KARININKAS LADISLOVAS NATKEVIČIUS
ARTILERIJOS VYRESNYSIS LEITENANTAS.

Lietuvos Kariuomenė

1919

Išleido Lietuvos Atstatymo Bendrovė
8-th Ave. and 25-th St., New York, N. Y.

Copyright 1919
Lithuanian Development Corporation

Mūsų žaizdos kaskart naujos,
Mūsų dainos kaskart kitos!
Širdį gelia,
Sielą kelia.
Tulpės krauju nudažytos,
Puošia mūsų klaikų kelią.
Užkit liepos, gauskit eglės,
Nors pakirstos, nors išvirtę!
Mes kovoti nepasenom,
Nors mums priešas skelbia mirtį, —
Gauskit eglės, — mes gyvenam."

Iš Kazio Binkio
Eilių "Gyviemsiems".

838480

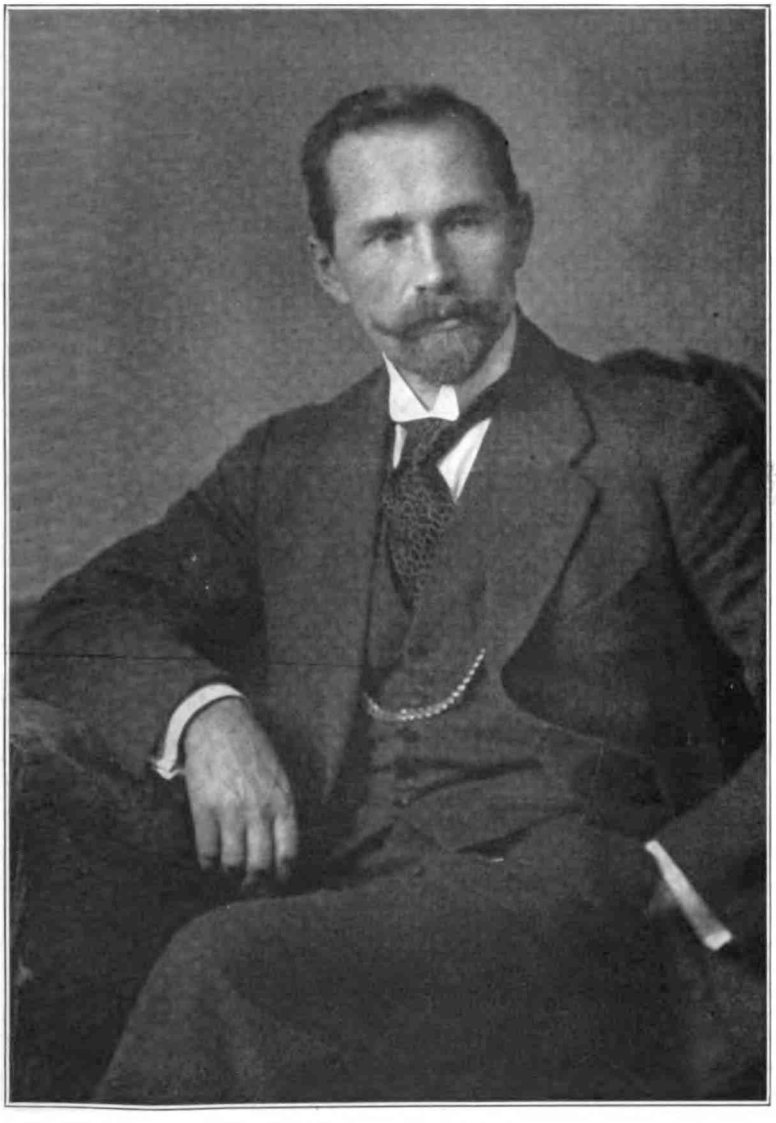

ANTANAS SMETONA
Pirmasis Lietuvos Valstybės Prezidentas.

Lietuvos Valstybės Prezidentas A. Smetona gimė 1874 m. rugpiūčio mėn. 10 d.. Uvulenio sodžiuje, Vadoklių parapijoje, Ukmergės apskrity. Pradinę mokyklą išėjo Taujėnuose. Šiek tiek pasimokinęs, įstojo į 3-ją klasę Palangos gimnazijoj. Baigęs ten 4 kl., persikėlė į Mintaujos gimnaziją. Čia 8-oj klasėj bebūdamas buvo pašalintas del maldos iš gimnazijos. Mat, rusų valdžia reikalavo, kad lietuviai melstųsi rusiškai. Iš ten išvažiavo į Petrapilį ir, švietimo ministeriui leidus, įstojo į 8-tą gimnazijos klasę. Ją baigė 1897 m. Baigęs gimnaziją, įstojo į Petrapilio universitetą — juridinį skyrių. Universitete bebūdamas buvo du kartu pašalintas. Pirmą kartą, kada studentai šventė vasario 8 dieną įsteigimo universiteto šventę ir darė demonstraciją. Antru kart, Vonseckiui sukėlus bylą prieš lietuvius, A. Smetona buvo areštuotas ir dviem savaitėm pasodintas i Viborgo tvirtovę, bet buvo priimtas į universitetą ir baigė jį 1902 m. Baigęs universitetą, atvyko į Vilnių ir bandė užsiimti advokatūra, bet sąlygos buvo tiek sunkios, kad tęsti tą darbą negalėjo ir pastojo tarnauti į banką. Čia tarnaudamas dirbo lietuvių visuomenės tarpe. Ėmus Tumui redaguoti ''Vilniaus Žinias'', jisai buvo artimiausis jo bendradarbis. Paskui redagavo ''Vilį'', Leido mokslo, literatūros ir dailės žurnalą ''Vairą''. Pasitraukus rusams iš Vilniaus ir užėjus vokiečiams, buvo pirmininkas Draugijos Nukentėjusiems Del Karo Šelpti. Kuomet buvo įsteigta Lietuvos Valstybės Taryba, jis buvo jos Pirmininkas. Balandžio 4 dieną buvo išrinktas Lietuvos Valstybės Prezidentu, o balandžio 6 dieną iškilmingai prisiekė Laikinosios Konstitucijos pamatiniams dėsniams. Antanas Smetona visą laiką buvo priešakyje tų žmonių, kurie pasišventę dirbo Lietuvos laisvei.

VALSTYBĖS PREZIDENTAS LAIKO SAVO ŽINIOJE KARIUOMENĘ LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBEI BEI JOSIOS ŽEMIU NEPALIEČIAMYBEI GINTI IR SKIRIA VYRIAUSIĄJĮ KARIUOMENĖS VADĄ.

(''Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Dėsniai'', II, §9, e).

PRAKALBA.

"LIETUVA, PO KELIŲ VERGIJOS AMŽIŲ, ATGAIVINA SAVO VALSTYBĘ, ŽENGIA PRIE NAUJO, LAISVO, DEMOKRATINGO GYVENIMO. TODEL JI ŠAUKIA VISUS LIETUVOS PILIEČIUS SUDARYTI ORGANIZUOTĄ PILIEČIŲ PAJĖGĄ VALSTYBĖS SIENOMS GINTI IR VIDAUS TVARKAI LAIKYTI". (Laikinasis Drausmės [disciplinos] Statutas. Bendri nurodymai. §1.).

Šiemet (1919), gegužės 7 dieną, sukjo penkiolika metų mums, lietuviams, sunkios kultūros kovos laimėjimo Penkiolika metų prieš tai mes buvome verčiami slėpti savo godas. Įvairių vergintojų dėka dar buvome mes "be žodžio, be rašto", o šiandien mes, galima sakyti, penkiolikos metų amžiaus vaikai, jau turime ir savąją tautinę armiją. Lietuvių tautos kilimas tat nepaprastai greitas ir turtingas. Savos, tautinės kariuomenės atsiradimas Lietuvos atgimimo istorijoje bene bus visų svarbiausias momentas. Kariuomenei susidarius, kova del Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės prasidėjo, penkiolikos metų bėgyje vedina, ne vien žodžiu ir raštu, bet ir kardu.

Visi nukreipė akis į kariuomenę, kuri, Lietuvos valstybei intensyviu būdu besikuriant, tik ir veda šalį į laisvę, į nepriklausomybę...

Pirmieji Lietuvos "kareiviai" pramynė "rašliavos takus", sužadino tautinę sąmonę, o šiandieniniai jau kardu gina savą žemę ir duoda galimybės Lietuvos nepriklausomą būtį kurti.

Šiam rašiny bendrais ruožais ir norėjau paduoti vieną kitą žinelę apie Lietuvos kariuomenę, ypač supažindinti plačią Amerikos lietuvių visuomenę, kurioje, gaunamomis žiniomis, kariuomenės kurimas yra virtęs itin gyvu klausimu.

Pačią mintį išleisti panašų dalykėlį davė mano kolkas neįvykęs išvažiavimas į Ameriką, kaipo vieno narių Lietuvos Valdžios Misijos į Jungtinius Valsčius, turėjusios, Ministerių Kabineto nutarimu iš birželio 27 d., su D-ru Šauliu pryšakyje ten vykti su gan plačiais tikslais, ypač kariuomenės organizavimo reikalu.

Apystovoms pakitējus ir išvažiavimo į Ameriką laikui nutolus, greitomis supašęs paruoštą medžiagą ir net pačią kalbą nespėjus tinkamai išlyginti, sutariau su viešėjusiu Lietuvoje gerb. R. Karuža, kuris ir apsiėmė rūpintis šį dalykėlį išleisti Amerikoje.

AUTORIUS.

KAUNAS.
1919 metų rugpiūčio 1 d.

I. BENDRI PASTEBĖJIMAI LIETUVOS KARIUOMENĖS PRADŽIOS BEIEŠKANT.

Lietuvos kariuomenės pradžią, jos karininkų (oficerių) ir puskarininkų atsiradimą reikia ieškoti Rusuos, kur ištrėmimo metu lietuviai kariškiai, revoliucijai išaušus, savo pajėgas dėjo sudaryti tautinius pulkus.

Tenai, Rusuos, kilo musų kariškiams klausimas, ką daryti — ar susispietus remti Lietuvos nepriklausomybės reikalą, ar likti išblaškytais rusų armijos eilėse. Rusuos ir prasidėjo pulkų organizavimos. Pačių lietuvių kareivių dėka susidaro atskiras lietuvių batalionas, kuris išsiskyrė iš lenkų divizijos sąstato.

Lietuviai poručikai KLIMAITIS, JUOZAPAVIČIUS, LAURINAITIS ir karo valdininkas ŽILINSKIS užsiėmė išėmimu lietuvių kareivių, patekusių į lenkų generolo Daubaro-Musnickio kariuomenę. Rusuos radosi ir kitų lietuvių kariuomenės dalių. Įvyko daugelio kariškių suvažiavimų Petrapily, Rygoj, Daugpily, Minske ir kitur. Buvo sudarytas Lietuvių Kariškių Sąjungos Vykdomasis Komitetas, o ilgainiui Smolenske (jau esant Rusuos prie valdžios vairo bolševikams) įsikurė sudėtinė po atstovą iš įvairių frontų ir armijų komitetų Vyriausioji Komisija pulkams steigti. Ėjo kariškių laikraštis "Laisvas Žodis".

Rusų armija davė Lietuvai karininkų kadrą, tą jauną tautos atžalą, kuri, sugrįžus Lietuvon, išmankštino ir iš mūsų savanorių prirengė kareivių, jau spėjo išmokinti ir išleisti vieną karo mokyklos išleidimą ir padarė karingų ir narsių žygių, kovojant del Lietuvos nepriklausomybės.

Lietuviai oficeriai (karininkai) didžiumoj yra studentai ir liaudies mokytojai, karo laiko pagaminti. Rusuos lietuvių kariuomenės dalys, apystovoms verčiant, turėjo išsiformuoti ir Lietuvon kariškiai tegalėjo pavieniai grįžti. Deja, kai kurios dalys, pavyzdžiui, raitelių divizionas (du eskadronu) su žirgais ir didelia manta pateko vokiečių nelaisvėn, paleidus bolševikams frontą.

Pradedant 1918 metus, gegužės mėnesį, po paliaubų vokiečių su bolševikais, vis daugiau ir daugiau kariškių pradėjo grįžti Lietuvon.

1) Pulkininkas Kubilius; 2) D-ras Nasvytis; 3) Karininkas Šušas;
4) Karininkas Vigelis; 5) Karininkas Žilinskis; 6) Karininkas Natkevičius;
7) Karo Valdininkas Žilinskis; 8) Kareivis Baltutis.

Lietuvos Valstybės Tarybos Registracijos Biuras uoliai rašė visus pargrįžtančius karininkus, kurie ir buvo numatomi Lietuvos apsaugai sudaryti. Atvirai veikti ir net priruošiamojo darbo daryti savosios kariuomenės sudaryme jokių galimybių dar nebuvo iki 1918 metų lapkričio.

Visas kraštas buvo terorizuotas. Lietuva taip buvo suvaržyta, kad Vilnius nežinojo, kas dedasi Kaune, Mariampolėje; Kaunas — Šiauliuos, Ukmergėje. Pavyzdžiui, Šiaulių miesto griūvesiai buvo padalinti tarp trijų "kreizų" (apskričių); Šeduvos pusė priklausė Šiaulių apskričiui, Joniškio pusė — Joniškio "kreizui" ir Kuršėnų pusė — Kuršėnų "kreizui". Susisiekimas gyventojams buvo draudžiamas. Išvažiuoti, sakysime, iš Vilniaus reikėdavo laukti leidimo ne mažiau dviejų mėnesių. Be tam tikro leidimo negalima buvo peržengti sienos kito "kreizo". Krašte viešpatavo kuoaštriausios rekvizicijos, šalimais vokiečių žandarų darbavosi gaujos banditų, kurių vokiečiai nemalšino (Žiurėk — Lietuvos Valstybės Memorialą į Vokiečių Valdžią del Banditizmo). Gyvenimas Lietuvoje buvo nepakenčiamas.

Tokioms apystovoms esant, pargrįžę lietuviai kariškiai kai kurie ėmė slapto prieš vokiečius darbo, kiti ieškojo kitokių užsiėmimų, treti kampininkavo tėviškėse, kol radosi jų srityje plati darbo dirva.

II. MŪSŲ KARIUOMENĖS LIETUVOJE KURIMO PIRMOS DIENOS.

Pirmos Lietuvos kariuomenės kurimo dienos buvo neįmanomai sunkios, nes jau matėm, kiek tokiam darbui tederėjo apystovos.

Ir tik, kai santarvė sumušė vokiečius, bendras stovis Lietuvoje šiek tiek pakitėjo, palengvėjo susisiekimas ir lengviau buvo susižinoti su Vilniumi.

Prie Lietuvos Valstybės Tarybos buvo sudaryta Apsaugos Komisija, kurion įėjo Lietuvos Valstybės nariai g. g. Šilingas ir Alekna, pulkininkas Kubilius ir Liudas Gira. Komisija padalino visą Lietuvą į sritis, nužiūrėjo žmones į sričių viršininkus, kuriems buvo uždėta pareiga ruošti dirvą apsaugai, vesti propagandą kaimo vyrų tarpe...

Darbas buvo vedamas pusiau slaptomis ir tik, sudarius Laikinąją Lietuvos Valdžią, Ministerių Kabinetą, Lietuvos kariuomenės klausimas pradėjo realizuotis.

Lietuvos Valstybės Tarybos prezidiumas, remdamos Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos dėsniais, lapkričio mėn. 5 d., 1918 m., Ministerių Pirmininku paskyrė PROF. AUG. VALDEMARĄ, kuris lapkričio 11 d. sudarė pirmąjį Ministerių Kabinetą. Patsai Ministerių Pirmininkas paėmė ir Krašto Apsaugos Ministerijos portfelį.

Ilgai nelaukus buvo nutarta Vilniuje steigti pirmąjį lietuvių pulką. Kilo klausimas maisto, butų ir ginklų.

Vokiečiai, dar būdami viso ko viešpačiais, šaipėsi, žiūrėdami į užmanytą darbą ir ničnieko nedavė.

Pulko kurimo vieta liko nukelta Alytun, o vadu buvo paskirtas pulkininkas GALVYDIS - BYKAUSKAS. Prie Apsaugos Ministerio buvo sudaryta 3-jų žmonių Karo Taryba, į kurią įėjo: pulkininkas CHOLECKIS, pulkininkas NASTOPKA ir karo gydytojas NAGEVIČIUS. Pulkininkas Kubilius buvo paskirtas Krašto Apsaugos Ministerijos Štabo Viršininku.

Tuo pat laiku į Krašto Apsaugos Vice-Ministerius nevykusiai buvo paskirtas generolas KONDRATAVIČIUS (rusas), kuris

MYKOLAS SLEŽEVIČIUS
Lietuvos Ministeris Pirmininkas.

Mykolas Slezevičius gimęs yra 1882 m. vasario 21 d. Dremlių vienasėdyje, Viduklės parapijos, Raseinių apskrityje.

Mokslus ėjo Mintaujos gimnazijoje, o paskiaus Odesos universitete, kuriame ir baigė juridinį fakultetą pirmuoju laipsniu. Dar būdamas studentu stropiai darbavosi Odesos lietuvių kolonijos tarpe, organizuodamas liaudį į kultūrines draugijas ir kaipo Odesos lietuvių atstovas dalyvavo didžiajame 1905 m. Vilniaus Seime. 1905 metų revoliucijoje prieš carizmo gynėjus, paruošusius Odesoje penkių dienų žydų ir inteligentijos pogromą, su ginklu rankoje yra kovojęs.

1907 metais grįžo į Vilnių ir čion buvo uoliu visuomenės darbininku. Ilgainiui iki 1909 metų redagavo "Lietuvos Ūkininką". 1909—10 m. buvo Lietuvos Socialistų Liaudininkų Demokratų (Lietuvos demokratų) Partijos Rusijos Dūmos narių sekretoriumi. Nuo 1910 — 1912 m. redagavo "Lietuvos Ūkininką" ir "Lietuvos Žinias".

Lietuvos Demokratų Partijos (Liet. Soc. Liaud. Demokratų) buvo statomas atstovu į ketvirtąją Rusijos Dūmą, tačiau prie caro valdžios, kaipo neištikimas "išaiškintai", negavo teisės nei rinkti, nei būti renkamas.

1907 mėtus pradedant buvo Lietuvos Socialistų Liaudininkų Demokratų Partijos Centro Komiteto narys ir čjo išpradžių sekretoriaus, o paskui pirmininko pareigas.

1913 m. pasišalinęs nuo redagavimo laikraščių, dirbo slaptą politikos darbą, kaipo partijos pirmininkas; 1914 ir 1915 metais, kaipo partijos atstovas, dalyvavo pasitarimuose Rygoje su latvių, Varšuvoj — lenkų kairiomis partijomis bendrai kovoti prieš rusų carizmo reakciją.

Laike karo Rusijoj uoliai rūpinosi lietuvių tremtinių reikalais, būdamas Lietuvių Draugijos Nukentėjusius nuo Karo Šelpti ypatinguoju įgaliotiniu.

Dalyvavo pirmoje Lietuvių Taryboje Petrapily. Buvo atstovu Rusijos Lietuvių Seime Petrapily, kur griežtai stovėjo ant Lietuvos nepriklausomybės pamato.

1917 metų gale buvo išrinktas Vyriausios Lietuvių Tarybos Rusijoj nariu ir vicepirmininku, kurioje nuo 1918 m. sausio mėnesio pirmininkavo.

Drauge su kitais Tarybos nariais vasaryje 1918 m. bolševikų buvo areštuotas ir į Voronežo kalėjimą pasodintas.

Ilgainiui Maskvoje rūpinosi grįžimu Lietuvos pliečių tremtinių tėvynėn, kol bolševikai tam darbui neužkirto kelio.

1918 m. Gruodžio 20 d. grįžo iš Rusijos Lietuvon. Gruodžio 25 d. buvo paskirtas Vyriausiu Karo Vadu, nuo ko gruodžio 26 d. atsisakius ir ilgainiui įvykus prof. Valdemaro Kabineto kriziui, buvo pakviestas sudaryti antrą iš eilės Ministerių Kabinetą.

protegavo visur rusus karininkus ir šnabždėjosi su lenkais; lietuviams jis buvo visai svetimas žmogus, vien trukdė darbą ir sukėlė prieš save, rodos, visus lietuvius karininkus, kol galų gale jis dingo.

Vilniuje visų akys buvo nukreiptos į gavimą iš kur nors ginklų. Buvo vienas šaltinis — vokiečiai, kurie ir iki gyvam kaului prikankino mūsų kariškius.

Prisiėjo vokiečių maldauti ir vesti ilgų pertraktacijų.

Jie žadėjo visko duoti, o ničnieko iš jų lietuviai negaudavo. Bebūnant Vilniuje viso buvo gauta visokiais keliais 300 šautuvų ir 1,500 patronų; kareivių turėta taip pat maža.

1918 metų gruodžio 24 diena yra itin minėtina. Tą dieną ėjo smarki kova, kur keltis. Rusai ir gudai tempė Gardinan, lietuviai Kaunan. Kariškių pasikalbėjime buvo iškeltos ir tos kliaudos, kurių prisileido rusai karininkai.

Patys kariškiai dar ir tada neturėjo savo globoj kareivių, jie buvo nesusikonstruavę kaipo grynai karinis elementas, suprantama, kodel kariškių darbuos visad būdavo politinio priemaišto. Kariškiai ir pati netvarka kariniuos dalykuos iššaukė ir patį Ministerių Kabineto krizį, kuris gruodžio 26 dieną buvo sudarytas pilnos koalicijos pamatais iš visų valstybinių partijų, turėdamas 3 socialdemokratus (Mykolas Biržiška, Augustinas Janulaitis, Juozas Paknys), 2 socialistus liaudininkus demokratus (Mykolas Sleževičius, Jonas Vileišis), 3 krikščionis demokratus (Valdemaras, Čarneckis, Aleksandras Stulginskas), 1 santarininką (Petras Leonas), 1 Žydų atstovą (Jokubas Vigodskis), 1 gudų atstovą (Juozas Voronko), 1 Tautos pažangos atstovą (Juozas Tubelis) ir 3 nepartinius (Mykolas Velykis, Jonas Šimoliunas, Jonas Šimkus). Pryšakyje buvo Ministeris Pirmininkas MYKOLAS SLEŽEVIČIUS, kuris nuo pat pirmos dienos dar Vilniuje, paėmęs valdžią, kreipė daugiausia domės į kariuomenės sudarymą, dėdamas tam visas savo pastangas.

Per Naujus Metus Vilnių užėmė apsiginklavę legioninkai. Ministerių Kabinetas pareiškė tokį paskelbimą:

Išeidamas iš faktinio padėjimo, jog mūsų sostinė miestas

Vilnius susisiekimo žvilgsniu liko atkirstas nuo Lietuvos ir jog šiuo karo metu yra būtinas reikalas ankštame sąryšyje su visu kraštu organizuoti krašto pajėgas, Ministerių Kabinetas posėdyje sausio 1 dieną yra nutaręs:

1) visą valdžią mieste Vilniuje pavesti Vilniaus karo komendantūrai, palikus prie jos atskirų ministerijų įgaliotinius;

2) generaliu Laikinosios Vyriausybės Įgaliotiniu Vilniuje palikti Švietimo Ministerį Mykolą Biržišką;

3) visas ministerijų įstaigas laikinai perkelti Kaunan.

Ministeris pirmininkas M. SLEŽEVIČIUS.

Ministerių kabineto reikalų vedėjas
TADAS PETKEVIČIUS.

Vilnius, 1919 m. sausio 2 d.

Visa valdžia Vilniuje buvo pavesta karo komendantui Liudui Girai, kuris su karininkais išleido į Vilniaus piliečius tokį raštą, raginantį prie ginklo:

Vilniaus Karininkų Komendantūros Atsišaukimas.

Vilniaus piliečiai!

Su visa Lietuva, su jos liaudimi jungia mus nesutraukomi ryšiai. Ta pati žemelė mus maitina, drauge per šimtus metų tempėme vergijos jungą, drauge kovojame del laisvės.

Piliečiai! Šiandien sušvito mums Laisvės spindulys! Mūsų tėvynė Lietuva tampa nepriklausoma demokratinga valstybė, kurioje visi piliečiai be tautų skirtumo turės laisvę ir lygybę. Lietuvos nepriklausomybė neša mums visiems, ligi šiol pavergtiems, laisvę ir laimingesnę būtį. Vienybėje, kaip broliai padavę kits kitam rankas eikime drąsiai į kovą, visi kaip vienas stokime už tėvynę.

LIETUVA PAVOJUJE! Į rytinę mūsų krašto sritį jau įsibriovė svetimoji Rusijos kariuomenė. Maskoliai ateina iš-

KARININKAS ŠKIRPA
Buvęs Vilniaus ir Kauno Komendanto Padėjėjas.
o Dabar Atskiro Bataliono Vadas.

siurbti iš Lietuvos paskutinių syvų, o mums su gaisrų pašvaiste neša badą, kankynes ir griuvėsius.

Stokime visi Lietuvos ginti! Nelaukime toliau nė valandos. Kas myli Lietuvą, kas trokšta laisvės, kas pajėgia valdyti ginklą, stokime visi į Lietuvos krašto apsaugą.

Drąsiai stokime pirmieji į kovą, užstokime kelią priešininkui, kuris veržiasi varu į mūsų kraštą, smelkiasi į mūsų sostinę, Vilnių. Savo ginklų nesutepsime mūsų brolių Lietuvių darbininkų krauju, ginsime tik mūsų Motiną Tėvynę, mūsų Lietuvos nepriklausomybę. Visi, kaip vienas stosime krašto apsaugos eilėse ir atremsime besiskverbiantį priešininką.

Vilniečiai! Vilniaus komendantūra šaukia į apsaugos savanorių pulkus visus piliečius be tautos skirtumo. Bus sudaryti atskiri būriai komanduojami lenkų, baltrusių, lietuvių ir kit. kalbomis. Įstojimo sąlygos yra tam tikram atsišaukime nurodytos. Užsirašyti galima kasdien nuo 9 ryto ligi 1 p. p. Vilniaus komendantūroje, šv. Jurgio g. Nr. 36, buvus. Verwaltungo namai prieš Lukiškių aikštę.

Mūsų kraštui ir mūsų laisvei grėsia pavojus — prie ginklo!

VILNIAUS KARININKŲ KOMENDANTŪRA.

Karininkų ŠKIRPOS (komendanto padėjėjo) ir GUŽO vikrumu ir greitu orientavimosi, vokiečiams išeinant, o lenkams sukilus, lietuviai užėmė Gedimino kalną, įkėlė Gedimino kalnan Lietuvos vėliavą ir pastatė kalne iš Lietuvos vyrų garbės sargybą. Vėliava plevėsavo, iki atplūdo bolševikai, mūsų sargybinių saugojama.

Deliai lenkų užėmimo Vilniaus, neatsiklausus Laikinosios Lietuvos Vyriausybės, Laikinosios Lietuvos Vyriausybės Generalis Įgaliotinis Vilniuje ŠVIETIMO MINISTERIS M. BIRŽIŠKA lenkų kariuomenės vadui gen. Vejtko sausio 2 d., 1919 m., įteikė per vertėją į lenkų kalbą lietuvių komendantūros karininkų tokį protestą:

LENKŲ KARIUOMENĖS VADUI VILNIUJE.

1918 m. gruodžio 31 d. išpradžių laikraščiuose, paskiau ir tam tikruose atsišaukimuose Vilniuje paskelbta, jog gen. Vejtko esąs paskirtas Lietuvos karo Apskrities vadu.

1919 m. sausio 1 d. apie 5 val. po piet ginkluotas jaunimas užėmė Vilniaus miesto gatves. Tą pat ir sekančią dieną ginkluotieji jaunikliai daro gatvėse kratas, atiminėja iš praeivių ginklus ir veda tikrą kovą su darbininkais ties Varnų gat. Sausio 2 d. pasirodė gen. Mokrzeckio paskelbimas, jog jis esąs Vilniaus komendantu ir įvedąs Vilniuje nepaprastą karo stovį. Tą-pat dieną lenkų spaudoje paaiškinta, jog Vilniaus gatvių užėmimas esąs padarytas lenkų karo pajėgų.

Kadangi 1) Lietuvos ir Vilniaus valdžia, tat ir krašto apsauga, priklauso Laikinajai Lietuvos Vyriausybei; 2) Vilniaus miestas lenkų kariuomenės tapo apimtas be šios Vyriausybės sutikimo; 3) apėmusi gatves kariuomenė ne tik neveikia Lietuvos karo pajėgų valstybinės vyriausybės vedama, bet ir savinasi svetimos valstybės ženklus (erelį prie kepurės); 4) stoja prieš Lietuvos gyventojų dalį, tariant Darbininkų Tarybon susimetusius darbininkus, — tat Laikinoji Lietuvos Vyriausybė pavedė man, jos generaliam Įgaliotiniui Vilniuje, pareikšti lenkų kariuomenės Vadui Vilniuje griežčiausį protestą prieš jo prisisavinimą Lietuvos Vyriausybės teisių ir įsikišimą į vidujinius Lietuvos reikalus, kas gręsia jai naminiu karu ir suirute.

Lakinosios Lietuvos Vyriausybės Generalis
Įgaliotinis Vilniuje Švietimo Ministeris

M. BIRŽIŠKA.

III. PAŠAUKIMAS LAISVANORIŲ Į KRAŠTO APSAUGĄ IR PIRMOJI MOBILIZACIJA.

Vyriausybei persikėlus Kaunan, pirmų pirmiausia buvo šauktasi į liaudį stoti šalies apsaugon.

Prasidėjo parapijose ir kaimuose smarki agitacija stoti su nauja vyriausybe šalies laisvei ir gerovei ginti, vyti iš Lietuvos tuos, kurie nusistatę prieš Lietuvos nepriklausomybę, prieš Lietuvos Steigiamąjį Seimą ir Lietuvos darbo žmones.

Kritingas tai buvo momentas. Bolševikai artinosi Kauno; jie platino vežimus bolševikų literatūros, grasino atimti Lietuvos valdžios atstovų gyvybę. Vokiečiai senoviškai veidmainiavo.

Lietuvos valdžia šaukė Lietuvos piliečius "ginti Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės" šiais žodžiais, nurodydama sąlygas stojimo į krašto apsaugą:

LIETUVOS PILIEČIAI!

Vyrai! nekartą Lietuvos priešai norėjo uždėti ant mūsų amžiną nepakeliamą jungą, bet mūsų Tėvynė nenugalėta. Ji gyva.

Šiandien visi išvydome Laisvės rytojų švintant; Lietuvos nepriklausomybė neša visiems laisvę ir laimę; tat ginkime Nepriklausomą Lietuvos Valstybę! Vienybėje, kaip broliai, pasidavę kits kitam rankas, eikime drąsiai į kovą, visi, kaip vienas, stokim už tėvynę!

Lietuva Pavojuje!

Vokiečių kariuomenei atsitraukiant, jau įsibriovė Lietuvon svetimoji Rusijos kariuomenė. Ji eina, atimdama iš mus gyventojų duoną, gyvulius ir mantą. Jos palydovai — badas, gaisrų pašvaistės, kraujo ir ašarų upeliai.

Tat ginkim Lietuvą! Parodykim, jog esame verti amžiais kovotos laisvės; šiandieną Lietuvos likimas mūsų pačių rankose.

Jaunas Laisvanoris Raitelis.

Nelaukdami toliau nei valandos, kas myli Lietuvą, kas trokšta laisvės, kas pajėgia valdyti ginklą, stokime visi į Lietuvos Krašto Apsaugą. Būrių būriais eikime iš kaimų, viensėdijų, miestų ir miestelių, eikime iš visų Lietuvos kraštų laisvės ir Tėvynės ginti. Stokime drąsiai pirmi į kovą!

Drąsiai, be baimės, kaip mus tėvai ir senėviai, užstokim priešams kelią, pakelkim žygį už mūsų Motiną Tėvynę, už Lietuvos Valstybę!

Ministerių Pirmininkas M. SLEŽEVIČIUS.
Krašto Apsaugos Ministeris Karininkas VELYKIS.

Laikinoji Lietuvos Vyriausybė kviečia visus Lietuvos piliečius, kurie gali ginklą valdyti, ginti Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės ir tuojau stoti į Krašto Apsaugos pulkus. Stojimo instrukcijos ir sąlygos žemiau parodytos.

Ministeris Pirmininkas M. SLEŽEVIČIUS.
Krašto Apsaugos Ministeris Karininkas VELYKIS.

Sąlygos Įstojimo į Lietuvos Krašto Apsaugą.

1. Visa Lietuvos Valstybės Krašto Apsauga yra Lietuvos Vyriausybės žinioje ir klauso Krašto Apsaugos Ministerio.

2. Visa Krašto Apsauga organizuojama karo disciplinos pagrindais.

3. Visi savanoriai priimami į Krašto Apsaugą nemažiau, kaip 1 metams. Tarnavimo laikas gali būti pailgintas ilgesniam laikui tik laisva sutartimi su savanoriais.

4. Mažinant Krašto Apsaugą ar darant visišką demobilizaciją, savanoriai gali būti paleisti ir anksčiau metų.

5. Savanoriai, del kurių nors priežasčių nebegalį ištarnauti metus, gali būti jų pačių prašymu paleisti tik Apsaugos Ministerio štabo viršininkui sutinkant.

6. Kiekvienas savanoris, stodamas Krašto Apsaugon, raštu pasižada, kad jis gins Lietuvos Valstybę, pildys Lietuvos Valstybės įstatymus ir klausys savo Vyriausybės įsakymų.

7. Lietuvos Vyriausybė duoda kiekvienam kareiviui savanoriui išlaikymą ir 100 markių algos mėnesiui. Be to, kiekvieno savanorio šeimynai, savanorio išlaikomai, moka kas mėnesis po 50 markių.

8. Sužeistiems kareiviams, nebegalintiems uždarbiauti, ir užmuštų kareivių šeimynoms Valstybė patikrina būvį. Būvio patikrinimo taisyklės bus paskelbtos skyrium.

Ministeris Pirmininkas M. SLEŽEVIČIUS.
Krašto Apsaugos Ministeris Karininkas VELYKIS.

Savanoriai gausiai būriais pradėjo plaukti. Skubiai buvo sudaryta pajėga, gavus šiek tiek iš vokiečių ginklų. Palyginti, labai greitai bolševizmas buvo išluotas viduje, o netrukus Lietuvos kariuomenės karžygiai pradėjo veikti fronte, gindami šalies laisvę nuo grobuonių rusų bolševikų ir lenkų aneksininkų.

Savanorių pulkams įsikūrus, radosi galimybių ir pačią mobilizaciją pradėti. Sausio 15 dieną buvo paskelbta mobilizacija karininkų oficerių, pusoficerių ir karo valdininkų ligi 45 metų amžiaus, kurie ne vėliau vasario 1 d. turėjo atvykti į atatinkamas komendantūras. Ilgai nelaukus, vasario 13 dieną, Laikinoji Lietuvos Vyriausybė išleidžia įsakymą, skelbiantį 1897 m. ir 1898 metų naujokų kariuomenėn šaukimą, kurį, kaipo pirmą įsakymą, liečiantį visuotiną mobilizaciją, paduodu:

Laikinosios Vyriausybės Įsakymas.

Šiuo skelbiamas 1897 ir 1898 metų naujokų kariuomenėn šaukimas, tai yra tų vyrų, kuriems ligi sausio 1 d. 1919 m. sukako 20 ir 21 metai.

Naujokai šaukiami iš visos Lietuvos. Šaukimo diena ir vietos, kur pirmučiausia bus pašaukti tie naujokai, pavedama paskelbti Krašto Apsaugos Ministeriui, sekant vasario 10 dienos š. m. Kariuomenės Šaukiamajai Instrukcijai.

Pasirašo: M. SLEŽEVIČIUS, Ministeris Pirmininkas.
Karininkas VELYKIS, Krašto Apsaugos Ministeris.
Originalui atatinka — TADAS PETKEVIČIUS, M. K. R. V.

Ministerių Kabineto priimtas 1919 m., vasario 13 d.

Krašto Apsaugos Ministeris Merkis,
Valstybės Prezidentas Smetona ir
Ministeris Pirmininkas Sleževičius.

Šiuo įsakymu visas Lietuvos jaunimas, turįs pilnų 20 ir 21 metų amžiaus, buvo pašauktas Lietuvos Kariuomenėn. Naujokų šaukimo taisyklės buvo paskelbtos atskirai. Namuose tegalėjo liktis tie, kurie reikalingi buvo šeimynai duoną uždirbti (vienintėliai sūnųs prie senų tėvų, brolis prie negalinčių dirbti brolių ir t. t.).

Naujokų tėvų, seselių ir mergelių jau nebirėjo ašaros, kaip pirmiau, einant į rusų kariuomenę. Vyras, brolelis, jaunikis jau nebevyksta nei į Sibirą, nei į Persų žemę, o eina savo kraštui ir savo žmonėms tarnauti, del savo Tėvynės ir savo brolių laisvės kariauti...

Vėliau, gegužės 26 d., kariškių kadrui prirengti, visi Lietuvos piliečiai, išėjusieji ne mažiau 4-ių klasių mokslą (gimnazijų, miesto ar kitų mokyklų), visi augštųjų mokyklų studentai gimimo 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899 ir 1900 m., Lietuvos Laikinosios Vyriausybės įsakymu buvo pašaukti ir sumobilizuoti, kaipo inteligentinės pajėgos, reikalingos kariuomenėje.

Būta mobilizacijos gydytojų žmonių ir gyvulių ir medicinos ir veterinarijos studentų.

Kulkosvydininkų Komanda.

IV. KARO STOVIO ĮVEDIMAS LIETUVOJE.

Lietuvai atsidūrus karo stovyje su rusais, negalima buvo išvengti vietų, kur būtų apsieita be karo stovio įvedimo.

Tai galima buvo padaryti tik tada, kai atsirado pakankamai kariškų pajėgų išlaikyti kraštą tame stovyje. Pirmų pirmiausia karo stovis buvo paskelbtas per 30 verstų viso karo pafronte ir ten, kur to reikalavo viešos tvarkos palaikymas ir piliečių apsauga, ir buvo paskelbti ypatingi valstybės apsaugos įstatymai. Įstatymų 14 skirsniu grąsinama ir mirties bausme už visą eilę prasikaltimų, padarytų tikslu teisėtąją Lietuvos valdžią nuversti arba Lietuvos priešininkui padėti. Negalima tat buvo apsieiti ir be mirties bausmės, kadangi Lietuvos priešininkai bolševikai pirmieji įvedė ir plačiausiai mirties bausmę vartojo, o prieš juos kovojant tegal būti toksai pat ginklas.

Ypatingų Valstybės Apsaugos Įstatų § 2-ju į vietas, kur yra paskelbtas karo stovis, yra skiriamas karo komendantas, kuris ir palaiko karo stovį.

§ 6. Milicija vykdo visus karo komendanto įsakymus ir veikiančios (kariaujančios) su priešu kariuomenės viršininkų atskirus reikalavimus. Komendantas, jei ras reikalingu, gali uždaryti laikinai arba visai sustabdyti laikraščių ir kitų spaudos veikalų leidimą.

§ 7. Savivaldybės organizacijos ir civylinės įstaigos turi teikti reikalingos kariuomenei ir apskrities komendantui pagalbos.

§ 8. Kur yra paskelbtas karo stovis, karo komendantas gali: 1) pašalinti kiton vieton asmenis, kurių pasilikimas vietoje yra pavojingas visuomenės tvarkai arba kariuomenei, 2) liepti pasilikti asmenims, kurių darbas gali būti naudingas tvarkai palaikyti, 3) liepti daryti bendras arba atskiras rekvizicijas tam tikromis instrukcijomis, 4) drausti pirkti, parduoti, išvežti arba įvežti į tam tikras vietas kokios nors medžiagos, maisto ir pašaro.

§ 9. Šio įstatymo taisyklėms išvystyti karo komendantas gali leisti priverstinus įsakymus ir už jų nevykinimą administra-

tyviniu keliu gali skirti piniginės pabaudos iki 10,000 mk. ir bausti kalėjimu iki trijų mėnesių arba pavartoti abidvi pabaudi.

§ 10. Vietose, kuriose yra įvestas karo stovis, visoki mitingai, susirinkimai, kaip visuomeniniai, taip ir privatiniai, yra leidžiami tik karo komendantui sutikus.

Toksai karo stovio įvedimas perdaug vietinių gyventojų nebuvo skaudžiai atjaučiamas (išskyrus vieną kitą vietą), kadangi patys gyventojai reikalavo tvirtos valdžios, ir įstatymas buvo leidžiamas padėti Lietuvai iškovoti laisvę ir apginti nepriklausomybę.

Kareivis iš Pirmųjų Laisvanorių.

V. KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJOS KONSTRUAVIMAS.

Lietuvos kariuomenę kuria ir veda Krašto Apsaugos Ministerija. Iš pradžių visas darbas, kaip operacijų tiekimų, sanitarijos, teisingumo priklausė betarpiai Krašto Apsaugos Ministeriui. Krašto Apsaugos Ministeryje gludėjo ir vyriausio karo vado ir generalio štabo viršininko pareigos, nes iš pradžių buvo ir kariuomenės ir pačios karo ministerijos tiktai užuomazga, ir iš sykio negalėjo būti organizacija taip išplėsta, kaip randasi ji šią valandą.

Krašto Apsaugos Ministerija yra jau perėjusi organizavimo stadiją ir tai, berods, bus viena ministerijų, kuriai teko patsai lichoradinis, platus ir visųatsakomingiausis darbas.

Pirmas Krašto Apsaugos Ministeris buvo PROF. VALDEMARAS, antras — MAJORAS VELYKIS, dabartinis generalio štabo viršininkas, o dabar Krašto Apsaugos Ministeriją valdo KARININKAS MERKIS.

Krašto Apsaugos Ministeriją, reorganizuotą nuo š. m. gegužės 12 dienos, sudaro:

I Ministerijos Taryba.
II Ministerio Kancelerija.
III Juridinis Skyrius su dalimis:
a) Karo teismo, b) Bendros ir c) Juriskonsultacijos.
IV Tiekimo Skyrius su dalimis:
a) Intendantūros, b) Inžinerijos, c) Artilerijos ir d) Butų.
V Sanitarijos Skyrius su dalimis:
a) Medicinos ir b) Veterinarijos ir
IV Generalis Štabas.

Generalį Štabą sudaro:

I Generalio Štabo Kancelerija.
II Rikiuotės Skyrius su dalimis:
a) Sudėties, b) Mobilizacijos, c) Vietinės kariuomenės, d) Pėstininkų ir raitelių, e) Artilerijos, f) Inžinerijos.
III Operatyvis Skyrius su dalimis:

Lietuvos Armijos Kareivis Gėlių Dienoj.
(1 d. birželio, 1919 m.)

Artilerijos Pulko Karininkai.

MAJORAS MYKOLAS VELYKIS
(Gimė 1884 m., Panevėžio Apskr.)
Buv. Karo Ministerijos Misijos Lenkijon Narys, Dabartinis Generalio Štabo Viršininkas.

a) Operatyvė ir b) Susisiekimo.
IV Žvalgybos Skyrius ir
V Literatūros Dalis.

Įsakymai leidžiami: "Lietuvos Kariuomenei" ir "Vyriausiojo Karo Vado". (Žiur. Krašto Apsaugos Minist. Įsakymą N. 83, birželio 5 d. 1919 m.)

Gegužės 7 d. š. m. Lietuvos Prezidento įsakymu Lietuvos kariuomenei yra paskirtas VYRIAUSIAS KARO VADAS GENEROLAS SILVESTRAS ŽUKAUSKAS. Visa Lietuvos kariuomenė yra žinioje Vyriausio Karo Vado, kuris veda operacijas prieš Lietuvos priešininkus ir rūpinasi kariškiais.

Lietuvos kariuomenės divizijos, pulkai, batalionai, kuopos, būriai; artilerijoje pulkai, divizionai, batarėjos; raitelių pulkai, eskadronai; specialės kariuomenės dalys (pionierių, elektrotechnikų etc.), maždaug prilygsta kitų valstybių armijoms.

VI. LIETUVOS ARMIJOS ORGANIZAVIMOS PRADAI.

Kiekvienoje armijoje visų reikalingiausias daiktas yra drausmė. Lietuvos kariuomenės vedėjams puikiausiai tas buvo aišku, ir į tai visų buvo atsižiūrėta. Lietuvos kariuomenę sudarant, buvo laikytasi pačių demokratinių pradų, kad visame kame būtų tinkamai įvertinta kariuomenės drausmė ir kad kareivis būtų svetimas nors vergavimo ženklo.

Lietuvos kariuomenės organizavimo pradus galime sužinoti iš leidžiamų Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros Skyriaus karinių statutų, būtent: **"Laikino Rikiuotės Statuto", "Laikino Drausmės (disciplinos) Statuto", "Laikinojo Garnizono (įgulos) Statuto", "Laikinojo Lauko Tarnybos Statuto"** ir kitų, kurie yra išspauzdinti ir galimi gauti nusipirkti.

"Laikiname Rikiuotės Statute" pirmų žodžių skirsnelyje "Del kariškių savarankumo" pasakyta: "Lietuvos žmonės gali būti laisvi ir ramiai savo darbus dirbti tiktai **savo tvirtą kariuomenę turėdami.** Kariuomenė gali būti tik tada tvirta ir galinga, kai joje bus **geležinė drausmė ir pavyzdingiausia tvarka.** Todėl kiekvienas kariškis privalo griežtai daryti tai, kas jam jo vyresnybės įsakyta. Kad geriausiai vyresnybės įsakymus vykdžius, kiekvienam kariškiui reikia būti savarankiu ir reikale, nelaukiant vyresnybės įsakymų, mokėti pačiam padaryti taip, kaip tarnybos reikalams yra tinkamiausia. Tik taip kariškiams savo pareigas einant, galima kovą laimėti ir galutinai priešą nuveikti."

Lietuvos armijos kariškių santikius ir pareigas galime sužinoti iš "Laikino Kariškių Santikių ir Pareigų Statuto". § 1 — § 16 duoda ryškiausią supratimą mūsų tautos kariuomenės pradų. Kad tai gerai paaiškėtų, čion ir paduodu:

Kariškių Santikiai ir Pareigos.

§ 1. Per ilgus amžius Lietuvos žmonės buvo savo kaimynų skriaudžiami. Kad tos skriaudos daugiau nebūtų, reikalinga, kad Lietuva būtų laisva, demokratinga valstybė. Savo valstybei turėti, reikalinga didžiausia drausmė ir tvarka jos kariuomenėje. Todėl

Nelaukdami toliau nei valandos, kas myli Lietuvą, kas trokšta laisvės, kas pajėgia valdyti ginklą, stokime visi į Lietuvos Krašto Apsaugą. Būrių būriais eikime iš kaimų, viensėdijų, miestų ir miestelių, eikime iš visų Lietuvos kraštų laisvės ir Tėvynės ginti. Stokime drąsiai pirmi į kovą!

Drąsiai, be baimės, kaip mus tėvai ir senėviai, užstokim priešams kelią, pakelkim žygį už mūsų Motiną Tėvynę, už Lietuvos Valstybę!

Ministerių Pirmininkas M. SLEŽEVIČIUS.
Krašto Apsaugos Ministeris Karininkas VELYKIS.

Laikinoji Lietuvos Vyriausybė kviečia visus Lietuvos piliečius, kurie gali ginklą valdyti, ginti Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės ir tuojau stoti į Krašto Apsaugos pulkus. Stojimo instrukcijos ir sąlygos žemiau parodytos.

Ministeris Pirmininkas M. SLEŽEVIČIUS.
Krašto Apsaugos Ministeris Karininkas VELYKIS.

Sąlygos Įstojimo į Lietuvos Krašto Apsaugą.

1. Visa Lietuvos Valstybės Krašto Apsauga yra Lietuvos Vyriausybės žinioje ir klauso Krašto Apsaugos Ministerio.

2. Visa Krašto Apsauga organizuojama karo disciplinos pagrindais.

3. Visi savanoriai priimami į Krašto Apsaugą nemažiau, kaip 1 metams. Tarnavimo laikas gali būti pailgintas ilgesniam laikui tik laisva sutartimi su savanoriais.

4. Mažinant Krašto Apsaugą ar darant visišką demobilizaciją, savanoriai gali būti paleisti ir anksčiau metų.

5. Savanoriai, del kurių nors priežasčių nebegalį ištarnauti metus, gali būti jų pačių prašymu paleisti tik Apsaugos Ministerio štabo viršininkui sutinkant.

6. Kiekvienas savanoris, stodamas Krašto Apsaugon, raštu pasižada, kad jis gins Lietuvos Valstybę, pildys Lietuvos Valstybės įstatymus ir klausys savo Vyriausybės įsakymų.

7. Lietuvos Vyriausybė duoda kiekvienam kareiviui savanoriui išlaikymą ir 100 markių algos mėnesiui. Be to, kiekvieno savanorio šeimynai, savanorio išlaikomai, moka kas mėnesis po 50 markių.

8. Sužeistiems kareiviams, nebegalintiems uždarbiauti, ir užmuštų kareivių šeimynoms Valstybė patikrina būvį. Būvio patikrinimo taisyklės bus paskelbtos skyrium.

Ministeris Pirmininkas M. SLEŽEVIČIUS.
Krašto Apsaugos Ministeris Karininkas VELYKIS.

Savanoriai gausiai būriais pradėjo plaukti. Skubiai buvo sudaryta pajėga, gavus šiek tiek iš vokiečių ginklų. Palyginti, labai greitai bolševizmas buvo išluotas viduje, o netrukus Lietuvos kariuomenės karžygiai pradėjo veikti fronte, gindami šalies laisvę nuo grobuonių rusų bolševikų ir lenkų aneksininkų.

Savanorių pulkams įsikūrus, radosi galimybių ir pačią mobilizaciją pradėti. Sausio 15 dieną buvo paskelbta mobilizacija karininkų oficerių, pusoficerių ir karo valdininkų ligi 45 metų amžiaus, kurie ne vėliau vasario 1 d. turėjo atvykti į atatinkamas komendantūras. Ilgai nelaukus, vasario 13 dieną, Laikinoji Lietuvos Vyriausybė išleidžia įsakymą, skelbiantį 1897 m. ir 1898 metų naujokų kariuomenėn šaukimą, kurį, kaipo pirmą įsakymą, liečiantį visuotiną mobilizaciją, paduodu:

Laikinosios Vyriausybės Įsakymas.

Šiuo skelbiamas 1897 ir 1898 metų naujokų kariuomenėn šaukimas, tai yra tų vyrų, kuriems ligi sausio 1 d. 1919 m. sukako 20 ir 21 metai.

Naujokai šaukiami iš visos Lietuvos. Šaukimo diena ir vietos, kur pirmučiausia bus pašaukti tie naujokai, pavedama paskelbti Krašto Apsaugos Ministeriui, sekant vasario 10 dienos š. m. Kariuomenės Šaukiamajai Instrukcijai.

Pasirašo: M. SLEŽEVIČIUS, Ministeris Pirmininkas.
Karininkas VELYKIS, Krašto Apsaugos Ministeris.
Originalui atatinka — TADAS PETKEVIČIUS, M. K. R. V.

Ministerių Kabineto priimtas 1919 m., vasario 13 d.

Krašto Apsaugos Ministeris Merkis,
Valstybės Prezidentas Smetona ir
Ministeris Pirmininkas Sleževičius.

Šiuo įsakymu visas Lietuvos jaunimas, turįs pilnų 20 ir 21 metų amžiaus, buvo pašauktas Lietuvos Kariuomenėn. Naujokų šaukimo taisyklės buvo paskelbtos atskirai. Namuose tegalėjo liktis tie, kurie reikalingi buvo šeimynai duoną uždirbti (vienintėliai sūnųs prie senų tėvų, brolis prie negalinčių dirbti brolių ir t. t.).

Naujokų tėvų, seselių ir mergelių jau nebirėjo ašaros, kaip pirmiau, einant į rusų kariuomenę. Vyras, brolelis, jaunikis jau nebevyksta nei į Sibirą, nei į Persų žemę, o eina savo kraštui ir savo žmonėms tarnauti, del savo Tėvynės ir savo brolių laisvės kariauti...

Vėliau, gegužės 26 d., kariškių kadrui prirengti, visi Lietuvos piliečiai, išėjusieji ne mažiau 4-ių klasių mokslą (gimnazijų, miesto ar kitų mokyklų), visi augštųjų mokyklų studentai gimimo 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899 ir 1900 m., Lietuvos Laikinosios Vyriausybės įsakymu buvo pašaukti ir sumobilizuoti, kaipo inteligentinės pajėgos, reikalingos kariuomenėje.

Būta mobilizacijos gydytojų žmonių ir gyvulių ir medicinos ir veterinarijos studentų.

Kulkosvydininkų Komanda.

IV. KARO STOVIO ĮVEDIMAS LIETUVOJE.

Lietuvai atsidūrus karo stovyje su rusais, negalima buvo išvengti vietų, kur būtų apsieita be karo stovio įvedimo.

Tai galima buvo padaryti tik tada, kai atsirado pakankamai kariškų pajėgų išlaikyti kraštą tame stovyje. Pirmų pirmiausia karo stovis buvo paskelbtas per 30 verstų viso karo pafronte ir ten, kur to reikalavo viešos tvarkos palaikymas ir piliečių apsauga, ir buvo paskelbti ypatingi valstybės apsaugos įstatymai. Įstatymų 14 skirsniu grąsinama ir mirties bausme už visą eilę prasikaltimų, padarytų tikslu teisėtąją Lietuvos valdžią nuversti arba Lietuvos priešininkui padėti. Negalima tat buvo apsieiti ir be mirties bausmės, kadangi Lietuvos priešininkai bolševikai pirmieji įvedė ir plačiausiai mirties bausmę vartojo, o prieš juos kovojant tegal būti toksai pat ginklas.

Ypatingų Valstybės Apsaugos Įstatų § 2-ju į vietas, kur yra paskelbtas karo stovis, yra skiriamas karo komendantas, kuris ir palaiko karo stovį.

§ 6. Milicija vykdo visus karo komendanto įsakymus ir veikiančios (kariaujančios) su priešu kariuomenės viršininkų atskirus reikalavimus. Komendantas, jei ras reikalingu, gali uždaryti laikinai arba visai sustabdyti laikraščių ir kitų spaudos veikalų leidimą.

§ 7. Savivaldybės organizacijos ir civylinės įstaigos turi teikti reikalingos kariuomenei ir apskrities komendantui pagalbos.

§ 8. Kur yra paskelbtas karo stovis, karo komendantas gali: 1) pašalinti kiton vieton asmenis, kurių pasilikimas vietoje yra pavojingas visuomenės tvarkai arba kariuomenei, 2) liepti pasilikti asmenims, kurių darbas gali būti naudingas tvarkai palaikyti, 3) liepti daryti bendras arba atskiras rekvizicijas tam tikromis instrukcijomis, 4) drausti pirkti, parduoti, išvežti arba įvežti į tam tikras vietas kokios nors medžiagos, maisto ir pašaro.

§ 9. Šio įstatymo taisyklėms išvystyti karo komendantas gali leisti priverstinus įsakymus ir už jų nevykinimą administra-

tyviniu keliu gali skirti piniginės pabaudos iki 10,000 mk. ir bausti kalėjimu iki trijų mėnesių arba pavartoti abidvi pabaudi.

§ 10. Vietose, kuriose yra įvestas karo stovis, visoki mitingai, susirinkimai, kaip visuomeniniai, taip ir privatiniai, yra leidžiami tik karo komendantui sutikus.

Toksai karo stovio įvedimas perdaug vietinių gyventojų nebuvo skaudžiai atjaučiamas (išskyrus vieną kitą vietą), kadangi patys gyventojai reikalavo tvirtos valdžios, ir įstatymas buvo leidžiamas padėti Lietuvai iškovoti laisvę ir apginti nepriklausomybę.

Kareivis iš Pirmųjų Laisvanorių.

V. KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJOS KONSTRUAVIMAS.

Lietuvos kariuomenę kuria ir veda Krašto Apsaugos Ministerija. Iš pradžių visas darbas, kaip operacijų tiekimų, sanitarijos, teisingumo priklausė betarpiai Krašto Apsaugos Ministeriui. Krašto Apsaugos Ministeryje gludėjo ir vyriausio karo vado ir generalio štabo viršininko pareigos, nes iš pradžių buvo ir kariuomenės ir pačios karo ministerijos tiktai užuomazga, ir iš sykio negalėjo būti organizacija taip išplėsta, kaip randasi ji šią valandą.

Krašto Apsaugos Ministerija yra jau perėjusi organizavimo stadiją ir tai, berods, bus viena ministerijų, kuriai teko patsai lichoradinis, platus ir visųatsakomingiausis darbas.

Pirmas Krašto Apsaugos Ministeris buvo PROF. VALDEMARAS, antras — MAJORAS VELYKIS, dabartinis generalio štabo viršininkas, o dabar Krašto Apsaugos Ministeriją valdo KARININKAS MERKIS.

Krašto Apsaugos Ministeriją, reorganizuotą nuo š. m. gegužės 12 dienos, sudaro:

I Ministerijos Taryba.
II Ministerio Kancelerija.
III Juridinis Skyrius su dalimis:
a) Karo teismo, b) Bendros ir c) Juriskonsultacijos.
IV Tiekimo Skyrius su dalimis:
a) Intendantūros, b) Inžinerijos, c) Artilerijos ir d) Butų.
V Sanitarijos Skyrius su dalimis:
a) Medicinos ir b) Veterinarijos ir
IV Generalis Štabas.

Generalį Štabą sudaro:

I Generalio Štabo Kancelerija.
II Rikiuotės Skyrius su dalimis:
a) Sudėties, b) Mobilizacijos, c) Vietinės kariuomenės, d) Pėstininkų ir raitelių, e) Artilerijos, f) Inžinerijos.
III Operatyvis Skyrius su dalimis:

Lietuvos Armijos Kareivis Gėlių Dienoj.
(1 d. birželio, 1919 m.)

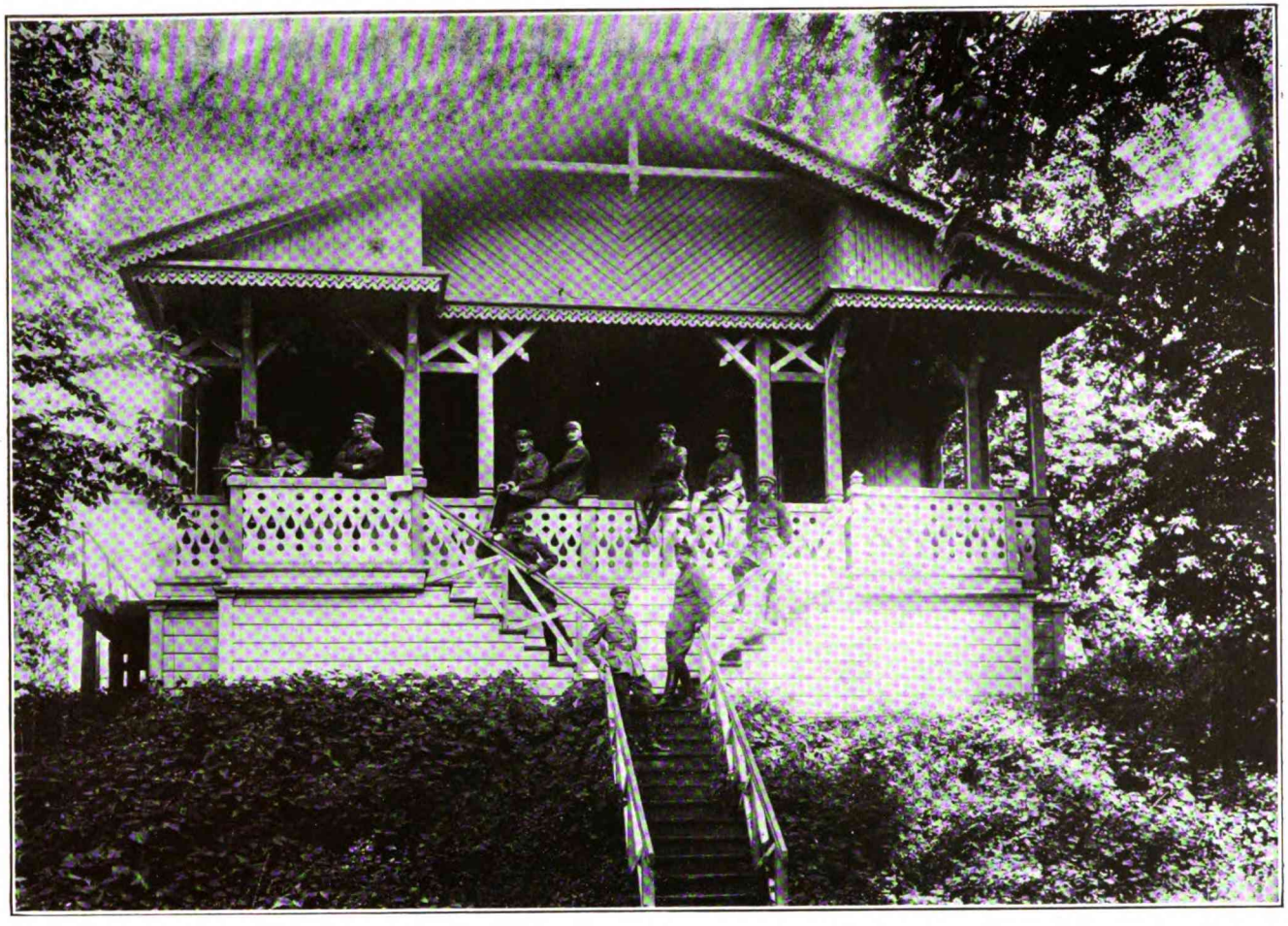

Artilerijos Pulko Karininkai.

MAJORAS MYKOLAS VELYKIS
(Gimė 1884 m., Panevėžio Apskr.)
Buv. Karo Ministerijos Misijos Lenkijon Narys, Dabartinis Generalio Štabo Viršininkas.

a) Operatyvė ir b) Susisiekimo.
IV Žvalgybos Skyrius ir
V Literatūros Dalis.

Įsakymai leidžiami: "Lietuvos Kariuomenei" ir "Vyriausiojo Karo Vado". (Žiur. Krašto Apsaugos Minist. Įsakymą N. 83, birželio 5 d. 1919 m.)

Gegužės 7 d. š. m. Lietuvos Prezidento įsakymu Lietuvos kariuomenei yra paskirtas VYRIAUSIAS KARO VADAS GENEROLAS SILVESTRAS ŽUKAUSKAS. Visa Lietuvos kariuomenė yra žinioje Vyriausio Karo Vado, kuris veda operacijas prieš Lietuvos priešininkus ir rūpinasi kariškiais.

Lietuvos kariuomenės divizijos, pulkai, batalionai, kuopos, būriai; artilerijoje pulkai, divizionai, batarėjos; raitelių pulkai, eskadronai; specialės kariuomenės dalys (pionierių, elektrotechnikų etc.), maždaug prilygsta kitų valstybių armijoms.

VI. LIETUVOS ARMIJOS ORGANIZAVIMOS PRADAI.

Kiekvienoje armijoje visų reikalingiausias daiktas yra drausmė. Lietuvos kariuomenės vedėjams puikiausiai tas buvo aišku, ir į tai visų buvo atsižiūrėta. Lietuvos kariuomenę sudarant, buvo laikytasi pačių demokratinių pradų, kad visame kame būtų tinkamai įvertinta kariuomenės drausmė ir kad kareivis būtų svetimas nors vergavimo ženklo.

Lietuvos kariuomenės organizavimo pradus galime sužinoti iš leidžiamų Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros Skyriaus karinių statutų, būtent: **"Laikino Rikiuotės Statuto", "Laikino Drausmės (disciplinos) Statuto", "Laikinojo Garnizono (įgulos) Statuto", "Laikinojo Lauko Tarnybos Statuto"** ir kitų, kurie yra išspauzdinti ir galimi gauti nusipirkti.

"Laikiname Rikiuotės Statute" pirmų žodžių skirsnelyje "Del kariškių savarankumo" pasakyta: "Lietuvos žmonės gali būti laisvi ir ramiai savo darbus dirbti tiktai **savo tvirtą kariuomenę turėdami.** Kariuomenė gali būti tik tada tvirta ir galinga, kai joje bus **geležinė drausmė ir pavyzdingiausia tvarka.** Todėl kiekvienas kariškis privalo griežtai daryti tai, kas jam jo vyresnybės įsakyta. Kad geriausiai vyresnybės įsakymus vykdžius, kiekvienam kariškiui reikia būti savarankiu ir reikale, nelaukiant vyresnybės įsakymų, mokėti pačiam padaryti taip, kaip tarnybos reikalams yra tinkamiausia. Tik taip kariškiams savo pareigas einant, galima kovą laimėti ir galutinai priešą nuveikti."

Lietuvos armijos kariškių santikius ir pareigas galime sužinoti iš "Laikino Kariškių Santikių ir Pareigų Statuto". § 1 — § 16 duoda ryškiausią supratimą mūsų tautos kariuomenės pradų. Kad tai gerai paaiškėtų, čion ir paduodu:

Kariškių Santikiai ir Pareigos.

§ 1. Per ilgus amžius Lietuvos žmonės buvo savo kaimynų skriaudžiami. Kad tos skriaudos daugiau nebūtų, reikalinga, kad Lietuva būtų laisva, demokratinga valstybė. Savo valstybei turėti, reikalinga didžiausia drausmė ir tvarka jos kariuomenėje. Todėl

Krašto Apsaugos Ministeris Karininkas Antanas Merkis,
Baigęs Dorpato Universitete Teisingumo Fakultetą.

kiekvienas kariškis privalo gerai savo pareigas vykdinti, kaip tai yra įsakyta Apsaugos Statutuose.

§ 2. Tarp kariškių turi būti mandagumas ir tinkamas vienas kito gerbimas. Tarnyboj esąs kariškis visuomet pirmutinis pagerbia savo vyresnįjį, stodamas prieš jį, kaip kamanda "domē", bet vyresnysis gali jaunesniajam leisti stovėti "laisvai".

§ 3. Kariškiai netarnyboj sveikinasi pridėdami ranką prie kepurės, bet jaunesnysis pirmutinis kelia ranką prie kepurės. Sėdintieji pasisveikinimui turi atsistoti.

§ 4. Visi kariškiai vienas kitą vadina "tamsta". Jaunesnieji, kalbėdami su savo vyresniaisiais, turi juos vadinti "ponais viršininkais" ir "tamsta". Viršininkai jaunesniuosius vadina "tamsta" arba "kareivi", "viršila" ir t. t. Vadinti "tu" griežtai draudžiama.

§ 5. Kamandos viršininkas savo atėjusiam viršininkui pagerbti kamanduoja "domē", "pagarba deši-nēn (kai-rēn)". Viršininkas kamanduoja "laisvai". Bet jei prie kamandos būtų vyresnysis viršininkas, tai jaunesniajam viršininkui atėjus, jam pagerbti nekamanduojama.

§ 6. Viršininkui pirmą kartą tą dieną įėjus kariškių būstan, vienas esamųjų kariškių vyresnysis, arba kurs pirmiau įeinantį pamato, kamanduoja: "domē". Kamandą išgirdę visi atsistoja. Viršininkas, pasveikinęs, kamanduoja "laisvai". Po tos kamandos kiekvienas vėl imasi savo darbo.

§ 7. Viršininkas, sveikindamas savo kareivius, prideda ranką prie kepurės, tardamas: "Sveiki, vyrai!" Kareiviai atsako: "Sveikas, tamsta!"

§ 8. Kamandoms susitikus, sveikinasi tik kamandos viršininkai, pridėdami ranką prie kepurės.

§ 9. Visi kariškiai netarnyboj turi lygias teises su piliečiais.

§ 10. Netarnyboj esantiems pavaldiniams, ar šiaip kariškiams, viršininkai gali duoti įsakymus tik grynai tarnybos reikalais.

§ 11. Laikas nuo ryto patikrinimo ligi tą dieną tarnybos darbams

pasibaigiant (muštra, įvairųs darbai) yra tarnybos valandos.

§ 12. Kariškieji tik tada esti ne tarnyboj, kai jie yra iš savo karišku būstų (kareivių stovyklų ir t.t.) išėję savo reikalais ir vyresnybei leidus.

§ 13. Tarnybos valandoms pasibaigus, kareiviai gali išeiti iš būsto ligi vakaro patikrinimo, jeigu jie savo viršininkų nepaskirti tarnybos reikalams. Kuopos dežuras apžiūri kiekvieną išeinantį kareivį ir netvarkingai apsirėdžiusio neišleidžia iš būsto.

§ 14. Vakaro patikrinimo laiku skelbiamas kitai dienai tarnybos paskirtų žmonių surašas (kareivių ir karininkų sargybon, apsaugon, dežurai ir t.t.). Reikalui esant ir vėliau vienus tarnybos kariškuosius galima pakeisti kitais.

§ 15. Visi kareiviai turi stoti į vakaro ir ryto patikrinimą. Patikriniman nestoti ir būti ne būste ir po vakaro patikrinimo gali leisti tik kuopos vadas. Kareiviai, norintieji išeiti iš būsto vėlesniam laikui ir nestoti patikriniman, praneša apie tai, dar tarnybos valandoms nepasibaigus, savo skyrininkui. Viršila gi kas kartą, surinkęs iš visų burininkų šių žmonių surašus, paduoda juos kuopininkui peržiūrėti ir užtvirtinti.

§ 16. Kiekvienas kareivis ir karininkas kas pusmetį gauna 2 savaitėm atostogų, jei tas nekenkia kariuomenės ir valstybės reikalams.

Nors § 9 yra pasakyta, kad "visi kariškiai netarnyboje turi lygių teisių su piliečiais", tačiau paskiau buvo išleistas tam tikras įsakymas, draudžiąs kariškiams dalyvauti politikoje.

GENEROLAS SILVESTRAS ŽUKAUSKAS.
Lietuvos Vyriausias Karo Vadas.

Vyriausias vadas generolas Silvestras Žukauskas gimė Šiaulių mieste 1865 met., gruodžio 31 d. Mokinosi Mariampolės gimnazijoje ir Vilniaus karo mokykloje, kurią baigęs 1887 metais gavo pirmą rusų kareivijos karininko laipsnį.

Japonų karo metu buvo kulkosvydžių kuopos viršininku, kurią reorganizavus gavo pulkininko laipsnį. Į šį pasaulio karą išėjo 314 Novooskolsko pulko vadu. Iš pat pradžios pulkas pateko į Varšuvos frontą, kur pasižymėjo mūšiuose kairiajame ir dešiniajame Vislos krantuose. Didesnę 1915 metų dalį išbuvo mūšiuose su vokiečiais Lietuvos laukuose, ypač Dubysos fronte. Karo metu gavo paskyrimą į generolus ir ėjo brigados ir divizės viršininkų pareigas.

Atsižymėdamas narsumu keletą kartų pats vedė kareivius į ataką, kuriuose buvo tris kartus sužeistas ties Gombinu (Lenkijoje), Sostais (Lietuvoje) ir Linavardenu.

Turi visus kovos atsižymėjimo ženklus, taip pat ir Jurgio kardą.

Lietuvos nepriklausomybės obalsiui išaušus, generolas Silvestras Žukauskas, kaip Lietuvos sūnus, stojo į Jos kovotojų eiles, gintų mūsų siekiamos nepriklausomybės. Gegužės 7 d. š. m. Lietuvos prezidento įsakymu paskirtas Vyriausiu Lietuvos kariuomenės vadu.

Generalio Štabo Viršininkas Velykis.
Vyriausias Karo Vadas Gen. Žukauskas.
Krašto Apsaugos Ministeris Merkis.

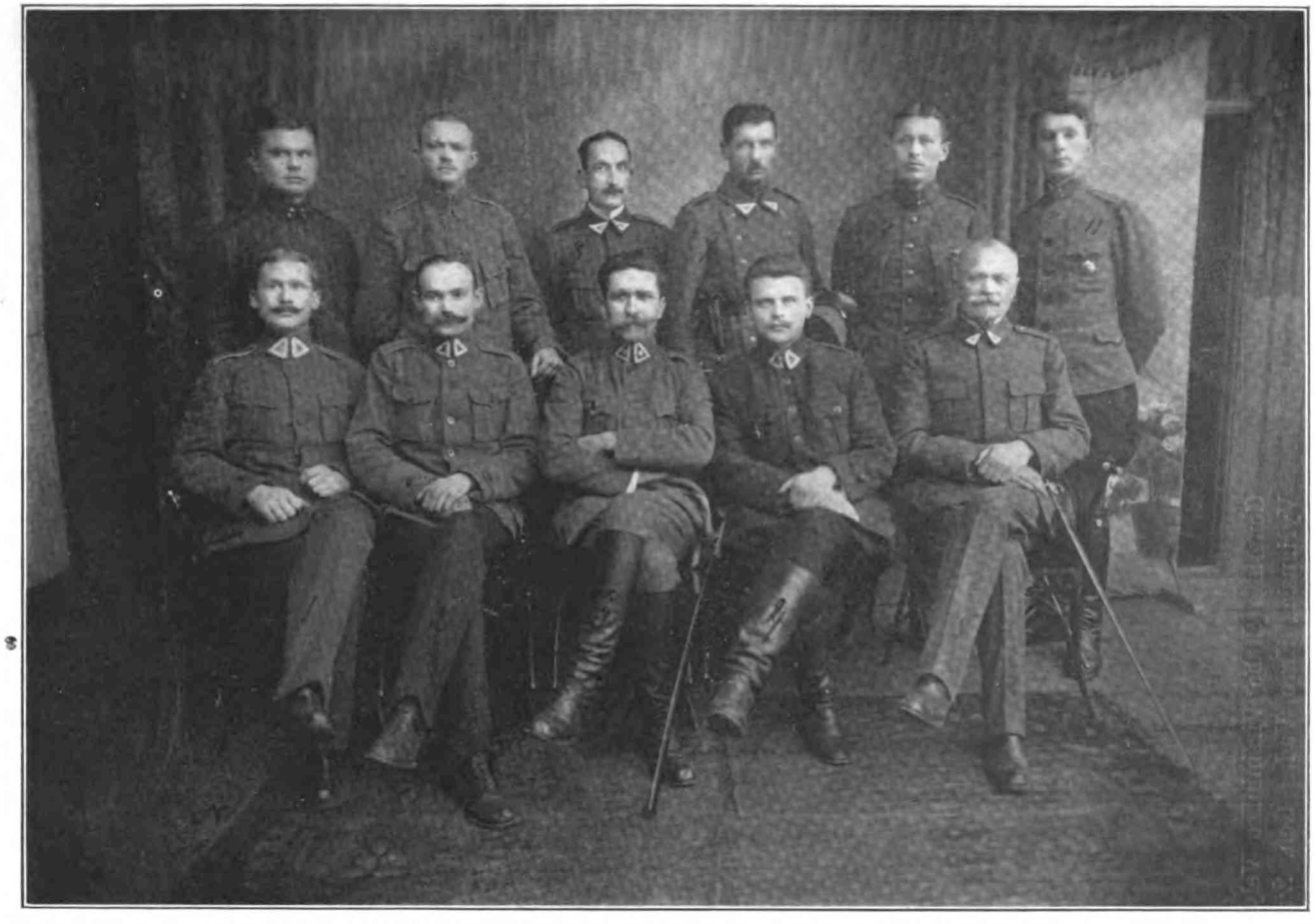

Krašto Apsaugos Ministerijos Štabas (pradžioje): Karininkai — 1) Gavelis, 2) Adomkevičius, 3) Velykis, 4) Merkis, 5) Galvydis-Bykauskas, 6) Natkevičius, 7) Ingelevičius, 8) Taubė, 9) Šližys, 10) Liormanas, 11) Michalauskas.

VII. LIETUVOS KARIUOMENĖS LAIKINOJI FORMA, LAIPSNIAI, ORDENAI.

Lietuvos kariuomenės forma.

Lietuvos kariuomenė dėvi sekančią formą:

1) Munduras — anglų frenčas, iš užpakalio juostele truputį suveržtas; juostelė dviem sagom prisegta; rankovės plačios su juostele, saga iš lauko pusės prisegama, rankovės su spalvuotomis atlapų apvadžionėmis; atlapų didumas 11 santimetrų (skaitant nuo rankovės galo); apikaklė stati su atvarta; atvartos kraštas su spalvuota apvadžione. Visos kišenės iš viršaus prisiuvamos su atlapais ir viena saga; antpečiai prisiuvamieji tos-pat medžiagos, kaip ir frenčas; antpečių platumas prie rankovės 5 santimetrų, o prie apikaklės 3 santimetrų su spalvuota apvadžione.

2) Kelnės, pusiai galife su spalvuota apvadžione išvidinės siūlės (kantas).

3) Kepurės lankelis 4 santimetrų pločio, tokio-pat pločio kraštai (minkšti). Žemesnė lankelio pusė spalvuotu viduriu platumo 2 santimetrų. Viršutinė kepurės siūlė spalvuota.

4) Milinė (apsiaustas) su dvieilėmis sagėmis, tokios pat spalvos, kaip medžiaga. Tolumas pačių viršutinių sagų 25 santimetrų, tarp pačių apatinių — 15 sant.; iš užpakalio juostele suveržta; juostelė dviem sagomis prisegama; apikaklė atverčiama ir platesnė už rusų šinelio apikaklę; apikaklės kraštas spalvuota apvadžione apsiūtas; kišenės skersinės, vidurin įsiūtos; rankovės plačios su spalvuotomis apvadžionėmis ant atlapų; atlapų didumas 16 santimetrų skaitant nuo rankovės galo. Milinė, frenčas, kelnės, palaidinė ir kepurė japonų karo spalvos.

PASTABA. Tuo tarpu leidžiama nešioti vokiečių karo spalvos rūbai.

5) Batai juodi su aulais 2 coliais žemiau kelių; pamušalas ligi pusės aulo; užkulniai vidutinio augščio; priešakiai amerikoniški.

6) Apvadžionių ir lankelių spalva sulig ginklų rūšies: a) pėstininkams — geltona, b) artilerijai — raudona, c) kavalerijai —

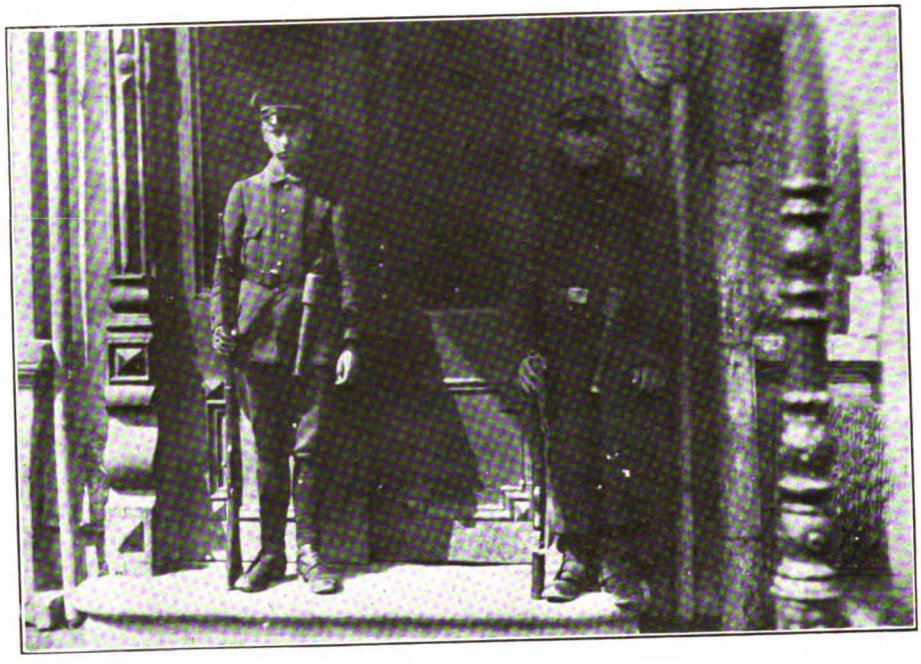

Sargyba.

balta, d) inžinerių kariuomenei — rausva, e) štabams — šviesiai mėlyna (dangaus).

Kad atskyrus kariškius sulig užimamųjų vietų, nustatyta:

A) Apsaugos ministeris nešioja ant apikaklės kampų raudonus trikampius, kurių kraštai sidabriniu galionu ½ santimetro pločio apsiūti ir su "Vyčiais" viduryje.

B) Korpuso vadas nešioja geltonus trikampius, kurių kraštai sidabriniu galionu ½ santimetro pločio apsiūti, su trimis žvaigždutėmis.

C) Divizės vadas — tokius pat trikampius su dviem žvaigždutėmis.

D) Pulko vadas nešioja trikampius, apsiūtus tokio-pat platumo galionu ir viena žvaigždute.

E) Pulkų vedėjų padėjėjai, vadai batalionų, batarėjų, raitelių divizionų, ūkio vedėjai pulkuose — nešioja trikampius be galiono ir 3 žvaigždutes.

F) Vadai kuopų, eskadronų, komandų, vyresnieji karininkai batarėjose, vyresnieji adjutantai — nešioja tokius pat trikampius su 2 žvaigždutėmis.

G) Jaunesnieji karininkai kuopų, eskadronų kuopų, batarėjų komandų, ir visi karininkai, užimantieji valdininkų vietas, sulig štato nešioja trikampius su viena žvaigždute.

I) Daktarai–medikai nešioja trikampius su raudonu kryžiuku viduryje; daktarų–veterinorių kryžiukai mėlyni.

K) Sanitarijos Skyriaus Viršininkas nešioja trikampį štabų spalvos, apsiūtą sidabriniu galionu su raudonu kryžiumi viduryje.

L) Visi valdininkai nešioja trikampius be žvaigždučių pamatu viršum.

PASTABA I. 1) Visi kariškiai, turintieji karininko vardą, nešioja formą trikampių, nustatytą valdininkams, nors ir užimtų vietą karininko sulig štato. 2) Visi kariškiai, turintieji karininko vardą, nešioja formą karininko, nors ir už-

Lietuvos Kariuomenės Artilerija.

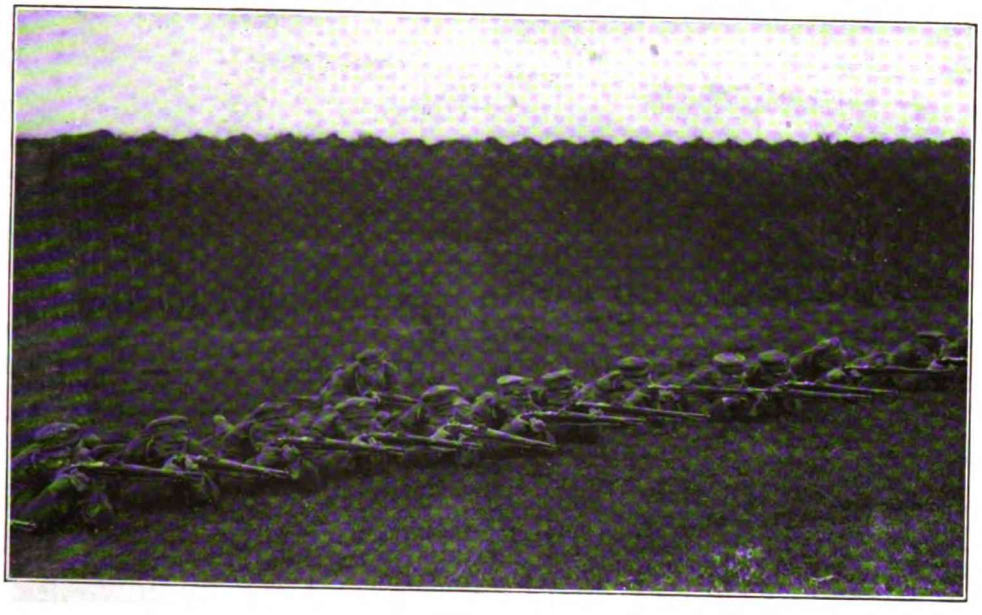

Grandinės Šaudymas.

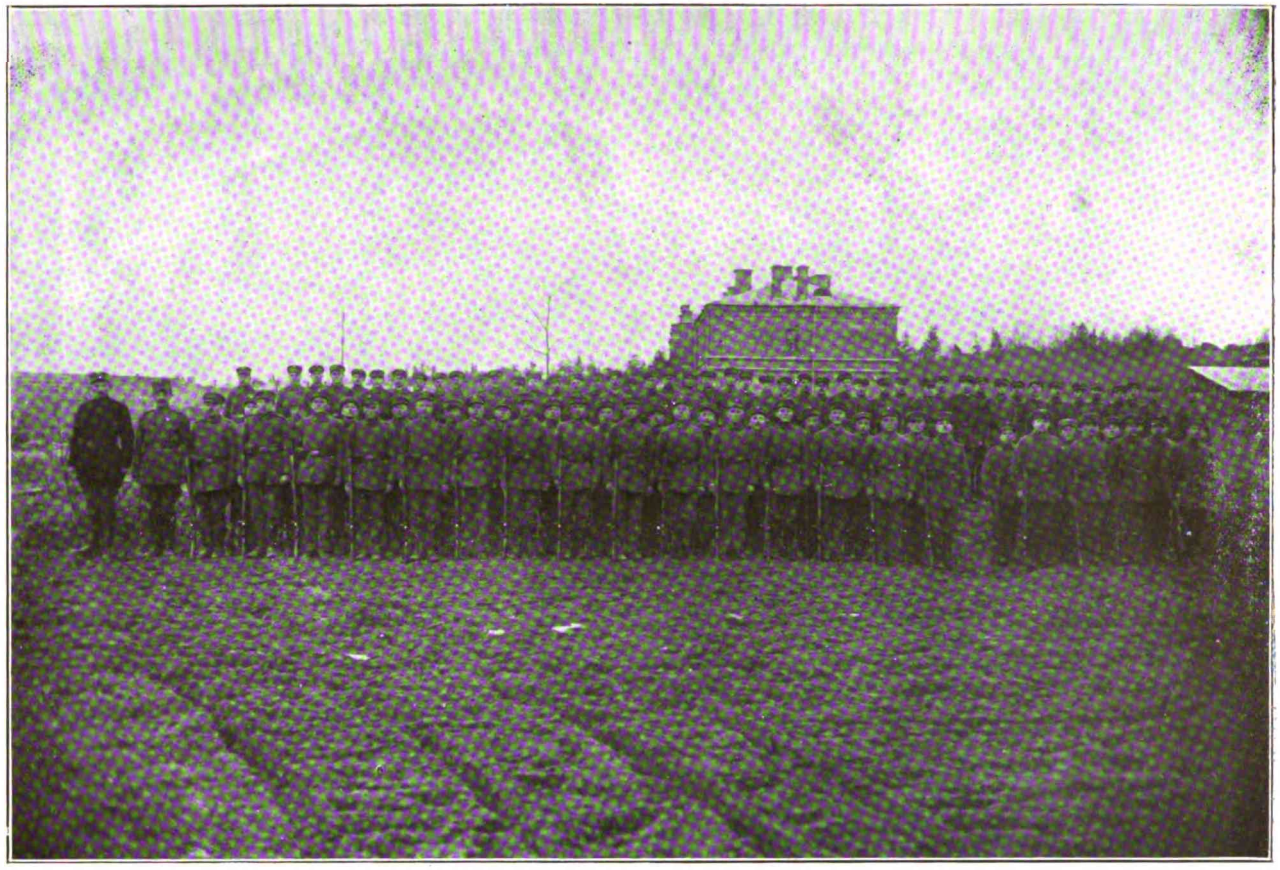

Pulko Kareiviai Rikiuotėje.

imtų vietą valdininko sulig štato.

PASTABA II. Visi vyresnieji adjutantai sulig štato nešioja geltonus, rusų formos akselbantus.

M) Karo Mokyklos mokinių apikaklės kraštai geltona juostele 1 santimetro pločio apsiūti.

N) Viršilos ir vachmistrai prie galų apikaklės nešioja juostelę 2 santimetrų pločio ginklų rūšies spalvos. Juostelė prisiūta skersai apikaklę.

O) Būrininkai nešioja po dvi juosteli pusė santimetro pločio.

P) Skyrininkai nešioja po 1 juostelę ½ santimetro pločio.

R) Pentinus nešioja tik tie karininkai, valdininkai ir kareiviai, kuriems sulig štato paskirtas arklys.

8) Prie kardų nešiojamos tautiškos juostelės, kokardom aprištos. Juostelė nuo kardo kabo dar 16 santimetrų.

PASTABA. Trikampis siuvamas nuo apikaklės kraštų frenčo per ½ santimetro, o ant milinės per vieną santimetrą. Trikampio aukštis daromas sulig apikaklės aukščio, o pamato plotis vienu santimetru trumpesnis negu aukštis. Karininkai nešioja trikampį smailu kampu į viršų, o valdininkai atbulai — smailu kampu į apačią.

T) Ant antpečių pažymima numeriai pulkų, batarėjų ir ginklų ženklai.

U) Ženklelis prie kepurės prisegiamas ties viduriu minkšto kepurės krašto.

V) Sagos kaulinės aprėdalo medžiagos spalvos.

Y) Diržai odiniai 4 santimetrų pločio, tamsiai geltonos spalvos su metalinėmis sagtimis ir "Vyčiu" viduryje.*)

Reikia pažymėti, kad ši forma laikina. Negali būti dviejų nuomonių, kad ji nesikaitalios. Jau ir dabar spėjo sulaukti tūlų pataisų,

*) Įsakymas Krašto Apsaugos Minist. No. 35, iš vasario 21 d.

būtent: bendra spalva visai armijai įvesta geltona (apvadžionės), o skiriams, atsižiūrint į ginklų rūšį, tiktai trikampių spalva. Karininkams (oficeriams) dar buvo priduotos prie kepurės sidabruotos šikšnelės.

Laipsniai.

Lietuvos karininkai laipsnius gavo kitose armijose. Iš pradžių, armijai besikuriant, atsižiūrėjimas į laipsnius, svetimose armijose įgytus, galėjo įvesti daug netvarkos. Todel ir buvo atsižiūrima į skiriamojo asmens kompetenciją, o ne į jo karinius laipsnius. Be to daugelis žiūrėjo į laipsnius, kaipo į militarizmo ir klasinio skirtumo žymes, kas galėjo pakenkti, jų nuomone, demokratizmo principams.

Su "činais" buvo manyta palūkėti, o formą nešioti ir algą gauti buvo skirta sutinkant su užimama vieta. Visi tat oficeriai buvo vadinami karininkais ir tuo, kurią jis vietą užima: vadas pulko, vadas bataliono, kuopos, eskadrono, batarėjos, adjutantas ir tt.

Tas pats ir su kareiviais: skyrininkas, būrininkas, viršila ir tt.

Tačiau ir santikiuose su svetimtaučiais ir šiaip armijoje, turint jai specifišką pobūdį, skirtiną nuo visokių kitokių tarnybų, gyvenimas parodė, kad be laipsnių neapsieis. Laipsnių įvedimas, maždaug, taikomas prie vietų. Norima įvesti tiek laipsnių, kiek yra griežtų paskirstymų, užimant vietas. Būtent:

Vienas projektas:	Antroji nuomonė:
1) jaunesnysis puskarininkas	„
2) vyresnysis puskarininkas	„
3) viršila	„
4) karužas	4) jaunesnysis leitenantas
5) vyrūnas	5) vyresnysis leitenantas
6) kapitonas	6) kapitonas
7) majoras	7) majoras
8) pulkininkas–karužas	8) vice-pulkininkas
9) pulkininkas	9) pulkininkas
10) generolas–karužas	10) vice-generolas
11) generolas	11) generolas

Kareivis ir Puskarininkas.

Ordenai.

Kovoj del Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės pasižymėjusiems karžygiams kilo ordeno klausimas. Buvo apskelbtas šiuo reikalu konkursas, kad dailininkai priduotų projektų tam ordenų konkursui.

Nežinant, kuris projektų bus priimtas, aš nė vieno nepaduodu.

Vyrai, atsižymėję mūšiuose su priešininku, kolkas vieton kryžiaus jau turi kompanuotą raudonos ir juodos spalvos juosteles, simboliniai reiškiančias ugnį ir mirtį.

Tokią juostelę mūsų karžygiai, gavę ordeną–kryžių, nešioja įsivėrę į kilpą, arba šiaip prisisegę prie kairiojo šono munduro an krūtinės.

Vadas Brigados Pulkininkas Nastopka su Artimais Jo Štabui Karininkais ir Svečiais Amerikiečiais.

Lietuvos Armijos Karininkai.

Karo Mokyklos Instruktorius-Karininkas.

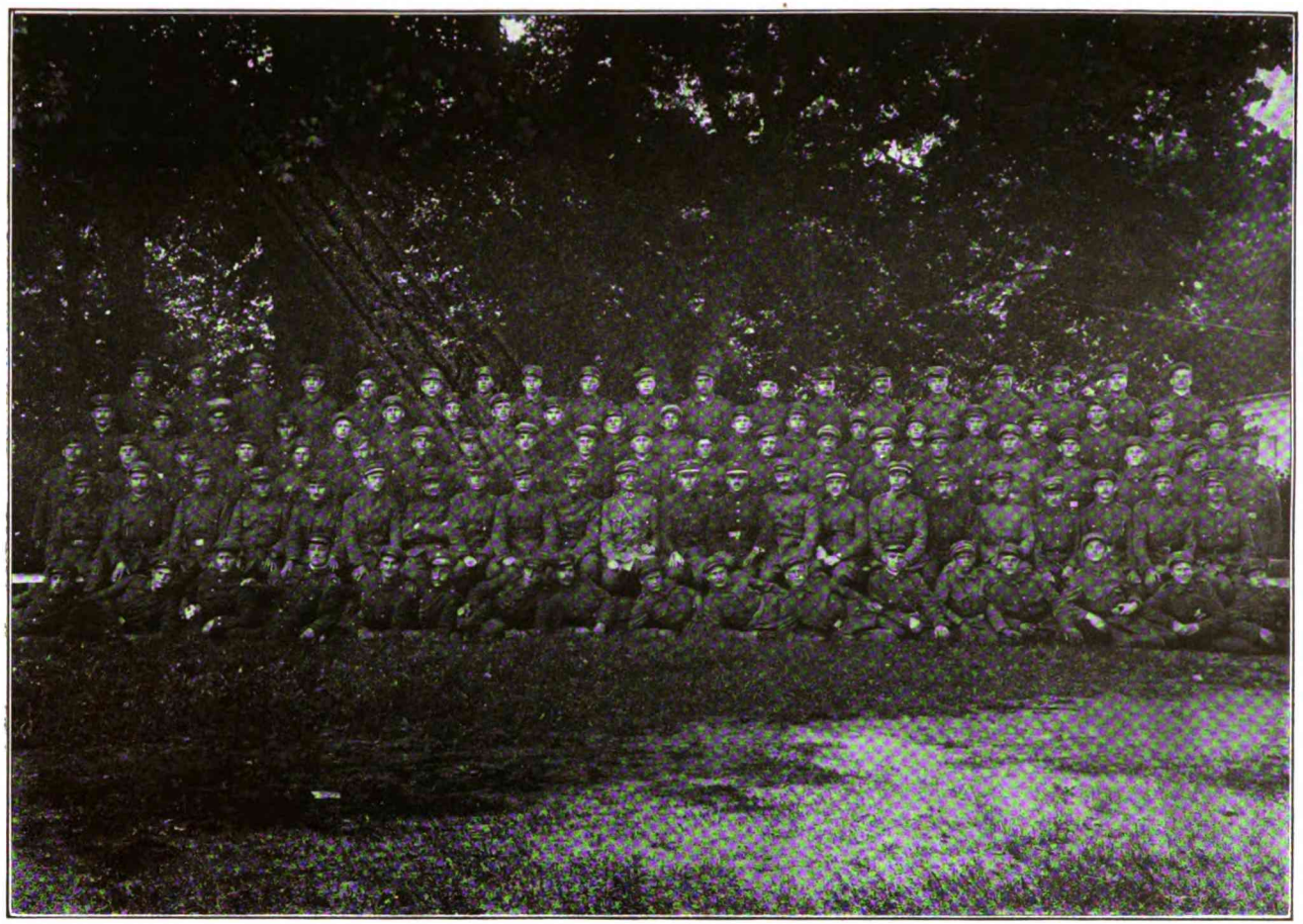

Artilerijos Pulko Karininkai ir Kareiviai.
Viduryje sėdi vadas pulko karininkas Jodka.

VIII. LIETUVOS KARIUOMENĖS IŠKILMINGA PRIESAIKA.

Lietuvos kariuomenei susikūrus, buvo svarbu, kad ji (kariuomenė) visuomet atmintų ir be atodairos eitų tas augštas pareigas, kurios yra jai šalies uždėtos. Todel ir įvyko svarbus kariuomenės gyvenime įvykis, kariuomenės priesaika...

Tai buvo padaryta Kaune gegužės 11 d. Panašios iškilmės vargu kada buvo mačius Lietuvos antroji sostinė — Kaunas.

Priesaikai vieta buvo parinkta Rotušės Aikštė. Prie Rotušės namų, trijų sieksnių aukštumoj, buvo įtaisytas, eglėmis ir kilimais išpuoštas, altorius. Aukštai plevėsavo tautos vėliavos, o viduryje jų Lietuvos Vytis.

10 valandą ryte apsupo Rotušės Aikštę kariuomenės būriai.

11 valandą atvyko Lietuvos Valstybės Prezidentas su palydovais, Valstybės Tarybos pirmininkas Šilingas, Tarybos nariai ir Ministerių Pirmininkas M. Sleževičius su Ministeriais. Su seniau atvykusiais svečiais Anglijos, Amerikos, Francijos ir Vokietijos atstovais, Vyriausio Vado generolo Žukausko lydimi, jie nuėjo katedron, kur Žemaičių Vyskupas laikė iškilmingas mišias.

Aikštėje prie altoriaus taip pat buvo atlaikytos mišios. Po mišių katedroje išsipylė didelė procesija.

Vyskupas nuo parengtojo altoriaus kreipėsi į kariuomenę kalba, prisimindamas pranašo Ezekieliaus regėjimą: "Esant Izraelio tautai Babilionijos nelaisvėje per 70 metų, išnykusi buvo pas izraelitus visai viltis, kad jų valstybė būtų atgaivinta. Ir matė Ezekielius lauką didį, kaulų pilną. Ir papūtė vėjas, gyvybė įžengė į apmirusius kaulus, apsivilko kūnu ir atsistojo ant savo kojų ir pasidarė didi kariuomenė... Ilgiau, negu Izraeliaus tauta, labiau už juos buvo mūsų tauta be gyvybės ir be vilties. Ši diena parodo, kad mes, gyvybę atgavę, atsidavę tėvynės labui, įgysime sau teises tai gyvybei laikyti..."*)

Vyskupui skaitant priesaikos žodžius, įvyko priesaika.

---

*) "Kariškių Žodis", Nr. 1.

Po priesaikai Lietuvos Valstybės Prezidentas, Vyriausio Karo Vado ir Ministerių Pirmininko bei Krašto Apsaugos Ministerio lydimas, apėjo frontą ir sveikino kariuomenės dalis, stovinčias "Gerbk šautuvu!"

Apėjęs visas dalis, Prezidentas kreipėsi į kariuomenę, pabrėždamas reikalą narsiai kovoti del Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Valdžios vardu Prezidentas patikrino, kad žeme pirmiausiai bus aprūpinti tie, kurie savo gyvybe gina Lietuvą. "Valio Lietuvos nepriklausomybē ir kariuomenē!" — sušuko baigdamas prakalbą. Prezidentas. "Valio, valio, valio!!..." galingai šaukē visos kariuomenės dalys, o orkestrui griežiant tautos himną, Krašto Apsaugos Ministeris sveikino Valstybės Prezidentą, gi kariuomenē pritarē galingu "Valio". Vyriausias Karo Vadas sveikino visus kariškius ir patikrino, kad kariuomenē šventai klausys padarytosios priesaikos.

Baigiant iškilmes, kariuomenės dalys rikiuotėje ceremonialiu žygiavimu praėjo pro valstybės galvą ir svetimų kraštų misijų narius.

Iškilmē kariškiuose ir šiaip piliečiuose paliko gilaus įspūdžio.

Kariuomenės Priesaikos Formula.

(Ministerių Kabineto patvirtinta 4.V.19).

Aš NN. prisiekiu Aukščiausiam Viešpačiui Dievui teisingai tarnauti Lietuvos kariuomenėje, būti ištikimu mūsų krašto konstitucijai, klausyti savo vyresnybės, griežtai jos įsakymus pildyti ir šventai laikyti man įteiktą paslaptį. Prisiekiu nesigailėdamas savo sveikatos nei gyvasties ligi paskutiniam kraujo lašui ginti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, o taip pat mūsų žmones ir visą mūsų žemę nuo kokių nors užsienių ar vidaus priešų užpuolimo ir nuo visų tų, kurie mūsų krašte kels riaušių, ardys žmonių darbą ir ramumą ar kitaip kaip skriaus žmones. Prisiekiu su priešu griežčiausiai kovoti, neidamas su juo į jokias pažintis, sutartis ar šiaip susižinojimą raštu ar žodžiu, visą gi tai, ką apie priešą sužinosiu ar išgirsiu, tuojau savo vyriausybei pranešti. Kad šią priesaiką darau tikra širdimi ir gryna sąžine, iškeliu ranką prie Viešpaties Dievo.

Rotušė. Parengtas Altorius Priesaikai.

Altorius, iš Kurio Vyskupas Prisaikdino Lietuvos Kariuomenę.

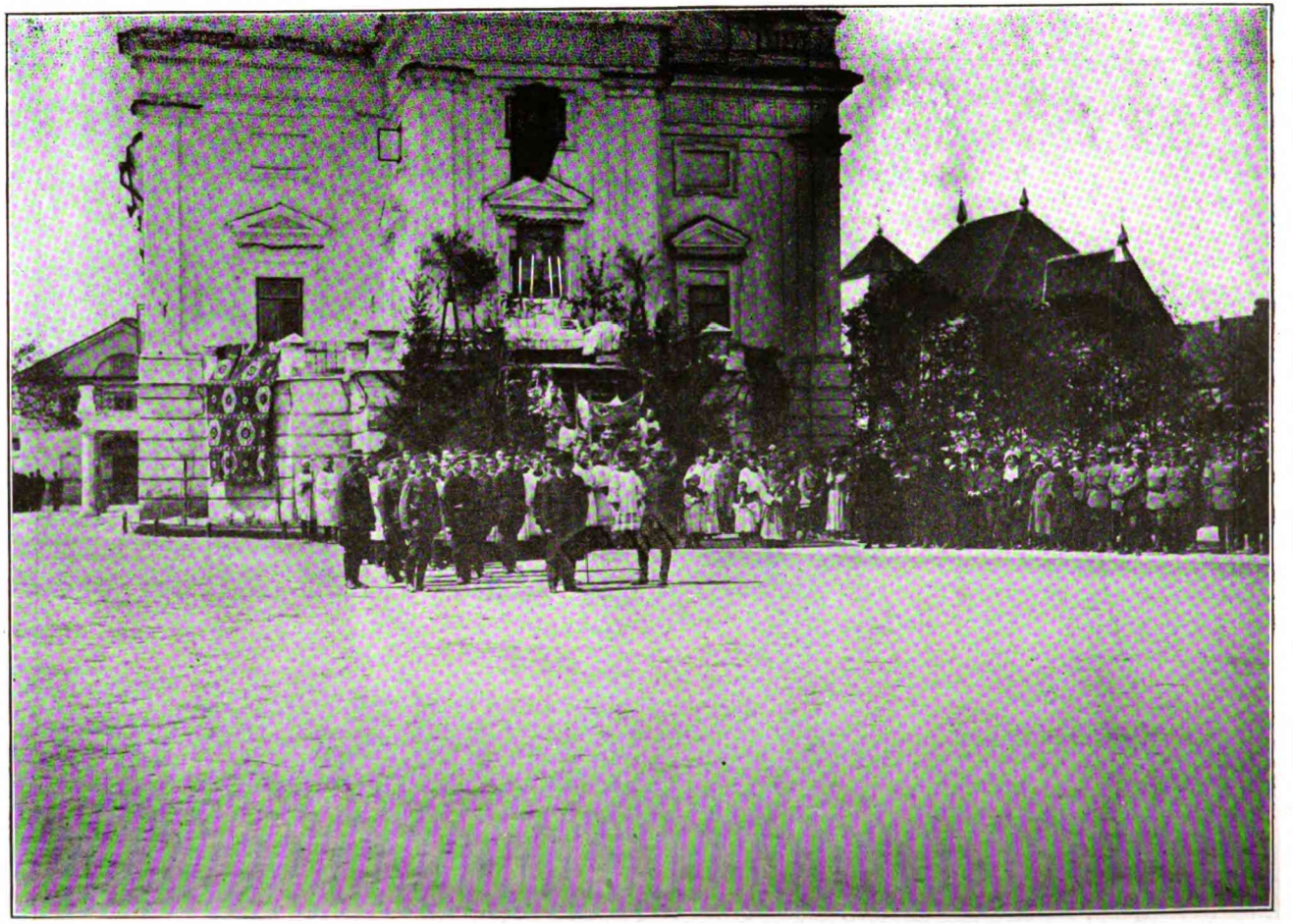

Lietuvos Prezidentas Kalba į Kariuomenę.

Ceremonialis Žygiavimas 11 d. gegužės m., 1919 m.

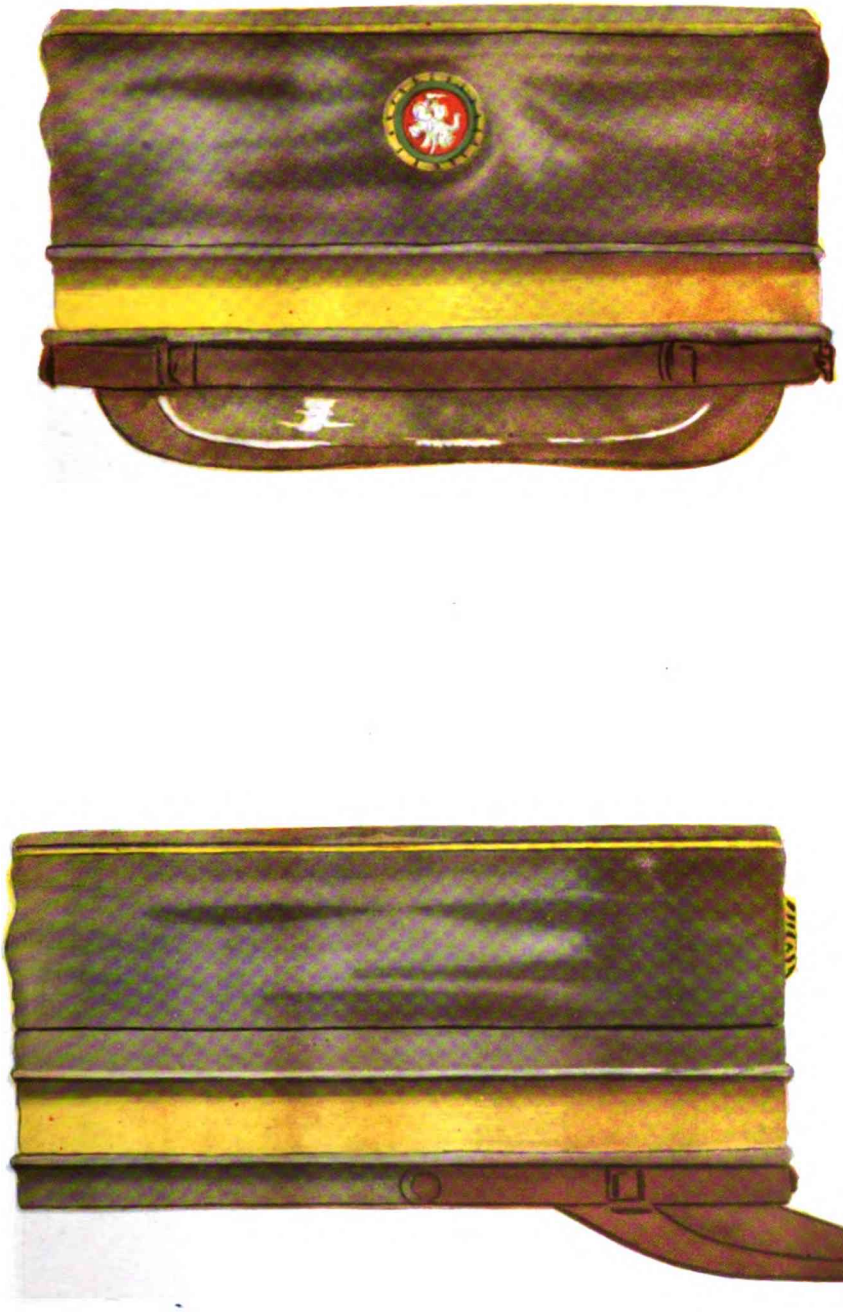

Lietuvos Kariškių Kepurė.

Ėjimas Dvasiškijos su Kauno Vyskupu Priešakyje
Duoti Priesaiką Lietuvos Kariuomenei.

„GERBK ŠAUTUVU.''
Lietuvos Prezidentas, Lydimas Ministerio Pirmininko ir
Apsaugos Ministerio, Sveikina Kariuomenės Dalis.

Prezidentas, Ministerių Pirmininkas, Karo Ministeris
ir Vyriausis Vadas Grįžta Apėję Kariuomenę.

Kariuomenė Prieš Priesaiką Laike Mišių

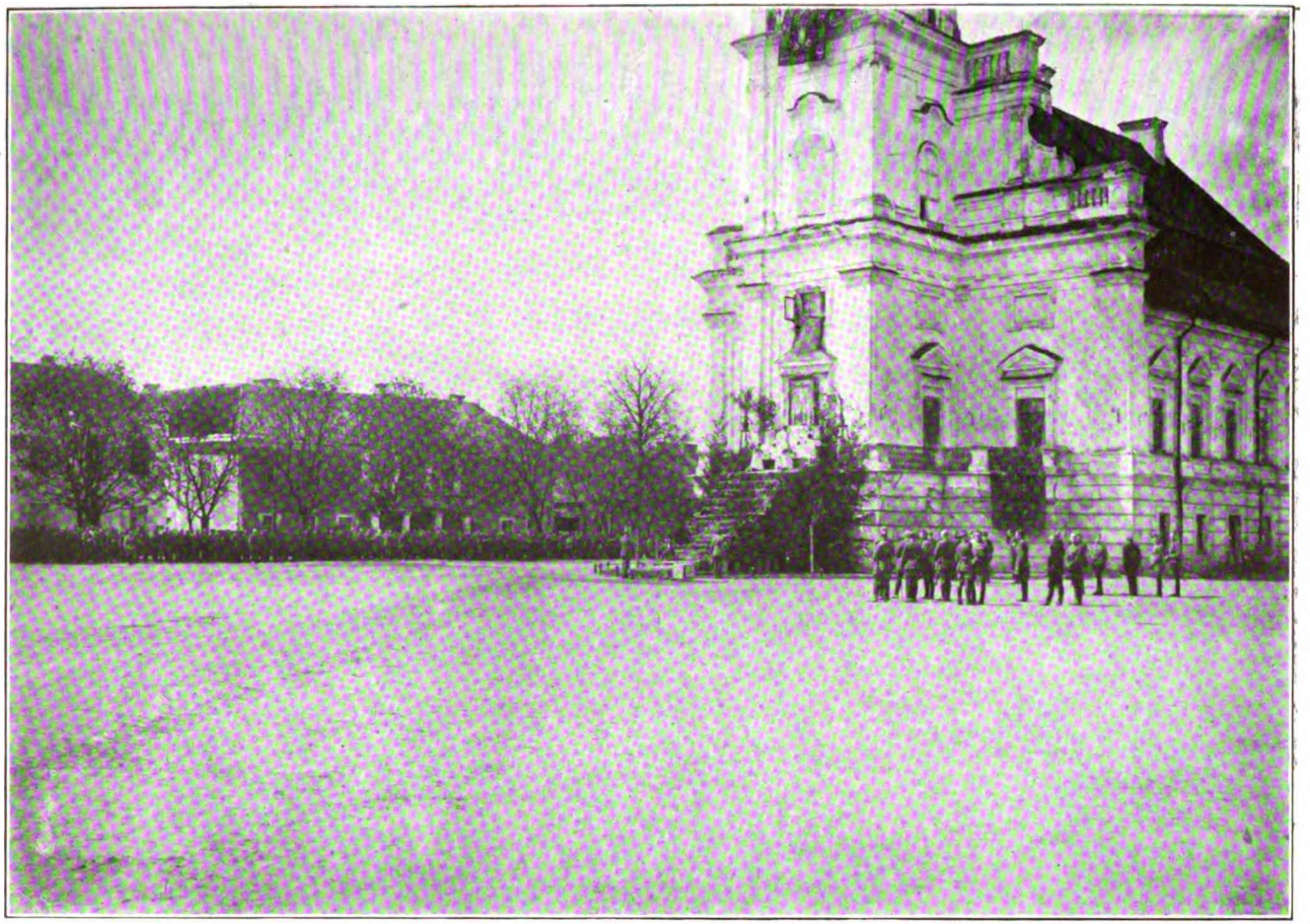

Mišios Rotušės Aikštėje Prieš Priesaiką Lietuvos Kariuomenės.

Priesaika Karo Mokyklos 11 d. Gegužės m.,
1919 m., Kaune.

IX. LIETUVOS PRIEŠININKAI.

Gerai žinome, kad Lietuvai niekados netrūko priešininkų. Koksai buvo Lietuvos priešininkas prieš karą, rusų carų valdžiai esant, visiems yra aišku.

Svetimi gaivalai, kurie nešė Lietuvai visokeriopą skurdą, ir dar tebesiaučia, siekdami Lietuvą pavergti.

Nors Lietuva ir pareiškė savo griežtą norą būti nepriklausoma valstybė ir, karo vėsulai siaučiant, įžengė į nepriklausomybės angą, tačiau gerai turime atsiminti ir tai, kad nebuvo istorijoje dar tautos, kuri įgytų laisvės be tam tikros intensyvios kovos.

Iki šiam laikui Lietuvos armijos kareiviams su ginklu rankoje prisiėjo atkakliai kovoti su rusais ir lenkais, jeigu neminėti susirėmimų su vokiečiais Šiauliuose, kur iš abiejų pusių būta iki 30 užmuštų. Rusija, kuri amžiais Lietuvą kankino, siurbė lietuvių ašaras ir bolševikams užviešpatavus visvien pasirodė didžiausia Lietuvos nepriklausomybės priešininkė. Tas pats buvo prieš revoliuciją, po revoliucijai, esant Lvovo ir Kerenskio ir ilgainiui Lenino valdžioms.

Rusijos juodašimčiai, bolševikai, internacionalistai, nacionalistai, kadetai ir socialistai tarp savęs piaunasi, bet viename jie jungiasi, kad Lietuva būtų ne keno kito, bet rusų.

Rusų juodašimčiai pas santarvę diplomatiniais keliais derasi išgauti visą tai, ką caro valdžia nustojo, o bolševikai, kaip ir visi kiti rusai tam pritaria. Jie samdo lietuvių išgamas Kapsuką–Mickevičių, Aleksą–Angarietį, siunčia į Lietuvą maskolių marą "rinkti krūvon rusų žemes", kaip apie tai rašė bebūnant Vilniuje jųjų laikraščiai.

Pastaruoju laiku Lietuva susirūpino kolčakininkais. Šiauliuose ir Kuršėnuose atsirado rusų kariuomenės dalių, kurios nenori skaityties su Lietuvos valstybės žemių nepaliečiamybe. Rusų kariuomenė visokių gaivalų (iš pabėgėlių nuo bolševikų belaisvių ir kitų) buvo susidariusi Latviuose ir Įgauniuose, o dabar ir į Lietuvą pradėjo skverbtis, kadangi bolševikai jau išvyti, čia gali mat ramiai "formuotis" ir duoną valgyti. Šias susidarančias ru-

Prakalba Vyskupo į Kariuomenę.

sų kariuomenės dalis bolševikai muša, jos nėra tokios patvarios, kaip naujų valstybių kariuomenė įgaunių ir lietuvių, kurios savo valstybių sieną nuvalė nuo bolševikų.

Vokiečiai rusų būrius priima, kaipo savo talkininkus ir rimtai kalbama apie vokiečių rusų sąjungą, kuri būsianti nukreipta prieš santarvę, na, žinoma, ir prieš naujai įsikūrusias valstybes.

Vokiečiai su lietuviais visados dviveidei politikavo. Iš pradžių savais politiniais išrokavimais stiprino Lietuvoje lietuvių gaivalą, kėlė Lietuvos vardą, o ilgainiui suėjo su bolševikais į tam tikras sutartis atiduoti Lietuvą bolševikams. Visą laiką vokiečiai, ir jų aršiai okupacijai sušvelnėjus, nedavė galimybių Lietuvai tvarkyti savų reikalų kaip reikėtų, neduodami ginklų pylė vandenį į bolševikų malūną, kurie ilgainiui ir patiems vokiečiams pradėjo būti itin pavojingi.

Kad ir vokiečių pavojus dėliai jųjų bendro susilpnėjimo sumažėjo, tačiau į vokiečius negalima žiūrėti kaipo į bent šiek tiek pakenčiamus draugus, o vien į priešininkus, nes jų ir "gero darymas" Lietuvai visados yra surištas su užpakaliniais planais. Šią dieną tose vietose, iš kur dar vokiečiai nepasišalino (pavyzdžiui, Šiaulių apskrityje), dideliais plėšimais ir rekvizicijomis užsiima jųjų valdžios akyse, neatsižiūrėdami į Lietuvos valdžios gausingus protestus.

Be šių priešininkų Lietuva turi vieną "brolį", apie kurį reikėtų plačiau pakalbėti, tai lenką, kuris Lietuvai, berods, yra pavojingesnis, negu galimi priešininkai iš Rytų — "didžios nedalinamos Rusijos gaivintojai".

Lenkai jau Rusuos, sudarydami generolo Daubaro–Musnickio pulkus, rengėsi užimti svarbesnius "strategijos punktus".

Dėliai kitokios susidėjusios situacijos, "daubarčikai" liko vokiečių išdemobilizuoti ir negalėjo vesti Lietuvos pagrobimo darbo. Be to, lenkus iš visų pusių apsupė "priešininkai", todel puolimas į Lietuvą negalėjo būti staigus.

Sausio 1 d., 1919 m. Vilnių užėmė vietiniai sulenkėjusieji gaivalai. Po to sekė rusų bolševikų gana didelės Lietuvos dalies okupacija, kuri neįstengė palaidoti Lietuvos nepriklausomybės. O

lenkai, užėmę Vilnių, dėjos dideliais lietuvių nuo bolševikų gelbėtojais, tuo tarpu pradėjo šlykščiausią lenkinimo darbą, ir ko jie Lietuvon atėjo, davė aiškų atsakymą "Pakraščių Gynimo Draugija" (Straja Kresowa) knygelėje "Dla Czego Żolnierz Wkracza Na Litwę I Bialorus". Rimtesni lenkai to nesako, jie daugiau diplomatiniai veikia, bet kas ten pasakyta yra tikra teisybė ir pas visus lenkus tai yra širdyje.

Lenkai minėtame rašinyje tiesokalbiai prisipažįsta, kam jiems Lietuva yra reikalinga. Pažiūrėkime:

"1. Mes privalome turėti tokias valstybės sienas, kokios mums... patogiausios. Tarp Lenkų ir Rusų, Rumunų ir Baltijos jūrų neprivalo būti nieko, kas lenkus troškintų, smaugtų, išėjimus ar įėjimus užstotų.

2. Rytuose yra daug žemės; daugiau, kaip Lenkuose. Gerai tai parodo žemlapis. O žmonių šiuose kraštuose mažiau; jie ne taip tankiai gyvena. Tiesa, ten žemė prastesnė, bet del to tik, kad gyventojai nemoka ūkininkauti... Dideli, po kelias dešimtis tūkstančių margų dvarai galima išparceliuoti lenkams valstiečiams. Lenkuose jų dubelės taip susmulkėjo, jog ūkininkai nebežino, ar beišsimoka ūkininkauti. Nežino, kaip ji vaikams bepadalijus. Lietuvoj žemė keturis, penkis kartus pigesnė ir jos daug parduodama.

3. Miškų Lietuvoj ir Guduose daug, daugiau, kai Lenkuose. Lenkų žemėje niekada jų nebuvo perdaug, o dabar vokiečiai visai juos praretino. Ar maža dabar lenkams reiks medžių? Kam dideliais pinigais pirktis jų iš kitų, kad Lietuvoj pigiai galima gauti ir upėmis lenkams nuplukdyti?

4. Lietuvoj dar maža įvairių specialistų; Lenkuose jų daug; bus jiems Lietuvoj uždarbio, tada ir namie likusiems bus geriau.

5. Viso to negautum tapus Lietuvai atskira nuo Lenkų valstybe.

6. Nemuno aukštupis ir abudu Neries krantu (?) — tai lenkų šalis. Ko toliau į šiaurę, tuo daugiau lenkų. To lenkų krašto sostinė yra Vilnius."

Štai, delko reikia Lietuvą ir Gudus pavergti, o ne del kaži kokių

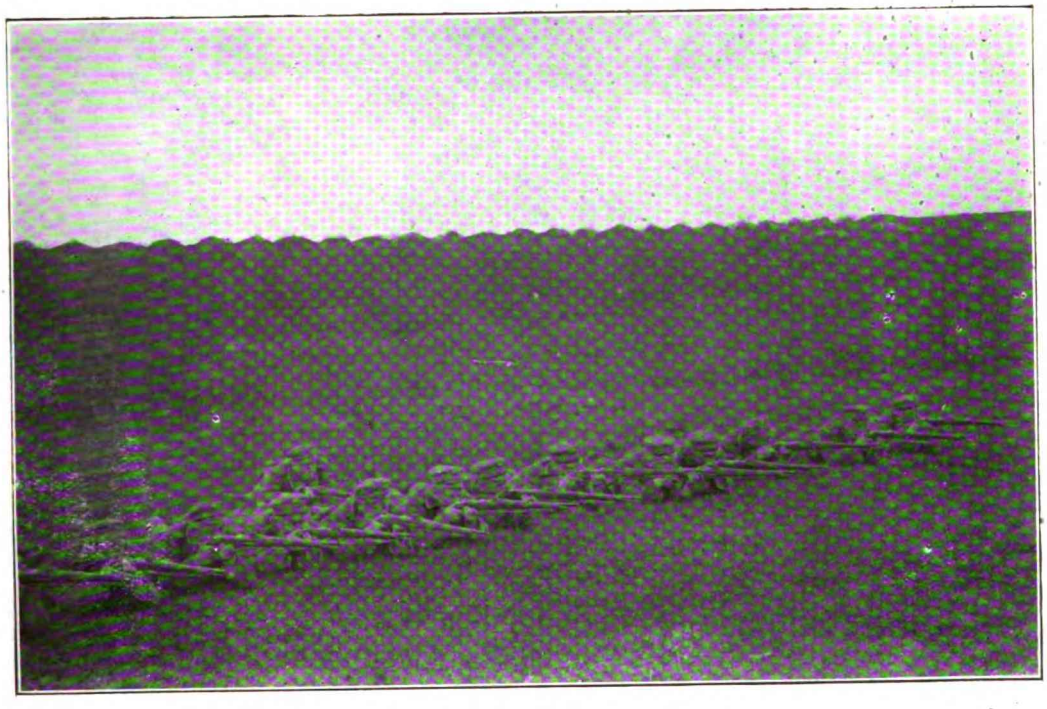

Šaudymas Gulom.

Lietuvos Armijos Artileristai ant Žirgų su Armotomis.

"išvadavimų"! Tik lenkai jaučią, lietuvius geruoju neatiduosiant savo tėvynės į verguvę, kad ir kažin kaip nupoetizuotų." ("Nepriklausoma Lietuva".)

Liepos 7 dieną, kaip bus toliau matyti iš aprašymų mūsų kariuomenės žygiavimų, prasidėjo mūšiai Lietuvos nepriklausomybės gynėjų su lenkais, o Lietuvos liaudis, stovėdama už kariuomenės pečių, rengias į kovą.

PULKININKAS LIATUKAS,
Vadas Brigados, su vieno Pulko Karininkais.

Pulko Orkestras Eina Gatve·

Belaisviai Bolševikai,
Musų Kariuomenės Paimti.

X. RUSŲ FRONTAS IR MŪSŲ KARIUOMENĖS JAME ŽYGIAVIMAS.

Nauji 1919 Metai Lietuvos gyvenime turi palikti didžių didžiausios atminties. Teisybė, jie reikšmingi ir visam pasauliui, bet Lietuvai jie davė daugybę nelaukiamų valandų. Šit, per pačius Naujus Metus lenkai apsiginklavę vokiečiams dėka iš pasalų pagrobė Vilnių. Lenkai parodė, kad jie taip pat tyko Lietuvos žemių, kaip ir rusų bolševikai. Lietuvių kariuomenės menka dalis, kuri stovėjo Vilniuje, buvo iš pradžių nusprendus Vilniaus be kovos neatiduoti, bet lenkams užvaldžius miestą ir gręsiant bolševikams, neturint patiems pajėgų, buvo nutarta pasitraukti ir kitur organizuoti apsaugą Vilniui išvaduoti. Lenkai nepralaikė ne penkių dienų ir atidavė Vilnių bolševikams. Vilnius tad pateko jau į trečias rankas, būtent bolševikų.

Mums lietuviams neturint savos ginkluotos pajėgos, vokiečių vyliui esant, rusai pradėjo užiminėti miestus ir miestelius. Kaune ir visoj Lietuvoj prasidėjo didelė "Sovdepijos" (Rusijos Sovietų Respublikos) papirkta agitacija. Bolševikų būta netoli Kauno. Lietuvos išgamos su Kapsuku-Mickevičium pryšakyje leido manifestus, kur visus Lietuvos Vyriausybės narius ir jai tarnaujančius skelbė įstatymų neginamais (vnie zakona). Lietuva atsidūrė karo stovyje su rusais.

Jau sausio mėnesį buvo prasidėję mūsų kariuomenės pryšakinių būrių mūšiai į pietų vakarus ir į šiaurės vakarus nuo Vilniaus. Vasario mėnesį įvyko jau tikrų rimtų kovų. Apie kovas vasario 7, 8, 9 ir 10-tos dienos šit ką skaitome:

"KRAŠTO APSAUGOS ŠTABO PRANEŠIMAS.

Į šiaurės vakarus nuo Vilniaus.

Vasario 7 d. 9 val. vak. rusai užpuolė mūsų ir vokiečių kariuomenę Šėtos srityje. Mūšiai tęsėsi iki vakarui. Naktį kovų nebuvo, bet stovis buvo labai įtemptas.

Vasario 8 d., rytą, jau mūsų kariuomenė ėmė pulti rusus. Mūšiuose daug padėjo gerai veikusi vokiečių artilerija.

Mūšiai tęsėsi per visą dieną. Pavakariop rusai buvo nuveikti. Nuo mūšių vietos rusai atsitraukė 8—10 varstų į rytus. Mūsų nuostoliai yra toki: narsioje kovoje gindamas savo Motiną-Lietuvą, garbingai žuvo vienas mūsų kareivis POVILAS LUKŠYS. Kitas mūsų kareivis su arkliu pateko į nelaisvę. Mes paėmėm nelaisvėn 3 rusus, kurių vienas sunkiai sužeistas. Užmuštų rusų — arti 120 žmonių.

Toje kovoje paimtieji rusai belaisviai praneša, kad sužeistų esą daugiau, negu užmuštų.

Patirta, kad kovose rusai kai kur vartoja sprogstamąsias kulkas.

Vasario 10 d. 3 val. po pietų mūsų kariuomenė drauge su vokiečiais užpuolė rusus Šėtos srityje.

Rusai buvo sumušti. Priešininkas pasitraukė netvarkoje: kur kas išmanė, ten bėgo. Mūsų nuostoliai: vienas mūsų kareivis sužeistas sprogstamąja kulka. Čionai su mumis kovojo II Vilniaus pulkas.

Į vakarus nuo Vilniaus:

Vasario 10 d. Jezno srityje po mūšių mūsų kariuomenė truputį atsitraukė atgal."

Štabo viršininkas Karininkas LIATUKAS.

Vasario 7 d. buvo rimta pradžia Lietuvos nepriklausomybės gynėjų — "mūšio krikštas" su rusais. Tuose mūšiuose žuvo nuo priešininkų ir pirmas Lietuvos karžygis, kareivis POVILAS LUKŠYS.

"Lietuvos Ūkininkas" N. 6, laikraštis, skiriamas plačioms darbo žmonių minioms, tą įvykį šiaip paminėjo:

PIRMAM KAREIVIUI ŽUVUS.

Vasario 7 d. mūsų naujoje istorijoje, tai atmintina, tai svarbi, o sykiu ir garbinga mums diena. Tą dieną mes ištikrųjų pradėjome kovą ir karą del mūsų šalies laisvės, del mūsų žmo-

nių ateities ir laimės. Nes nors mes su rusais užgrobikais jau beveik du mėnesiu kariaujame, bet kruvinon kovon pirmą kartą stojome tik vasario 7 d. STOJOME KOVON — IR KITĄ DIENĄ TĄ KOVĄ LAIMĖJOME! Laimėjome nežiūrint, kad priešas daug stipresnis buvo.

Tačiau jokia kova negali būti be aukos. Turėjome ir mes tą auką padėti. Ir turėjome daug didesnę, daug brangesnę auką padėti, negu padėjome, nes kova buvo smarki, sunki, mūsų buvo daug mažiau, negu priešo. Tačiau laimė mūsų pusėn stojo. Mes laimėjome, LAIMĖJOME AUKĄ KARO DIEVAIČIUI PADĖJĘ: iš mūsų pusės žuvo kareivis Povilas Lukšys! Ir tą kareivį, tą jaunuolį, Povilą Lukšį, kuris pirmas del mūsų laimės savo brangų gyvastį palydėjo, mes privalome pagerbti, privalome jo vardą žinoti ir atminti. Jis, savo gyvasties nesigailėdamas, padėjo savo draugams–drąsuoliams laimėjimą iškovoti ir savo kūnu neleido tą dieną priešui giliaus mūsų šalin veržtis, kad ją plėšus ir teriojus. kad mums naują Maskvos jungą nešus. Belieka tik vieną pageidauti, kad ir kiti mūsų jaunuoliai lygiai drąsiai, narsiai savo šalies laisvę ir laimę gintų, kaip ir amžinos atminties karžygis Povilas Lukšys.

Del paties tos dienos mūšio mums štai kas teko sužinoti: rusai didelėmis jėgomis (dvejais pulkais) puolė mūsų kariuomenę Šėtos apielinkėj. Ir laimė, iš pradžios rodėsi, rusų pusėn stojo. Visomis jėgomis turėjo besiveržiantį priešą laikyti. Jau gal ne vienas rusas džiaugėsi, lietuvius pergalėjęs, bet štai atėjo mums pagalba iš vokiečių artilerijos pusės. Vokiečių artilerija be skaičiaus ėmė mušti susibūrusias, bet netvarkingas rusų minias. Prie to dar pirmiau pasisekė rusus kiek giliau suvilioti, taip, kad lietuviai, ištrūkę iš rusų spąstų, visokiais gudriais, nors ir pavojingais, vingių-vingiais rusams iš šono užėjo ir čia, tinkamos valandos sulaukę, ėmė jiems iš kulkosvydžių pilti. Rusai dabar patys pasijutę apsuptais, visai nustojo galvos ir bėgo kur galėdami, palikdami ginklus ir kitas karo pabūklas. Bet juos mūsiškiai kulkosvydžiais ir vokiečių artilerija kirto be pasigailėjimo. Ir užklojo, tatai, rusai savo kūnais lauką. Žuvo ten jų užmuštais

Buvusieji Rusų Oficieriai Musų
Kariuomenės Paimti Nelaisvėn.

Saperų Kuopa Stato Tiltą per Upę Lavėną
(Liepos m., 1919 m.).

Pulko Vadas Karininkas LADYGA,
visą Laiką Narsiai Kovojantis su Bolševikais.

Musų Artilerijos Baterija
Keliasi į Pozicijas.

apie 120 žmonių (mačiusieji mūšio lauką pasakoja, kad rusų žuvę mažiausia tūkstantis, bet tas netiesa).

Čia reikia dar vieną dalyką pažymėti: dargi tokie geri, taip pagarsėję savo karu, vokiečiai už tą mūšį pagyrė mūsų kariuomenę. Lietuviai, girdi, labai gerai kariauja.

Tačiau negalima nutylėti štai ko: rusai vis tik rusais liko. Juk ir mūšį ties Šēta jie pralaimėjo ačiu savo netvarkai, apsileidimui, jų kariuomenės suirimui ir kad jų pusėje nei vienos geros galvos neatsirado, kuri būtų galėjusi kovą gerai vadovauti. Jie, tik savo daugumu pasitikėdami, puolė mūsiškius, norėdami savo kūnais juos užgniaužti. Iš to matyti, kad ir Japonų ir didysis pralaimėti karai jų nieko neišmokino.

Ir ateina dar viena mintis. Padėkime, pasiseks rusams mus nugalėti, nes mūs tik saujalė, palyginus su jų milionais, tai kas tada bus? Mes tada turėsime ir toliau ant savo sprandų ne tik rusų jungą vilkti, bet turėsime vilkti dar ir tą jungą, kurį rusai, ačiu savo netvarkai, vis ant savęs užvelka. Jau du metu, kaip pasiliuosavo iš po caro jungo, kodel jie nesusitvarkē? Ar tai jiems kas kliudē? Ir vienintēlis gali būti atsakymas: nesusitvarkē, nes jie visai netinka prie tvarkingo ir gero gyvenimo. Ir vargas tiems, kuriems prisieis su jais jų bendrą netvarkės jungą vilkti!

Bolševikai traukē daugiau pajēgų Kedainių—Janavos—Kaišedorių kryptim ir kēsinosi užimti Kauną, nuo kurio, palyginti, arti ir buvo, o vasario 13 dieną prasidējo mūšiai Alytaus kryptim. Neatsižiūrint į tai, kad visa kas lietuvių kariuomenēje buvo sudaryta greitomis, mūsų karžygiai kariškiai, gindami Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, savas šeimynas nuo bado ir priespaudos, stebūklus darē naikindami ir apsupdami priešininką, kad net vokiečiai, būdami visai obiektingi ir nuošalyje stovēdami, kaikur mūsiškiams padēdami, gyrē mūsų kareivius.

Kovo mēnesį visu frontu rusų kariuomenē buvo priversta trauktis. Bolševikai, Žemaičiuose pasiekę Telšių, Augštaičiuose — Alytaus, savo groboj jau turējo didesnę Lietuvos dalį; tuo tarpu, spiriami mūsų karžygių, padedant vokiečiams, rusai kovo 3 dieną bēga iš Varēnos.

Lietuvos Karo Frontas I.

Kovo 10—14 dieną rusai, netekdami daug karo turto, nelaisvių ir net šarvuotų traukinių, buvo išvyti iš Žagarės, Šiaulių, Radviliškių, Šaduvos, o kovo 26 dieną, mūsų kariuomenė, bežygiuodama pirmyn, užima Panevėžį, ir rusai pasitraukia iš Kupiškio.

Panevėžio—Ukmergės fronte mūsų karžygiai tat padarė nepaprastų žygių ir nors iš pradžių padėjimo su Panevėžiu būta netvirto, ir jis buvo likęs neitralumo zonoje, tačiau gegužės mėnesį operacijoms besivystant, 20 dieną Panevėžys galutinai patenka į mūsų rankas.

Jau gegužės 7 dieną, kaip jau buvo minėta, išėjo Valstybės Prezidento įsakymas apie paskyrimą Vyriausio Karo Vado.

Gegužės 17 dieną Vyriausias Karo Vadas pradeda operacijas prieš bolševikus. Operacijoms įvykus, buvo minėtas galūtinas Panevėžio išvadavimas iš bolševikų. Arti 800 ketv. kil. Lietuvos žemės buvo išvaduota nuo bolševikų jungo. Priešininkų nuostoliai buvo: arti 400 belaisvių, 2 patrankos, 16 kulkosvydžių, daug vežimų, arklių, ginklų ir šovinių. Už Panevėžio į mūsų rankas pateko visas traukinys su daugybe brangaus turto. Gyventojai visur džiaugsmingai sutiko išvaduotojus.

Mūšiuose pasižymėjo ir mūsų lakūnai, kurie savo žvalgymosi davė galimybės susipažinti su priešininko padėtimi bei jo kariuomenės išskirstimu.

Per pačią operaciją lakūnai dalyvavo mūšyje, kartais nusileisdami ligi 20 metrų ir mušdami besitraukiantį priešininką bombomis ir kulkosvydžiais, kas padidino išgąstį ir netvarką ir padėjo bendrą tikslą atsiekti. Lakūnų atakuotas traukinys, susprogdinus garvežį, pateko į mūsų kariuomenės rankas.

Mūsų kariuomenės dalys, pasiryžusios išvyti iš Lietuvos rusus atėjūnus, užėmusios Panevėžį ir Ukmergę, žygiavo pirmyn dviem kryptimi: Panevėžio—Daugpilio geležkeliu ir Ukmergės—Ežerėnų plentu. Žymių mūšių įvyko Utėnos rajone, kur kovojo geresnės bolševikų latvių dalys ir šarvuoti automobiliai, tačiaus rusai ir čia, nors suspietę žymių pajėgų, neišlaikė mūsų antpuolių ir pasitraukė, palikdami daug įvairaus turto, automobilių ir šimtus belaisvių, o gegužės 28 dieną mūsų dalys užima šiuos punktus: Dau-

Lietuvos Karo Frontas II.

Belaisviai, Paimti iš Bolševikų.

Lietuvos Kariuomenės Aeroplanas
su Vyties Ženklais.

Santarvės Misijos Nariai Apžiuri
Musų Aerodromą.

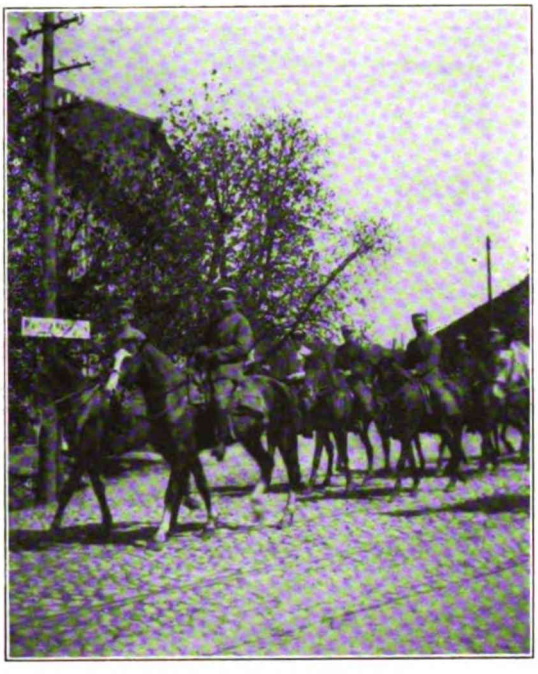

Lietuvos Kariuomenės Raiteliai.

Pulko Gydytojas Traukia su Savo Gurguole

jėnai, Stumbriškis, Subačius ir Surdegiai; Subačiaus rajone paimta iš bolševikų 2 garvežiu su 60 vagonų, 3 kulkosvydžiai, daug šovinių, šautuvų ir kito karo turto. Birželio 26 d. mūsų kariškiai jau buvo Panemunėlyje, kur prie kitos medžiagos paėmė vagoną šovinių.

Birželio 6 d. mūsų dalys užėmė Žiobiškio—Rokiškio—Kriaunų—Abelių ir Kutninkų kaimų liniją. Priešininkas pakrikęs bėgo į Daugpilį.

Bolševikai, bebėgiodami, smarkiai susirūpino Daugpilio likimu. Sutraukė kiniečių, ištikimas komunistų latvių dalis, gerai įsikasė ir užsitvėrė vielų pinklėmis. Raudonarmiečiai darė demonstracijų–antpuolių. Įbauginti jų teroro gyventojai su turtu bėgo gilyn į mūsų pusę, o giriose rasdavo jaunų vyrų, kurie slapstėsi miškuose, pasivadinę "Žalia gvardija". Mūsų kariuomenei užėjus, jie stodavo į mūsų armijos eiles. Visą laiką nejausdami, tarytum, nuovargio, mūsų karžygiai pavyzdingai ėjo apsaugojimo, žvalgybos ir kovos tarnybą. Sunku ir įsivaizdinti kilnesnio pasišventimo bei pasiryžimo, kuriais vadovaudamiesi mūsų drąsuoliai atremdavo smarkius ir dažnus priešininko antpuolius.

Birželio 18—19 d. plačiu frontu bolševikai pradėjo antpuolius, kurie sugniužo į mūsų karžygių priešpuolimus. Mūsiškiai darydami demonstracijų taip pat ėjo pirmyn ir, susirišę su latviais ir įgauniais, išmušė rusus ir užėmė punktus: Dvetenas—Mukoniai—Kalvanas—Dronkiai, o paskiau galingu puolimu paėmė Ilukštą. Tai padarė kairysis mūsų kariuomenės sparnas. Dešinysis sparnas užėmė Suveikius ir Rautežerius, ir tik prispirti prie Daugavos kranto ir gavę labai stiprios pagalbos rusai atsipeikėjo. Žiūrint strategijos reikalavimų, mūsiškiai užėmė senąsias pozicijas. Mūsų demonstracija birželio 20—23 d. davė iki 100 belaisvių, du kulkosvydžiu, 20 arklių, daug telefono ir telegrafo aparatų, ginklų, kabelių ir įvairios rūšies amunicijos.

Pradžioje liepos m. frontas virto vien žvalgų frontu, tačiau liepos 5—7 dieną įvyko aršių mūšių su kiniečiais, kurie veržėsi į mūsų pozicijas.

Nuolatiniai raudonarmiečių antpuldinėjimai mūsų sargybų įpykino, ir mūsų kariuomenė liepos 7 dieną pradėjo stambią opera-

Artileristai Mokamosios Komandos prie Armotų.

ciją, kuri patiekė bolševikams daugybę nuostolių belaisviais, nukautais ir sužeistais. Ypač pasižymėjo šiaurės fronto operacijos, kurios ištikrųjų parodė mūsų kariuomenės galybę ir drąsą ir sudavė rusams didžiausio smūgio. Liepos 8 d. mes užėmėm svarbų strategijos punktą Lasenas—Jalovka. Kitos rinktinės darė žygių Rauteżerio srityje, kur buvo paimtos priešininko vadovaujamos aukštumos — 188 ir 175.

Po to, bolševikai atidarė sunkios artilerijos ugnį; jiems atėjo gausių pajėgų, mūsų dalys šiek tiek pasitraukė nuo Dauguvos pakrantės, o patsai priešininko veržimąsi Jalovkos—Rauteżerių—Suveikių linijoje buvo likviduotas. Buvo paimta 8 kulkosvydžiai, 8 lauko virtuvės, 32 porinių, 76 arkliais vežimų, be to 300 šautuvų, 200,000 šovinių, amunicijos, kitų ginklų ir 400 belaisvių.

Paskutinėse kovose priešininko dalyvavo 13 pulkų.

Pietų dalyje taip pat būta gyvumo. Po mūšių mūsų kariuomenė įsistiprino Salakų—Kiemenų—Skardelių ežero pozicijose, o kairioje sparno žvalgai pasiekė Avilių miestelio. Salakų krypties fronte buvo komunisto Žano rinktinė iš žydų ir vokiečių-spartakininkų.

Paskutiniomis gautomis žiniomis bolševikai ruošiasi žygiuoti Lietuvon, tvarko sumuštus pulkus ir traukia naujas kariuomenės dalis. Be galo jiems pakvipo labai geras šių metų derlius Lietuvoje.

Šiaurės fronte rusų pajėgos užima liniją Bavernas—Lasenos—Jalovka—Jodaičai—Vaidminčiai—Suveikiai (Žiūr. žemlapį). Pietų srities fronte jie įsistiprino Avilių—Vepusavo—Šventų—Dukštų ežerų ir gretimų aukštumų linijoje. Protarpiais įvyksta žvalgų susirėmimų.

Liepos mėnesio pabaigoje patėmyta, kad bolševikai Lietuvos frontan kelia pajėgas ir nuo Kolčako fronto. Rudeniop jie esą pasiryžę rimtai į Lietuvą skverbtis. Daugpilis padarytas jųjų baza, kur atgabenta keletas šarvuotų automobilių ir traukinių, sustiprinta aeroplanų eskadrilė, — ligi šiol dar nebuvusios fronte.

Kuone kiekvieną dieną įvyksta didelesnių žvalgų būrių susirėmimų.

Be to, tai vienam tai kitam bare priešininkas mėgina skverbtis

Santarvės Misijų Atstovai Aerodrome.

priekin, pav. šiaurės fronte apie Aleksandravėlę, kurią Generalio Štabo pranešimas mini 30—VII. Tokia pati padėtis buvo 1 d. rugpjučio mėnesio sulaukus.

Greitai ji vėl atsimainys, bet dėliai istorinės reikšmės mūsų kariškių žygiavimų, radau reikalingu platėliau į juos pažvelgti.

(Fronto žygiavimams aprašyti medžiaga imta iš "Kariškių Žodžio" NN. 2—11.)

Lietuviai Kareiviai.

N. Pėstininkų Pulko Dalis Prie Savų Kazermių.

Karo Mokykla. Gimnastika — **Bėgimas.**

XI. LENKŲ FRONTAS IR MŪSŲ KARIUOMENĖS JAME ŽYGIAVIMAI.

Lenkams žymią Lietuvos dalį okupavus po priedanga kovos su bolševizmu, santarvė nustatė demarkacinę liniją tarp lietuvių ir lenkų kariuomenių. TOSIOS LINIJOS SIENOS, PRADEDANT NUO VOKIEČIŲ SIENOS (Lyck), EINA AUGUSTAVO PERKASU TIESIA LINIJA IKI NEMUNO, PASKUI TIESIU RUOŽU LIG VARĖNOS MIESTELIO, TOLIAUS — 5 km. ATSTUMO Į VAKARUS GELEŽINKELIU VARĖNOS—DAUGPILIO KRYPTIM. (Žiūrėk žemlapį.)

Lenkai, nė karo nepaskelbę ir sulaužę santarvės demarkacinę liniją, pradėjo žygiuoti į Lietuvą.

Mūsų kariuomenė gryna sąžine, kilnia dvasia ir ginklu rankoje sutiko naują priešininką.

Oficialaus iš mūsų, lietuvių, paskelbimo karo neįvyko, nors diena dienon tokis paskelbimas buvo laukiamas.

"Kariškių Žodyje" N. 10—11 šiaip aprašyta lenkų fronto esimas:

> "Nors Vilniaus lenkai įsisprendę šaukia, tikrina, kad lietuvių–lenkų frontas tai biauriausias mūsų štabo melas–išmislas, kad tokio ištikrųjų nėra ir negali būti, nes lenkai esą griežtai prieš karą su lietuviais, nors lenkų vadai nesidrovi mūsų karininkų vilingai tikrinti prancūzų misijos narių akyse, kad ne lenkai puola lietuvius, bet pastarieji anuos nuolat antpuldinėja, apšaudo iš artilerijos ir, žodžiu, kaip įmanydami juosius skriaudžia, tačiau lenkų frontas pasilieka neužginčijamu faktu ir visas apie tai abejones veik išsklaido paskučiausiojo laiko sistematingas, atliekamas tam tikru gerai apgalvotu planu, plačiu frontu legioninkų veržimasis Lietuvos gelmėn (lenkų nuomone, tai "nesusipratimas"), bei narsiųjų "karžygių" nuolatos mūsų sargybos linijos antpuldinėjimai.
>
> Jei nuodugniau panagrinėti lenkų frontą, nors, leiskim, tariamųjų nesusipratimų vystymosi pradą, tai, tiesa, reikėtų atskirti tikrąjį frontą nuo lenkų fronto, kuris vadaujasi ypatingomis žymėmis bei privalumais. Skirtumas didelis.
>
> Kultūringa tauta, pirma, ne kaip pradėti karo veikimus, pa-

prastai paskelbia karą ir tik tuomet priešingųjų pusių kariuomenės su ginklu rankose atvirai traukia kovon, visuomet prisilaikydamos tam tikrų tarptautinių karo padėties taisyklių.

"Kultūringieji" lenkai, antmetę mums karą, tuosius pamatinius reikalavimus apėjo ir tiek. Kokiems galams varžantieji karo vedimo dėsniai (lenkų nuomone, tai "rządu kowienskiego" intrigos), kad tikriau pasigūžus nudėti "chamą", arba ištikus pavojui drąsiai pabėgti ir vėl iš rugių iškišus galvą taikinti į ramiai jojantį ir jokio pavojaus nežinantį lietuvį kareivį.

Pagaliau, įsiveržus į priešo šalį, kokiam tikslui varžytis su ramių gyventojų turto nepaliečiamybe (legioninkų žygio vaisiai Avantos miestelio srityj liepos 19 d.) ir jųjų pilietinėmis teisėmis, kad daug naudingiau nugriauti užgrobtose vietose lietuvių valdžią ir kaip tinka pasiplėšti. Juk visiems žinoma, kad stambus dvarininkas Belina–Przezimanskis savo lėšomis išlaiko dvarininkų ulanų pulką ir ypatingomis savo ūpo pakilimo valandomis, po gerų pasisekimų, leidžia ulanams ½ val. iki valios pasityčioti iš ramių gyventojų, na ir pasiplėšti.

Reiškiasi aišku, kad lietuviai turi ne tikrąjį karo frontą, bet tikriau pasakius nuolatos barbarų antplūdinėjimų.

Svarbiausias klastingos lenkų politikinės plotmės pažymys, tai begėdiškas veidmainiavimas, nuolatos akyvaizdus visur ir visame akių dūmimas ir biauriausias primitivinių lietuvių teisių niekinimas bei sistematingas jųjų būties pagrindų griovimas.

Prancūzų ir anglų misijų nariams išklausinėjus, lenkai vadai del lietuvių–lenkų fronto davė labai įdomių pasiaiškinimų.

Pavyzdžiui, užklausti — keno įsakymu lenkų armija veržėsi Lietuvon, Vilniaus vadai tikrina, kad jie vykdė Varšuvos vyriausybės paliepimą, o kaip paklausė Varšuvos valdžios, tai pastaroji visomis keturiomis išrodinėjo, būsią, be vyriausybės valdžios žinios vietos legionai per nesusipratimą pateikė eilę nemalonių išsišokimų, be kurių, esą, niekuomet pasienio sargyba neapsieina.

Galų gale Varšuvos ir Vilniaus vadai nupasakojo, būk ištikrųjų lenkų–lietuvių "nesusipratimai, tai vaisius tamsiųjų pajėgų, kurios provokacijos tikslu vyriausios valdžios vardu įsakė Lietuvos parubežio legionams žygiuoti pirmyn(sic!)", o generolas Šeptickis aiškinos santarvės atstovams ir "strateginiais planais" prieš bolševikus.

Faktinai prasidėjo karas su lenkais liepos 7 d., nors grobikų lenkų nusistatymas jau birželio 17 d. ryškiai apreiškė, kuomet Vievio srity 30 legioninkų įsiveržė Dembino dvaran ir apšaudė mūsų sargybos liniją. Sekančią dieną legioninkų būrys apsiautė Počiškių kaimą, kur buvo išstatyta mūsų sargyba. Įvyko susirėmimų. Abi pusės neteko belaisvių. Paimtuosius nelaisvėn mes tuoj paliuosavome, tuo tarpu lenkai mūsiškių negrąžino.

Liepos 9 d. legioninkai įsiveržė į Kietaviškių miestelį ir Pieliūnų sodžių, kur suareštavę miliciją, ėmė šeimininkauti ir darė bandymų mus užpulti; tik atvykus mūsų rinktinėms, po kruvinų kovų, kurios tęsėsi apie valandą, lenkai buvo atmušti ir pasitraukė. Sekančią dieną Aboninų kaimo aukštumoje Žiežmarių—Vievio kryptim legioninkai iš pasalų užpuolė mūsų sargybą. Atkaklus mūšis tęsėsi virš 3 valandų. Abiejų pusių grandinis 500 žinksnių atstumu, susistiprinę kulkosvydžiais atkakliai kovėsi. Nors pajėgos buvo nelygios, bet karininko Pranculio narsumu, lenkų veržimasis veikiai sugniužo. Galų gale atidarius artilerijos ugnį, lenkai tuojaus išsisklaidė.

Tuo būdu Jezno—Vievio—Karobiškių kryptimi, mūsų drąsuolių karžygių dėka, keleriopai gausesnis priešininkas priverstas buvo pasitraukti. Ilgainiui mūsų dalys Stakliškių—Varėnos kryptim ėmė žygiuoti pirmyn, ir, darydamos mitresnę žvalgybą, be mūšio užėmė Kolvanų miestelį. Vakare žvalgai pasiekė Pikelionių kaimą.

Tūlą laiką gyvesnio judėjimo lenkai neapreiškė. Ilgainiui, kuomet jau paaiškėjo demarkacinė linija, būtent liepos 4 d. atvyko iš Vilniaus lenkų karininkas ir griežtai pareikalavo, kad 24 valandų laiku mes apleistumėm Vievio miestelį. Tuo tarpu lenkų pryšakinės dalys ėmė žygiuoti pirmyn Jezno—Žiežmarių—Vievio—Kazokiškių link. Sutikę mūsų žvalgus

legioninkai pirmieji atidarė smarkią ugnį. Kruvinos kovos tęsėsi neilgai. Mūsų žvalgai puolami daug gausesnių pajėgų priversti buvo pasitraukti.

Viena priešininko kuopa užėmė Aukštuosius Jagėlionius.

Liepos 12 d. Žiežmarių—Melagėnų kryptim lenkų prišakinės rinktinės du kart puolė mūsų sargybą, Piktainė—Burbiškių kaimų linijoje, bet be pasekmių. Abudu antpuoliu tuojau buvo atremtu ir lenkai pasitraukė. Liepos 13 d. lenkai apreiškė gyvesnį judėjimą Melagėnų kaimo srity, kur įvyko žymesnių kruvinų žvalgų susirėmimų. Lenkai buvo nugalėti. Mūsų pusėje vienas sužeistas.

Stakliškių—Butrimonių—Druskininkų kryptim mūsų dalys pastūmėjo lenkų raitelius demarkacinės linijos link.

Druskininkuose mūsų žvalgai turėjo rimtesnių susirėmimų. Priešininkas pasitraukė. Sugauta du lenkų šnipu.

Mūsų rinktinių spiriamas, priešininkas išvyta iš Merkinės, kur pridarė ramiems gyventojams daug jeibių: išplėšė daug žydų krautuvių, nuganė vasarojų, pievas ir su gyventojais elgėsi kuožiauriausiai.

Liepos 16 d. lenkų žvalgai netikėtai pasirodė ties Korivautos miesteliu, bet sutikti mūsų sargybinių ugnimi, veikiai pasitraukė. Kitą dieną lenkai Kaudnių sodžiaus srity netikėtai puolė mūsų sargybos liniją, bet be vaisių. Po smarkių susirėmimų, kuriuose lenkai neteko vieno užmušto ir 2 belaisvių, jųjų rinktinės pabėgo. Tuo pačiu laiku skaitlingas lenkų būrys puolė mūsų pryšakines dalis Pikelionių kaimo aukštumose, tačiau energingu priešpuolimu priešininkas buvo išsklaidytas. Ten sugauta 4 belaisviai. Kitas lenkų būrys 30 žmonių skaičiuje mėgino slinkti Jezno link, bet sutiktas mūsų žvalgų ugnimi, vengdamas atviro susirėmimo, pasitraukė į Stakliškes.

Ryt dieną gausios legioninkų pajėgos, prisiartinusios prie Jezno, norėjo užimti miestelį, bet patyrę, kad mūsų dalys pasiruošusios duoti tinkamą atramą, skubiai pasislėpė.

Žiežmarių—Vievio kryptyje esti nuolatos žvalgų susišaudymų. Šioj srityj daugiausiai lenkai stengiasi suvylioti mūsų

kareivius agitacijos pobūdžio priemonėmis. Zacharanų kaime ypač uoliai legioninkai varo agitacijos darbą.

Liepos 19 d. Aluntos miestelio kryptimi žymi lenkų rinktinė ėmė žygiuoti pirmyn, areštuodama vietos valdžią, miliciją ir be pasigailėjimo plėšė ramius gyventojus. Tuojau buvo pasiųstas mūsų atsarginių dalių būrys, kuris, sumušęs legioninkus, paėmė 24 belaisvius. Tuo būdu Giedraičių apskrityje legioninkų iš pasalų puolimai galūtinai likviduoti. Nūdien, užėmus Daugių miestelį, lenkai matomai ruošėsi prie rimtesnių operacijų vykdinimo.

Jųjų gyvas judėjimas įdėmėtas plačiu Alytos—Daugių–Kasperiškių—Jezno—Pakrovos linijos kryptimi.

Be to pietų–vakarų frontuose Rudovkos—Druskininkų linijoj legioninkai pradėjo daryti naujų puolimų, kurie visur tinkamai atremiami.

Lenkų generolas Šeptickis siūlė mūsų karo valdžiai pasimainyti ryšio karininkais, ir kuomet tas pasiūlymas buvo įgyvendintas, lenkai Liepos 22 d. 2 eskadronų ir 1 pėstininkų kuopos pajėgomis slinko Alytaus link, bet sutikti šautuvų ugnimi nusišalino ir Stakliškių—Užugasčio linijoje Piliūnų ir Jagėlionių aukštumose pradėjo stiprintis. Ištisą dieną legioninkų žvalgai nuolatos siautė Ašmėnų—Užugasčio—Pakrovos srityse, kur keletą kartų įvyko smarkių susidūrimų. Tuo laiku lenkai neteko 2 nukautų ir pasitraukė.

Naktį lenkai netikėtai puolė mūsų sargybą, veikiančią Džiogiškių kaimo ir Nėrio kranto srityse. Mūsų sargybos pastangomis lenkai priversti buvo pasitraukti.

Kaip patirta, visuose susirėmimuose iš 22 d. liepos lenkai turėjo nuostolių: 3 nukautais, 3 sužeistais ir 1 belaisviu. Mūsų pusėj nuostolių nėra.

Vietos gyventojai daug padėjo kovoti su lenkais. Kai mūšiai pasibaigė, pastarieji vaišino mūsų kareivius ir prašė išduoti jiems ginklus mušti "mazūrus".

Liepos 23—24 mūšiai su lenkais pasiekė aukšto laipsnio. Legioninkai plačiu frontu ėmė skverbtis Alytaus link.

Pirmučiausia žymios jųjų pajėgos pasirodė Merkinės apylinkėje ir nustūmė mūsų sargybą. Tuo tarpu mūsų žvalgų būrelis, vadovaujant narsiam karo valdininkui Bal—nui, apnyko daug gausesnį lenkų raitelių būrį Ruskoje Selo kaime.

Išsigandę legionininkai nė nesipriešino. Tuomet būrio vadas Bal-nas nuginklavo raitelius ir suėmęs visą karo grobį — 30 šautuvų, 27 arklius, 2500 šovinių ir 30 balnų, laimingai pasitraukė į Seirijus. Žinoma, lenkų buvo ir užmuštų bei sužeistų.

Naktį liepos 24—25 d. per 600 legionininkų slinko Merkinės—Seirijų kryptim ir pryšakinės jųjų dalys po atkaklių kovų užėmė Seirijų miestelį. Tose kovose mūsų pusėj 1 sužeistas ir 3 pateko nelaisvėn, bet paskui pastarieji pabėgo. Kalnuose, Daugiuose ir Merkinėj lenkai koncentravo savo pajėgas ir rimtai ruošėsi padaryti žygį į Alytų. Prieš tai Daugių—Alytaus kryptim lenkai darė sustiprintą žvalgybą, kuri sekmingai buvo atremiama mūsų sargybos pastangomis. Ilgainiui mūsų atsarginėmis rinktinėmis priešininkas buvo išvytas iš Seirijų ir nustumtas Merkinės link.

Jezno—Kazokiškių—Vievio kryptim aktyvesnio veiklumo legionininkai neapreiškė. Užtat visą laiką varė aršiausią agitaciją, kuri gyventojų tarpe jokių pasisekimų neturėjo.

Tuo laiku įsimaišius santarvės misijoms įvyko paliaubos, tačiau liepos 28 d. lenkai vėl sulaužė savo prižadus. Jezno srityje, Pikelionių kaimo aukštumose 15 legionininkų puolė mūsų sargybos liniją. Po smarkios kovos mūsų sargyba pasitraukė.

Liepos mėnesio pačiam gale lenkai nurimo.

Laikinai lenkų-lietuvių fronte rimtis, bet ar ilgam — ateitis parodys.

(Medžiaga aprašymui imta iš "Kariškių Žodžio" N. 8—11.)

XII. LIETUVIŲ KARIUOMENĖS ŽUVĘ KARŽYGIAI.

Kalbant apie Lietuvos kariuomenę, negalima nepaminėti tų karžygių, kurie garbingai žuvo del Lietuvos nepriklausomybės, savo gyvastį padėjo del Lietuvos laisvės.

Pirmu karžygiu noriu čion žymėti eilinį kareivį PRANĄ EIMUTĮ, kadangi jojo karžygiška mirtis itin buvo reikšminga net Lietuvos tarptautiniuose santikiuose. Šį netikėtą su kareiviu Eimučiu prietikį paduosiu taip, kaip laikraštis "Lietuva" aprašo.

"Garbinga Mirtis Prano Eimučio.

Kovo 18 d. Kauno gatvės vos nepaplūdo bereikalingu krauju.

Konfliktas iškilo del niekšingos keletos vokiečių kareivių žmogžudystės, nužudžiusių mūsų sargybos kareivį ir norėjusių įsiveržti į Amerikos delegacijos butą.

Faktinai viskas atsitiko šitaip:

Prie viešbučio "Metropol", kame apsistojo mus atlankiusi Amerikos maisto delegacija, stovėjo mūsų garbės sargyba, kuri saugojo įėjimą į viešbutį. Apie 3 val. ties "Metropoliu" susirinko 40—50 vokiečių kareivių būrys. Tuojau pasirodė automobilius, kuriam privažiavus prie "Metropolio", vienas kareivių skubiai iššoko ir metėsi į duris. Sargybiniai sukryžiavo ginklus ir užtvėrė kelią. Vokietys stūmė sargybinį ir mėgino įsiveržti. Sargybinis norėjo pagrąsinti šautuvu, bet tuo tarpu vokietys išsitraukė revolverį, šovė į sargybinį du kartu ir užmušė vietoje. Kulka pataikė į dešinįjį šoną, išėjo per kitą ir įlindo į ranką. Antrasis sargybinis norėjo šauti, bet pasijuto jau sučiuptas 7—8 vokiečių iš čia pat pirmiau stovėjusios kuopos. Sargui perspėjus, sargybos viršininkas atbėgo žemyn revolveriu rankoje, šovė į vokietį ir sužeidė jam ranką. Sargybos viršininką apsupo jau įsiveržusieji vokiečiai, atėmė ginklą ir jį patį atidavė vienam vokiečiui vesti į "Kriminal Abteilung". Pavėdėjus apie 200 žingsnių, sutiko lietuvį karininką, kuris atėmė iš vokiečio kareivį ir atvedė atgal.

Per kraujus įsiveržę į vidų vokiečių kareiviai klausė kamba-

rio Nr. 2 (ten buvo apsistojusi delegacija). Apie "Metropolį" susirinkusi minia pakėlė trukšmą. Vokiečiai metėsi iš "Metropolio" laukan, sėdo į automobilį ir norėjo važiuoti. Bet minia neleido. Vokiečių žandaras Nr. 48, keikdamas, vaikė žmones, norėdamas padaryti automobiliui taką. Atbėgę keletas karininkų apsupo automobilį, areštavo užmušėją ir norėjo vesti komendantūron. Bet kiti vokiečiai nedavė. Tuo tarpu duota žinia į Lietuvių komendantūrą. Skubiai buvo išsiųsta kareivių kuopa, kurie grandine atbėgo prie "Metropolio". Atmosfera buvo įtempta, reikėjo bent vieno šūvio, kad gatvės būtų aplietos krauju.

Automobilį su atvažiavusiais nuvežė į komendantūrą. Automobiliui važiuojant, vokiečiai rėkė aplinkui: "Kameraden, zum Kamf! Maschinengewehr heraus!" (Draugai, į kovą! Kulkosvydžius lauk!). Komendantūroje atvežtuosius areštavo ir padarė tardymą.

Dar besitęsiant trukšmui, parvažiavo lankiusi frontą amerikiečių delegacija. Atvykęs general-komandos atstovas atsiprašinėjo ir aiškinosi, kad viskas atsitikę be jokio sąryšio su delegacija, kad gal patys lietuviai viens kitą nušovę. Amerikiečių delegacija paklausė, ar yra jam žinoma, kad kai kuriose vietose buvo nuplėštos iš 16 į 17 d. amerikiečių vėliavos. General-komandos atstovas atsakė apie tai nežinąs.

Delegacija pareiškė, kad apie atsitikimą telegrafuos Taikos Kongresui. Atstovo buvo paklausta, ar jis gali garantuoti delegacijos nepaliečiamybę, į ką jis atsakė — pasitarsęs.

Be to turime pastebėti, jog jau pirmiau buvo neoficialis pageidavimas iš vokiečių pusės pašalinti santarvininkų vėliavas.

Šie vokiečių žygiai, padaryti akyvaizdoje mūsų svečių, kaip juos patys vokiečiai neaiškintų, yra niekšingas įžeidimas amerikiečių delegacijos ir mindžiojimas mūsų valstybinių teisių.

Žuvusis kareivis, Pranas Eimutis, tiesa, ne fronte, apie ką jis svajojo, bet čia, nuo užpuoliko rankos, turi būti pagerbtas kaipo didvyris. Jis drąsiai savo kūnu užstojo kelią žiauriai piktadarystei. Jis savo krauju užrašė mūsų tarptautinius politinius santikius. ("Lietuva", Nr. 89.)

A. A. Prano Eimučio Laidotuvės.

Kovo m. 18 dieną bus įrašyta į Lietuvos istoriją. Tąją dieną žuvo nuo vokiečių kulkos a. a. Pranas eidamas sargybą ir gindamas Amerikos Maitinimo Komisiją nuo pasikėsinimų iš vokiečių pusės. Šis faktas turi didelės politinės reikšmės, kurią mes gal tik ateityj pamatysime.

Anksti rytą pradėjo rinktis prie įgulos bažnyčios minios žmonių pagerbti savo tautietį. Gatvės buvo nustatytos kareiviais, milicija darė tvarką. Prie bažnyčios susirinko daug žmonių, nes į bažnyčią leido tik kareivius ir valdininkus. Žmonės suprasdami, kad nėra galima visiems sutilpti bažnyčioj, nė nesiveržė.

Bažnyčioje taip pat prisirinko daug žmonių. Karstas apdėtas vainikais, papuoštas tautinėmis spalvomis. Pirmose vietose sėdi ministeriai ir aukštesnieji valdininkai. Iš kairės vokiečių general-komandos ir "Soldaten-rato" atstovai. Jie taip pat atėjo palydėti velionį. Iš dešinės prancūzų karo misija, ji atnešė vainiką, savo tautiniais kasninkais papuoštą ir uždėjo jį ant a. a. Prano karsto. Toliau dar atnešė vainiką gudų karinės ir valdiškos dalys ir mūsų karinės dalys.

Pamaldos prasidėjo 9 v. 20 m. rytą. Pamaldų metu mūsų solistai — p. Valčiūnas, A. Endziulaitis ir Oleka giedojo ir Leškevičius smuikavo. Pamaldoms pasibaigus, karstą išnešė į gatvę; paskui jį ėjo publika. Išėjus iš bažnyčios, karo muzika užgriežė gėdulingą maršą. Procesija laukė, pakol pabaigs maršą. Maršą pabaigus, visi žengė pirmyn. Priešakyje jojo gusarų 7 žmonių garbės sargyba, toliau nešė gėdulingas vėliavas, daugybę vainikų; iš šalių po du eilėmis ėjo mokyklų, kursų, gimnazijų moksleiviai-ės ir kai kurie valdžios tarnautojai.

Karsto priešakyje ėjo keliolika dvasininkų. Paskui nešė karstą; toliau Aukštasis Prezidiumas, ministeriai, prancūzų karinė misija, vokiečių valdžios atstovai, valdininkai, karo orkestras, visą laiką griežiamas gėdulingus maršus, kareivių visokių dalių būriai ir žmonių minia. Visa šita varsto ilgumo procesija, daugybės žiūrėtojų iš visų pusių ir namų balkonų lydima, ėjo per visą miestą į kapus. Konkės nustojo vaikščiojusios, judėjimas mieste buvo sulaikytas.

Karžygio Prano Eimučio Iškilmingos Laidotuvės.

Procesija iškilminga, kokią gal ne vienam pirmu tik kart teko matyti. Gražus oras, pavyzdinga tvarka gatvėse, kurią palaikė mūsų kareiviai ir milicija, pridavė jai daug iškilmingumo.

Atėjus prie kapų, kur stovėjo kareivių sargyba ir darė tvarką, visi ėjusieji procesijoje iš eilės suėjo į kapus. Kareiviai, sustoję į eiles, liko prie kapų. Karo orkestras ir mokomoji komanda suėjo į kapus.

Kun. Bumša pasakė prakalbą, nurodydamas tąjį pasišventimą, su kuriuo velionis pildė savo pareigas.

Po gedulingų pamaldų a. a. Praną įleido į duobę... Orkestras griežė liūdną maršą, kareiviai draugai tris kartus iššovė į orą. Mūsų ir vokiečių valdžios atstovai ir garbingieji prancūzų svečiai savo rankomis užmetė ant a. a. Prano grabo žemės. Kareiviai draugai padarė tą pat. Visi jautė savo pareiga atiduoti mūsų karžygiui paskutinį patarnavimą.

Vainikus sudėjo ant kapo, jų iš viso buvo atnešta 22 su šiokiais parašais: 1) Mission Militair Francaise en Soldat Lithuanien victime de devoir (Prancūzų karinė misija Lietuvių kareiviui žuvusiam einant savo pareigas); 2) kapų prižiūrėtojo — be parašo; 3) Garbingai žuvusiam, šventai einant pareigas, mokomosios komandos laisvanoriui Pranui Eimučiui nuo karininkų ir valdininkų Kauno Komendantūros; 4) Kauno bataliono kareivis, Amerikiečių komisiją besaugodamas, garbingai žuvo kovo 18 d. 1919 m. Krašto Apsaugos Ministerijos Štabas; 5) Garbingai žuvusiam mūsų Pranui Eimučiui nuo viršininko ir kareivių mokomosios komandos; 6) Garbingai žuvusiams šventai pildant savo pareigas Pranui Eimučiui, Mokomosios Komandos K. M. K. bataliono, nuo karininkų ir kareivių 2 gusarų eskadrono; 7) Pranui Eimučiui nuo Atskiro bataliono; 8) Garb. Pr. Eimučiui — 2 gusarų eskadronas; 9) Garbingai žuvusiam draugui sargybiniui Pranui Eimučiui — kulkosvydžių komanda; 10) Karžygiui, žuvusiam del nepriklausomos Lietuvos teisių — Lietuvos Socialistų-liaudininkų-demokratų Partija; 11) Garbingai žuvusiam draugui nuo karo mokyklos; 12) vokiečių — be parašo; 13) Zginūšamu za našu voliu Ministerstvo Bielaruskich spraŭ; 14) Tovarišču litvinu ad Kavenskago Vajennago

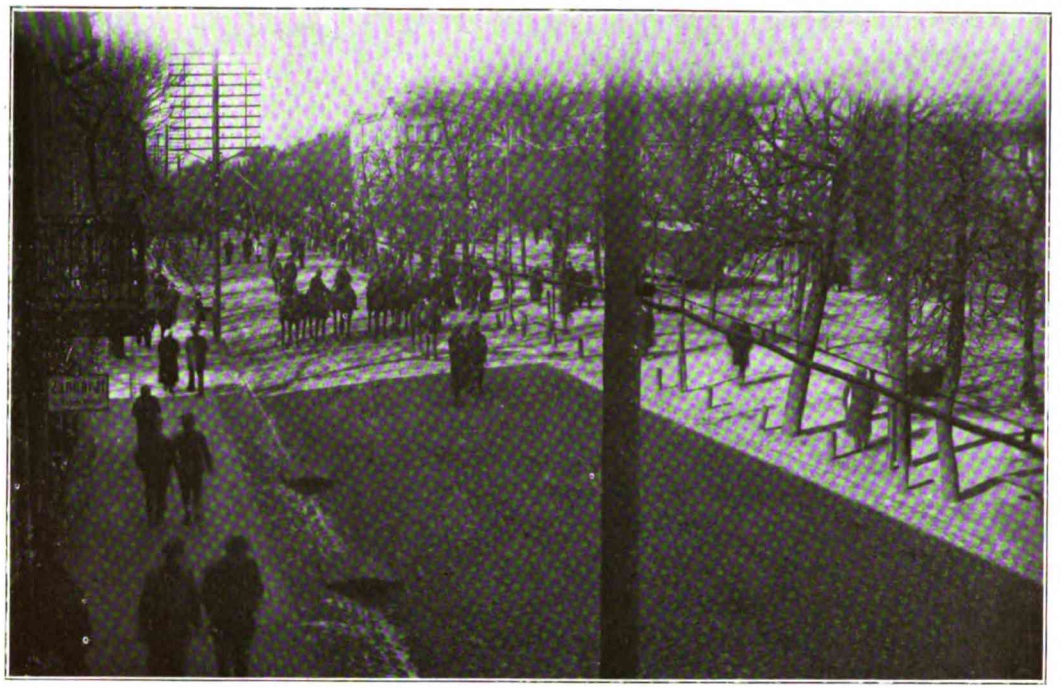

Karžygio Prano Eimučio Iškilmingos Laidotuvės.

Bielaruskago Biuro; 15) Žiauriai vokiečių užmuštam draugui Pranui Eimučiui nuo 1-jo gusarų eskadrono; 16) vokiečių — be parašo; 17) Drauge! Nors tu žuvai nuo žiaurios vokiečio rankos, bet mes gyvi... draugai kareiviai ir karininkai Kauno garnizono; 18) Bratu Litvinu — 1-j Bielaruski polk; 19) gudų; 20) Lietuvos karžygiui Pranui Eimučiui paštų, telegrafų ir telefonų sandarbininkai ir mokykla; 21) Draugui karininkų, valdininkų ir kareivių garnizono; 22) Žuvusiam draugui nuo grenadierių Kauno miesto komendantūros.

Visi ėjo namo, atidavę paskutinį patarnavimą mūsų sūnui. Lietuvių Tauta, del kurios laisvės Tu žuvai, Tau tinkamą patarnavimą suteikė. Ji neužmirš ir toliau garbingai žūvančių tėvynės sūnų. Pranai! Tu jau nepirma tokia auka, bet tikimės gal paskutinė...

Ilsėkis amžinoj ramybėj danguj. Teesie tau lengva Lietuvos žemelė. (''Lietuva'' Nr. 61).

Karžygio Eimučio Iškilmingų Laidotuvių Įvertinimas.

Kovo 21 d. visas Kaunas buvo sujudęs, kaip jisai retai tebūdavo ir turbūt nekumet nėra buvęs panašiose aplinkybėse: jis laidojo savo didvyrį, padėjusį savo gyvybę del tėvynės aukštojo vardo. Kaunas, gerbdamas tą savąjį didvyrį, pagerbė ir jo darbą, — reiškia, gerbia ir pritaria to didvyrio idealui — mūsų nepriklausomai Lietuvai.

Tinkamai gerbdamas Kaunas parodė tą dieną, jog tas didvyris ne vienas kovoja del savo idealo, kad jam žuvus dar tūkstančiai pasilieka pradėtą darbą baigti. Kaunas parodė, kad savo idealui — nepriklausomą Lietuvą įkurti — atitinkamos galės turįs, parodė kad jis — kaip ir visa šalis — priaugo ir nusipelnė trokštamojo idealo įvykinimo. Reiškia, mes mokam ne tik trokšti, bet ir siekti savo tikslo.

Jei kas atsimins žlugusius carizmo ir okupacijos laikus, jei atsimins, kaip tada vargome ir kentėjome svetimą jungą traukdami, jei prisimins, kaip anoms aplinkybėms esant mes nors ir jautėme savo širdy, bet net garsiai kalbėti apie tąjį savo idealą negalėjom, — tas teisėtai nusistebės, pamatęs to-

Karžygio Prano Eimučio Iškilmingos Laidotuvės.

Karžygio Prano Eimučio Iškilmingos Laidotuvės.

kias iškilmes Kaune. Prieš tris mėnesius, kada bolševizmo šmėkla pradėjo apsėsti mūsų brangią tėvynę, o mūsų vyriausybė, svetimų gaivalų suvaržyta, negalėjo savo energingo veiklumo apreikšti ir buvo aplinkybių priversta palikti Vilnių ir trauktis į Kauną, — tada vargiai kas begalėjo tikėtis, kad trims mėnesiams praėjus lietuviai iš nieko susikurs sau kariuomenės; kad toji kariuomenė pradės vyti priešininkus iš šalies ir kad išvaduotos šalies dalys taip pavyzdingai tvarkysis. Šiandien mes jaučiame Lietuvą esant valstybe. Bet žiūrint atydžiai, kokiais įrankiais ir kokiomis aplinkybėmis tat įvyko, reikia tik stebėtis mūsų dvasios galingumu, kuri trumpu laiku tiesiog stebūklų padarė. Tad nenuostabu, kad Kauno piliečiai, bežiūrėdami į tas iškilmingas laidotuves, negalėjo atsigėrėti, nenorėjo savo akimis tikėti. Ir ištikrųjų yra tai nepaprastas tautos dvasios stiprumas tokiomis aplinkybėmis tiek padaryti ir tokiu trumpu laiku.

Aplinkybėms pasikeitus ir veikimo sąlygoms pagerėjus, be abejo, galima tikėtis, kad toji tauta dar labiau apreikš savo genijų, harmoningai derindama visų Lietuvos piliečių troškimus. Šiandien jau matom brangius svečius Kaune beviešint, kurie išgirdę mūsų balsą, nori tos tautos siekimus betarpiai patirti, nes tokia milžiniška kova tegali būti vedama del brangaus idealo ir galinga dvasioje tauta. Draugų padedama toj nelygioj kovoj tauta dar ne vieną nepaprastą darbą įvykdins. Tiek šimtmečių slopintas tautos valstybinis Genijus, išsivadavęs iš varžiusių jį pančių, su šimteriopai sustiprėjusia energija išskės savo veiklumo sparnus. Jei priešininkų apsupta ir karo nuvargința nauja valstybė sugebėjo viena tiek padaryti, tai susilaukiusi stiprios paramos ji trumpesniu laiku tik dvigubai nuveiks. (''Lietuva'' Nr. 62).

A. A. Karininkas Antanas Juozapavičius.

Gindami nepriklausomos Lietuvos vėliavą, mūsų vyrai-karžygiai žūsta karo frontuose. Jų mirtis mūsų tautos sielon kas kartas deda sunkesnių atdusių, kuriais lemta šiandien gyventi visos Lietuvos sūnums.

Neskaitant tų, kuriems teko del Lietuvos laisvės pražilusiems mirti Sibiro kalėjimuose, arba mirti per sunkų darbą jaunys-

A. a. Karininkas A. Juožapavičius.

tės metais — ligi šiol visos mūsų kovos tradicijos yra atstumtos per šimtus metų. Ir netolima ateitis, dar skelbiant pereitų metų nepriklausomybės obalsį, retai kuris mūsų tikėjo ateitį, kur per kardais nukapotas sūnų galvas reikės nešti tautos laisvės vėliava, kad kuris nors priešininkas jos nepaglemžtų.

Jau šiandien visa aišku: gal tiek būsime laisvi, kiek mokėsime rankoje kardą laikyti. Visi mūsų kareiviai kūnija tas tradicijas, kurių neišvengė gal nė viena tauta, jei nenorėjo būti kitų spaudžiama bei naudojama.

Lietuvių visuomenei yra brangus kiekvienas kareivis, einąs galvą guldyti del tėvynės. Ir teisingai per Tautos Šventę vasario 16 d. buvo pabrėžta, kad jų visų vardai bus įrašyti į aukso knygą.

Šiandien vieną tų vardų ir tenka paminėti — tai, garbingai kovojęs ir žuvęs del Tėvynės, karininkas Antanas Juozapavičius.

Karininkas Antanas buvo vyras jaunas, tik 25 m., pilnas drąsių pajėgų ir pasišventimo.

Velionio gimtinė yra Ginklių sodžius, Vaškų par., Panevėžio apsk., Kauno gub.

Velionis buvo baigęs 6 gim. klases Rygoje ir ligi pasaulio karo pradžios buvo vaistininkų Dorpate. 1915 m., verčiamas reikalo, jis įstojo į kariuomenės eiles ir Maskvoje išėjo praporščikų karo mokyklą. Išėjęs iš karo mokyklos buvo pasiųstas į 6-jį latvių Tukumo pulką ir ilgai Rygos fronte dalyvavo mūšiuose prieš vokiečius.

Kerenskio laikais laikinai buvo priskirtas prie tuo metu buvusio Dūmos atstovo M. Yčo, su kuriuo lietuvių kariuomenės sudarymo reikalais važinėjo pas Brusilovą ir Kornilovą. Karininkas Antanas buvo labai susirūpinęs lietuvių kariuomenės steigimu, nes, pasak jo draugų pasakojimo, atsisakęs būti centro komitete, o išvažiavęs darbuotis kareivių tarpan, kaipo instruktorius, kur, matyti, darbas buvo gyvas ir aiškus.

Ir štai 1918 metais sausio 23 d. karininkas Antanas pradėjo laikinai eiti atskiro lietuvių bataliono vado pareigas Viteb-

ske. Tik paskui, tapus lietuvių bataliono vadu karininkui Nastopkai, kuris dabar yra Krašto Apsaugos Ministerijoje, karininkas Antanas užima jo padėjėjo vietą.

Lietuvių batalionui beįrant, velionis buvo paskirtas Lietuvos Valstybės Tarybos įgaliotiniu Oršoje tremtiniams grąžinti iš Rusijos. Jo draugai matė jį kaipo vieną žymiausių kovotojų del laisvės.

Dalykams vėl kitaip virstant, kada jau Lietuvos žemėje, Vilniuje, ėmė organizuotis pirmoji Lietuvos kariuomenės užmazga, velionis vėl ėmėsi artimo darbo toje srityje.

Prof. Valdemarui esant Ministerių Pirmininku ir drauge Karo Ministeriu, karininkas Antanas buvo jo adjutantas. Paskutiniais laikais, prof. Valdemarui išvažiavus į užsienį, velionis, važiuodamas drauge, gyveno Berlyne, Danijoj ir kitur.

Grįžęs iš užsienio, kur, anot jo žodžių, "nusibodo važinėti, reikia kariauti", jis stojo pulkan ir laikinai ėjo pulko vado pareigas. Pats velionis skaitėsi pulko vado padėjėjas.

Grįžo iš užsienio jau žinodamas, kad mūsų valdžia pasitraukė iš Vilniaus. Velionį daug kas rišo su Vilniumi, kaip kiekvieną iš mūsų. Ta mintimi vedinas griežčiau pasišventė būti pulke.

Tik štai vasario 13 d. Alytuje karininkui Antanui buvo skirta didvyriškai mirti nuo priešininko kulkos. Tą dieną rusų kariuomenė Alytų buvo apsupusi iš trijų pusių. Alytaus tiltas buvo užstotas rusų, bet velionis, manydamas, kad tenai stovi nežymios rusų pajėgos, ir norėdamas gelbėti valstybinį kariuomenės turtą, stengėsi prasimušti per tiltą. Jis pasakęs: "Ar žūsiu, ar turtą išgelbėsiu!..." Bet būta apsirikta. Rusų pajėgos buvo didelės. Bet karininkas Antanas puolęs pirmyn, dar tris kartus iššovęs ir ten, ant Alytaus tilto, priešininko šūvis mirtinai jį sužeidė. Jo arklį taip pat nušovė.

Ir karininkas A. Juozapavičius karžygiškai žuvo. ("Lietuva").

A. A. Žuvusiam Draugui Kareiviui Jonui Staneliui.

Garsus karžygis, Lietuvos didvyris, draugas kareivis Jonas Stanelis, kovoje su bolševikais po Daugiais Vilniaus gub. š.

m. balandžio 7—8 naktį, buvo priešininko nušautas. Amžinos atminties vertas žuvusis draugas, nes nė vienas lietuvis šiais karo metais, budinimo iš miego Lietuvos ir kėlimo jos ant kojų, neperneše tiek vargo, kančių, pastangų, ką žuvusis draugas. Aš čia nors trumpai aprašysiu svarbiausius atsitikimus, perneštus žuvusio draugo, apie kuriuos pirmiau nė prasitarti nebuvo galima.

1916 m., kuomet visiškai užviešpatavo Lietuvą vokiečių okupacijos valdžia, ji darė su žmonėmis, ką norėjo; vokiečių žandarai už mažiausį nepaklausimą jaunus vyrus gaudydavo, raišiodavo arkliams prie uodegų, arba iš šonų prie balno kilpsaičių ir mušdami nagaikomis lėkdavo kiek arklys įkerta į artimiausią savo įstaigą. Šitokių darbų neperneše a. a. Jono širdis. Jis, pasitaręs su keleta savo draugų, pradėjo karštai rengti sukilimą prieš vokiečius. Išpradžių viskas ėjo sekmingai. Bet 1916 m. lapkričio 19 d., užstojant jam skriaudžiamus žmones, prisiėjo susidurti su ginkluotais vokiečių žandarais Geisteriškių sodžiuje, Karklinių valsčiaus. Žuvusis draugas visuomet būdamas drąsus ir energingas, rodydamas, kad jis ne tik kalba, bet ir dirba, metėsi su brauningu ant vokiečių ir du jųjų nušovė mirtin. Būtų visus sušaudęs, bet pritrūko patronų; tuomet likusieji vokiečių žandarai apspito jį ir dviem kulkom smarkiai sužeidė į galvą. Bet ir mirties pavojuje nenustojo jame viręs lietuvio karžygio kraujas. Nors sunkiai buvo sužeistas, bet bevežant jįjį vežime į Vilkaviškį, jis susirinko paskutines pajėgas, iššoko iš vežimo ir laimingai pabėgo. Bet tuo jo vargai ir kančios nepasibaigė. Tuoj vokiečiai paskelbė, kad kas jį suras, gaus 1,000 mk. dovanų, o visi žmonės tų namų, kur ras, bus sušaudyti ir namai išnaikyti. Tuo daug pasunkino draugui Jonui sužeistam kentėti. Užeidavo nors pas pažįstamiausius draugus, bet tie, bijodami vokiečių grąsinimų, atsisakydavo jam pagelbėti. Mažai teatsirado tokių, kurie nebodami pavojaus meiliai priimdavo sužeistą draugą, bet ir ne ilgam. Būdamas sunkiai sužeistas, šalčiuose, be gydytojo pagalbos, draugas Jonas kentė didelį vargą. Ir tokiu būdu, eidamas nuo vieno pas kitą gerą žmogų, pradžioje 1917 m. vėl susidūrė su vokiečių žandarais ir vėl pakilo šaudymas; abudu sužeisti žandarai pabėgo. Taip besikamuodamas gyvenimo varge ir pavojuje draugas Jonas sulaukė to laiko, kai buvo pašauktas jaunimas ginti savo

tėvynės. Atsiradus mūsų kariuomenei, draugas Jonas tuoj stojo Mariampolėn į kariuomenės būrį su tikslu ginti nuo priešininkų Lietuvą Tėvynę. Paskum iš Mariampolės persikėlė į Alytų. Būdamas nepaprastai narsus, pirmas visur ėjo, nežiūrėdamas kokia ten tik būtų priešininko jėga. Ir bemušdamas Lietuvos priešininkus drg. Jonas Stanelis buvo nušautas. Žaibo greitumu perbėgo visus ši skaudi žinia. Tarsi sunkiausias akmuo užgulė ant visų krūtinių. Kiekvienas, kurio krūtinėje rūsi brangi Tėvynės meilė, atjaus žuvusiam karžygiui, kuris nesigailėdamas jaunystės dirbo savo broliams, kovojo su visais mūsų šalies skriaudėjais, teturėdamas vos 26 m. padėjo savo galvą ant Lietuvos Tėvynės aukuro. Težydi amžina atmintis garbingai žuvusiam karžygiui draugui Jonui Staneliui. K a r e i v i s J. C. (''Lietuva'', Nr. 90).

Karininkui Jonui Nastopkai.

Gegužės mėnesį prasidėjo gyvesnis veikimas mūsų fronte, ir tuo pačiu laiku mus pasiekė žinia, kad š. m. gegužės 18 dieną ties Jariškių kaimu žuvo N-o bataliono kuopos vadas, narsus karžygis, karininkas Nastopka.

Velionis turėjo vos 22 m. amžiaus; sūnus paprasto ūkininko iš Biržų miestelio. Mokslus jis ėjo Biržų miesto mokykloje ir matininkų mokykloje Rygoje. 1915 metais, veržianties į Lietuvą vokiečiams, velionis pasitraukė į Rusiją. Ten jis buvo paimtas į kariuomenę ir tarnavo, kaipo kareivis. Paskiau pastojo į Saratovo karo mokyklą, kurią ir baigė 1917 m. Kuomet išaušo Rusijoje Lietuvos nepriklausomybės obalsis ir lietuviai kariškiai pradėjo spiestis į savo pulkus, velionis tuojau važiuoja į lietuvių batalioną Vitebske, kame ir pasilieka iki paskutinių bataliono dienų. Pagrįžęs į Lietuvą lankė mokytojų kursus ir, užbaigęs juos, pradėjo mokytojauti. 1918 m. lapkričio mėn., pradėjus vokiečiams trauktis iš Lietuvos, velionis metė mokytojavęs ir užėmė prie Biržų apskrities milicijos tardytojaus vietą. Šių metų sausio m., Biržų apskrityje paėmus valdžią kairiesiems liaudininkams, velionis, nebepakęsdamas jų darbų, meta miliciją ir su būreliu ištikimų draugų važiuoja į Lietuvos kariuomenę. Atvažiavę į Panevėžį, randa ten bolševikus ir, nebegalėdami toliau važiuoti, grįžta atgal į Biržus. Tenai veda slaptą agitaciją prieš vieti-

nę užgrobikų valdžią. Žinoma, tokie darbai ilgai tęstis negalėjo. Vietinis revoliucinis komitetas, pamatęs, kad jie vėl sugrįžo, pradėjo juos susirinkimuose ir mitinguose "kontrrevoliucionieriais", "baltosios gvardijos agentais" vadinti ir laukė progos, kad suėmus. Tokios atmosferos nebepakęsdamas, velionis š. m. kovo pradžioje su dviem draugais vėl važiuoja į kariuomenę, bet ir čia juos ištinka nelaimė: bolševikai sulaiko apie Šeduvą ir nugabena į Panevėžio kalėjimą. Kalėjime pusalkani sėdi dvi savaiti, bet jų laimei mieste įvyksta įgulos sukilimas. Sukilėliai sudaužo kalėjimą ir išleidžia kalinius, tame skaičiuje pasiliuosuoja ir velionis. Dabar jis su didesniu pasirįžimu siekia savo užduoties. Šį kartą jam pavyksta laimingai pereiti frontą. Pastojęs į N. batalioną, tuojaus gavo eiti kovoti su priešu, visuomet rodydamas draugams kareiviams savo narsumą, ištvermę ir pasiaukavimą. Bet neilgai jam buvo lemta kovoti. Bevaduojant Jariškių kaimą, gegužės 18 dieną karžygiškai žuvo nuo priešo kulipkos.

Ši skaudi žinutė akies mirksnyje apibėgo visą batalioną ir kaipo koks sunkus akmuo užgulė ant visų krūtinės.

Š. m. gegužės 28 dieną, griežiant N. pėstininkų pulko karišKam orkestrui ir lydint skaitlingai kariškių ir vietos gyventojų miniai, karžygis Nastopka iškilmingai palaidotas Kedainių reformatų-kalvinų bažnyčios rūsyje greta kunigaikščio Radvilos.

Kiekvienas, kurio krūtinėj mušasi brangi Tėvynės meilė, turi atjausti garbingai žuvusius narsius karžygius, kurie, nesigailėdami jaunystės, darbavosi mūsų jaunos atgimstančios Tėvynės labui, kovojo su Jos išdavikais ir jų parkviestais plėšikais.

Tebūva Tau, Biržų didvyri, amžina atmintis ir telieka lengva mylimosios Lietuvos žemelė, del kurios kovodamas paguldei savo galvą! ("Kariškių Žodis", Nr. 4).

Čion aprašyti žuvę karžygiai. Lietuvos armijos eilėse ne vienas iš aprašytų karžygių yra. Daugelis yra už savo žygius ordenais apdovanotų. Ateis laikas, kad jie visi garbingai bus paminėti.

XIII. KARO MOKYKLA.

Mokslas Karo Mokykloje prasidėjo kovo 10 d. 1919 m. Mokinių priimta 124 žm. (jie buvo paskirstyti į 3 būrius). Pastojusių į pirmą kursą mokinių mažiausias cenzas — 5 klasės gim. arba kitų mokyklų. Jų tarpe buvo studentų, jaunikaičių, baigusių vidurinį mokslą ir net Dvasininkų Seminarijos auklėtinių.

Karo Mokyklos dabartinis štatas toks: K. Mokyklos Viršininkas — 1, Viršininko Padėjėjas drauge Kuopos Vadas — 1, Adjutantas — 1, Ūkio Vedėjas — 1, vyresnieji instruktoriai — 4, jaun. instruktoriai — 3, iš viso Karo Mokykloje 11 žmonių; be to yra 2 valdininkai: raštvedys ir iždininkas ir 2 vyresnieji raštininkai.

Balandžio 1 d., 1919 m., buvo iškilmingas Karo Mokyklos pašventinimas.

Mokslo kursas Karo Mokykloje tęsiasi 4 mėnesius pėstininkams, 5 mėnesius raiteliams ir pionieriams ir 6 mėn. artileristams.

Mokykla prirengia visoms kariuomenės rūšims karininkų.

Mokyklos viršininkas yra PULKININKAS GALVYDIS —BUKAUSKAS.

Karo Mokykloje mokomi šie dalykai: 1) taktika, 2) kulkosvydis, 3) šaudymo teorija, 4) topografija, 5) fortifikacija, 6) artilerija, 7) kavalerija, 8) inžinerija, 9) Lietuvos karo istorija sąryšyje su bendra karo istorija, 10) lietuvių kalba, 11) prancūzų kalba, 12) statutai: rikiuotės, vidaus, lauko, drausmės, įgulos, 13) kariškoji administracija ir kariškoji teisė. (Lietuvos Kariuomenė. Įsakymas, N. 114, liepos 17 d.).

Liepos 6 dieną Mokykla išleido pirmą Karo Mokyklos kursą. Lietuvos Valstybės Įsakymu iš 1919 m. liepos 6 dienos atsakančiai baigę kursą Karo Mokykloje 89 mokiniai, kaipo tinkami būti Lietuvos armijos karininkai ir paaukštinti į pirmą karininko laipsnį — "Karužo", o 7 mokiniai išleisti puskarininkais, šitaip:

Pėstininkų išleista 37 karininkai,
kulkosvydininkų išleista 14 karininkų,
artileristų išleista 19 karininkų,
raitelių išleista 14 karininkų,

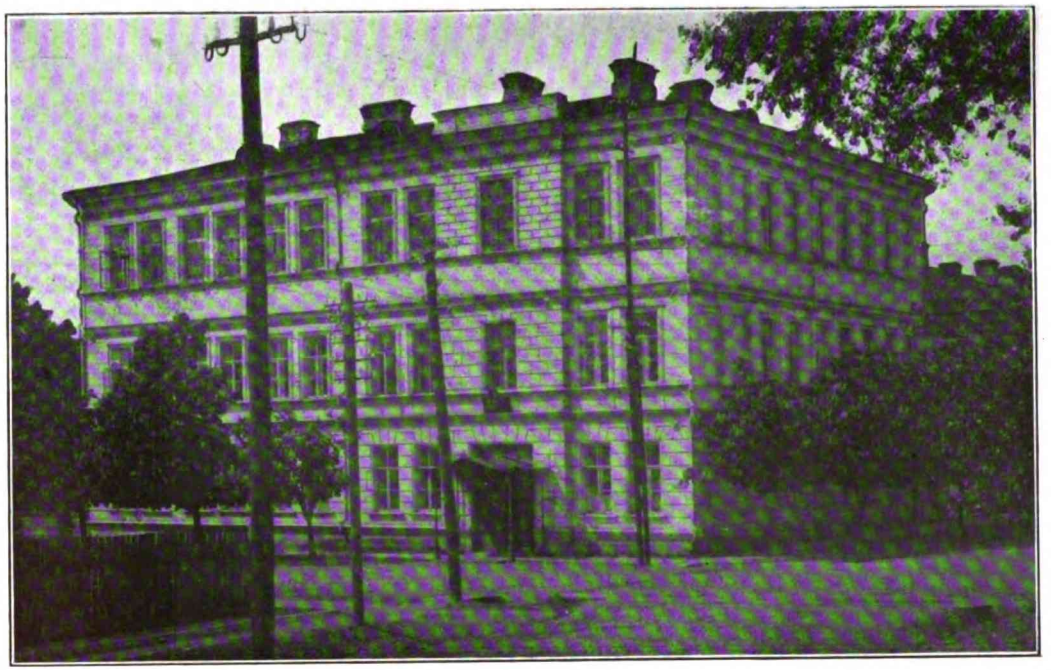

Karo Mokyklos Rūmai.

pionierių išleista 5 karininkai.
Viso išleista 89 karininkai.

Tai buvo pirmosios pavasario kregždės, pirmi karininkai Lietuvoj išsimokinę ir į Lietuvos armiją įleisti, kaipo nauja daug žadanti Lietuvai pajėga.

Į antrą išleidimą, kuris pradėjo mokslą liepos 25 dieną, priimta per 300 mokinių. Būta ir konkurso, kadangi kandidatų privažiuota iki 700 žmonių. Mokyklos etatai padidinti. Už keliolikos mėnesių sulauksime naujų mokytojų kovoti.

Pulkuose yra įsteigta mokamųjų komandų, kurios puskarininkus rengia. Kai kurie jų ilgainiui ir karininkais galės būti.

Aviacijos Mokykla.

Nuo vasario mėnesio Kaune veikia ir aviacijos mokykla, kuri turi 34 mokinius, visus baigusius bent aukštesnį mokslą. 13-ka Aviacijos Mokyklos mokinių jau skraido.

Tikimasi, kad mokykla paruoš ganėtiną skaičių lakūnų, žvalgų ir kitų specialistų aviacijos srityje, nes jau ir dabar kare su bolševikais lietuvių aviatoriai turėjo be galo daug reikšmės, pav., žvalgybos reikale, sėjime baimės ir netvarkos rusų eilėse.

Lietuvių tarpe mėgėjų ore skraidyti randasi daug, delto ir aviacija palyginti su kitomis kariuomenės dalimis užima nebe paskutinę vietą ir savo uždavinį vykusiai atlieka.

Aviacijos Mokyklos Mokiniai su L.E.P. Mokyklos Viršininku *Elisonu* (viduryje).

Aviacijos Mokyklos Mokiniai su L. E. P. Mokyklos Viršininku Elisonu (viduryje).

Karo Mokyklos Pašventinimas.

Aviacijos Viršininkas Petronis su Svečiais Aerodrome.

Karo Mokykla. Užsiėmimas Topografija.

Karo Mokyklos Mokinys
Atatinkamoj Formoj.

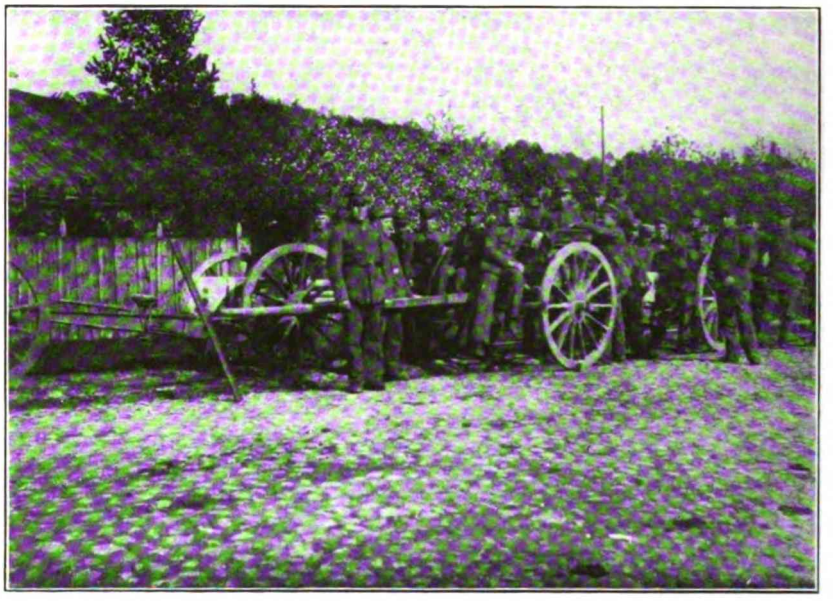

Karo Mokyklos Artilerijos Pamoka
Prie Armotų.

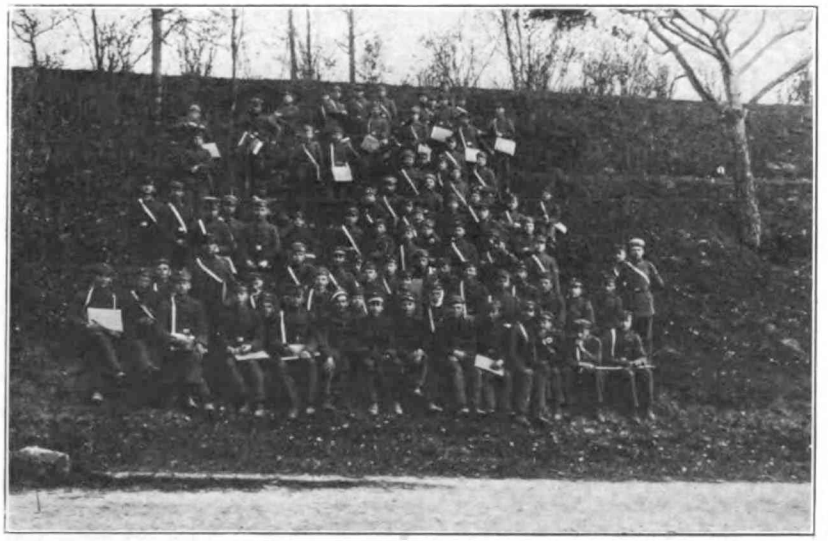

Karo Mokyklos Mokiniai po Užsiėmimo Topografijos Darbais.

Karo Mokyklos II-as Būrys.

Karo Mokykla. Mokymas
Šaudyti iš Kulkosvydžio.

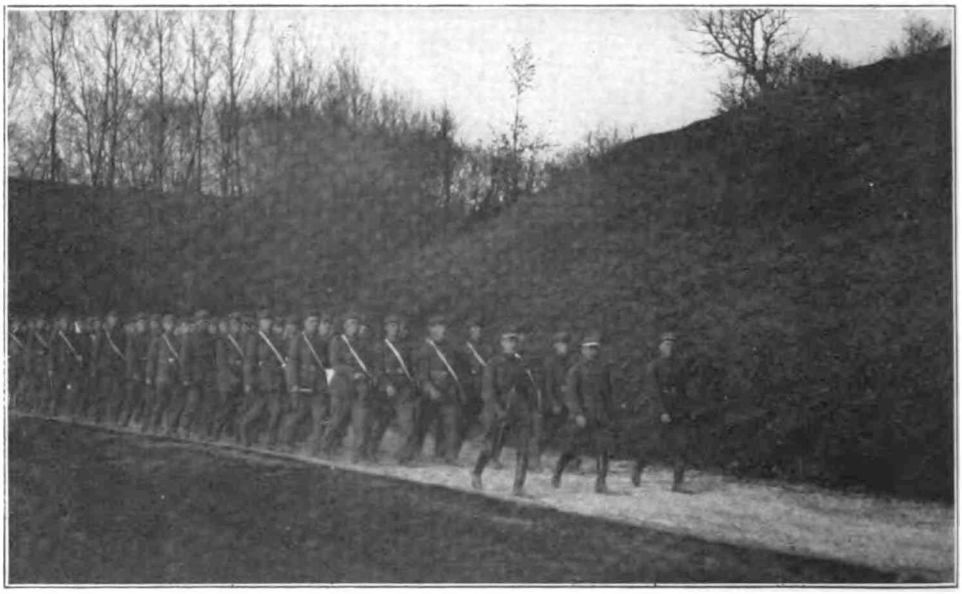

Karo Mokyklos Mokiniai Pareina po
Topografijos Pamokų.

Karo Mokykla. Rankų Gimnastika.

Kauno Reginys Nuo Žaliojo Kalno.

XIV. LIETUVIŲ KARO LITERATŪRA IR DVASINIS KARIŠKIŲ APRŪPINIMAS.

Viena žymiausių kliūčių, kurią pajuto mūsų besitverianti kariuomenė, tai absoliuti stoka kariškosios literatūros ir atatinkamų terminų. Juk nebuvo nei vieno lietuvių kalba statuto, nebuvo beveik ir nei vieno kariško termino. Prisiėjo vaduotis rusų statutais, kurie mums pasirodė svetimais ne tik savo kalba, bet ir turiniu bei dvasia. Juk iš pat pradžios mūsų kariuomenė pradėta statyti kai kuriuose klausimuose kitais pagrindais, kaip buvusi rusų kariuomenė. Dėliai terminų stokos iš pradžios beveik visai negalima buvo lietuviškai apie kariuomenės reikalus kalbėti.

Tai spragai užkišti iš pat pradžios buvo įsteigta prie Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros Skyrius, kurio pareiga buvo pagaminti lietuvių kalba kariškųjų statutų bei terminų ir apskritai gaminti karo literatūra.

Vilniuje Literatūros Skyrius, karininko Laurinaičio vedamas, spėjo išdirbti ir išleisti "Pėstininkų Kamandos ir Terminai". Tas veikalėlis iškarto užkišo labai žymią spragą ir padėjo tolimesniam toje srityje darbui pamatą.

Kaunan persikėlus, ir čia jau nuo pat pradžios karininko RUSECKO, buvusio "Lietuvos Ūkininko" redaktoriaus, vedamas Literatūros Skyrius ėmė smarkiai darbuotis ir nuolatos, kiek leido sunkios technikos sąlygos, leisti kariškąją literatūrą ir šiaip darbuotis kariškajai terminologijai bei kalbai išdirbti. Kaip darbavosi Liter. Skyrius, matyti kad ir iš paduotojo šičion ligi 31—VII—1919 jo darbų bei leidinių sąrašo:

1) Laikinasis Rikiuotės Statutas.
2) Laikinasis Lauko Tarnybos Statutas.
3) Laikinasis Garnizono (Įgulos) Statutas.
4) Pėstininkų Rikiuotės Kamandos ir Terminai. 1-a Laida. (Išleista Vilniuje).
5) Pėstininkų Rikiuotės Kamandos ir Terminai. 2-ra Laida.
6) Laikinasis Drausmės (Disciplinos) Statutas.
7) Laikinasis Kariškių Santikių ir Pareigų Statutas.
8) Vokiečių 98 m. Šautuvas.
9) Įgulos Statuto Priedėlis.

10) Kariškas Žodynėlis. Lietuviškai–Rusiškas ir Rusiškai-Lietuviškas.
11) Kareivio Užrašų Knygelė.
12) Lauko Knygutė.
13) Pėstininkų Kova Lauke. (Iš Prancūzų Kalbos).
14) Maksimo Kulkosvydis.
15) Kas Kiekvienam Kareiviui Žinotina.
16) Rusų Patranka.
17) Instrukcija Karo Automobilių Šoferiams.
18) Užkrečiamosios Ligos.
19) Sanitarijos Statutas.
20) Azijos Cholera.
21) Instrukcija Sveikatai Užlaikyti.
22) Telefonogramos.
23) Asmens Liūdymas.
24) Kareivi, Būk Atsargus (Plakatas Deliai Šnipų).
25) Kareivi, Saugokis Šnipų (Plakatas).
26) Kareivi, Saugok Savo Sveikatos (Plakatas).
27) Karo Teismo Įstatai.
28) Pulko Teismo Įstatai.

Kitų mažesnių Liter. Skyriaus darbų bei leidinių neskaitome.

Bet kadangi esančios Kaune spaustuvės buvo užverstos darbais ir nesuspėjo visų užsakymų pildyti, todel Skyriui prisiėjo neatidėtinai skubotus darbus spausdinti ant šapirografo ir tik mažame skaičiuje siuntinėti į kariuomenės pulkus bei kitas dalis. Taigi per tuos pačius, maždaug, 7 mėnesius Skyrius išleido šapirografu išspausdinęs dar žemiau minimus raštus, kai kuriuos jų paskui spaustuvėse išspausdinęs:

29) Kamandos Šaudyti iš Kulkosvydžio.
30) Veikimas Prie Patrankų.
31) Patrankos Terminai.
32) Šautuvo Terminai.
33) Šautuvo ir Kulkosvydžio Terminai.
34) Spynos Dalių Veikimas (Šautuvo).
35) Šautuvo Prižiūrėjimas ir Jo Laikymas.
36) Kulkosvydininkų Tarnyba.
37) Vokiečių 98 m. Šautuvas.
38) Raitelių Rikiuotės Kamandos.

39) Kariškas Žodynėlis. Lietuviškai–Rusiškas ir Rusiškai–Lietuviškas.
40) Nurodymai Pėstininkų Būrio Vadui (Iš Prancūzų Kalbos).

Išviso išleista apie 110.000 egz.

Literatūros Skyrius taippat rūpinasi praplatinti kariuomenėj ne tik specialę karo literatūrą, bet ir bendrai lavinti kareivius. Todel jis rengia kareiviams lauko skaitymo knygynėlius, paskaitas, organizavo siuntinėjimą į frontą laikraščių (ne partyvių), rūpinasi, kad būtų sakomponuota kareiviams gaidų ir tt. Nuo gegužės gi 22 d. leidžia populiarį kariuomenei laikraštį "KARIŠKIŲ ŽODIS", kur gvildenama ne vien grynai kariški, bet ir šiaip bendri politikos reikalai, kiek jie palieČia nepriklausomybę, spausdinami aukštai patriotiniai straipsniai, apysakos, eilės ir tt. Laikraštyj darbuojasi daug gabių kariškių — karininkų bei kareivių, kurių tarpe yra ir mūsų žymių rašytojų bei poetų. Laikraštis kariuomenėj turi didelį pasisekimą.

Pradėjus veikti karo paštui, į kariuomenės dalis, ypač kreipiant domę į pafrontę, išsiunčiama ligi 1.000 egz. "Lietuvos", neminint "Kariškių Žodžio" ir kitų laikraščių. Pradėta pafrontyje steigti knygynėliai.

Dabartinis Ministerių Kabinetas.

XV. SANTARVĖS KARO MISIJOS LIETUVOJE.

Pasibaigus santarvės karui su vokiečiais, Lietuvai ištirti ir jai padėti ėmė lankyties amerikiečių, prancūzų, anglų misijos.

Pirmi svečiai Lietuvoje buvo Amerikos Maisto Komisija, atvykusi Lietuvon kovo 15 dieną ir susidedanti iš 4 žmonių, — pirmininko majoro Ross'o, kapitono E. J. Jenkins'o, kapitono Hollister'o ir laikraščių korespondento El. Tobenkin'o.

Su šia misija atsitiko jau minėtas prietikis "Metropolio" viešbutyje, kada karžygiškai žuvo kareivis Eimutis.

Amerikos Maisto Komisija Lietuvos kariuomenei yra daug padėjus maistu, ypač duona, kuri kaip kariuomenei taip ir šiaip piliečiams buvo perkama iš amerikiečių.

Mūsų kariuomene ypač domėjosi politikos, karo ir ekonomijos Amerikos misija iš pradžių pryšaky su pulkininku E. J. Dowley, o paskui ir misijos galva pulkininkas Warwick Green, kuris atvyko Lietuvon gegužės mėnesio 13 dieną.

Amerikos generalinio štabo pulkininkas E. J. Dowley iš mūsų kariuomenės gyvenimo nuėmė daug fotografijų atvaizdų ir spaudos atstovams išsireiškė, kad jojo įspūdžiai yra "very good" (labai geri).

L. S. Biuro Vedėjas kreipėsi į esančią Kaune Amerikos Misiją klausdamas apie jos atkeliavimo tikslą į Lietuvą. Į tai Misijos galva p. Green teikės štai ką atsakyti:

> "Amerikos Taikos Tarybų Komisija Paryžiuj yra pasiuntusi į Suomių, Estų, Latvių ir Lietuvos valstybes tam tikrą Misiją. Tos misijos galva yra Jungtinių Valstybių kariuomenės pulkininkas p. Warwick Green, ir visi kiti Misijos nariai, apie 12 žmonių, yra daugiausiai Jungt. Valstybių kariuomenės karininkai. Misijos tikslas yra ištirti ir pranešti apie minėtųjų šalių politikos, ekonomijos ir karo sąlygas. Misija nėra įgaliota nei tartis, nei veikti, bet vien tik parinkti žinių ir pasiųsti jas į Paryžių drauge su patarimais, kas jos nuomone turėtų būti daroma.
>
> Misijos nariai yra:
> Pulkininkas Warwick Green, Galva,

Pulkininkas E. J. Dowley,
1-sai Lieutenantas L. B. Alexander,
2-sai Lieutenantas A. H. Stonestreet,
2-sai Lieutenantas Robert Hale,
Ponas John A. Lehrs,
Ponas William H. Welb.

Pasirašė Warwick Green." ("Lietuvos" Nr. 103.)

Kovo 19-tą dieną atvyko Kaunan Prancūzų Karo Misija su PULKININKU REBOUL pryšakyje. Misijos uždavinys buvęs ištirti tikrąjį šalies stovį ir reikalus. Pirmuose Misijos pasikalbėjimuose Misijos nariai žadėjo karo žvilgsniu reikalingos pagalbos ir sakėsi, kad visu kuo "prisidės prie Lietuvos kariuomenės suorganizavimo", kad sudarytų "didelę ir galingą nepriklausomą Lietuvą". ("Lietuva" Nr. 60). Iki šiam laikui tokios paramos nei nuo kitų santarvininkų, nei nuo prancūzų Lietuva negavo.

Vėliau liepos mėnesį Lietuvon atvyko Didžiosios Britanijos (Anglijos) atstovai: kapitonas WEST ir G. BRODIE. Pastarajam tarpininkaujant įvyko tarp lietuvių ir lenkų laikinos karo paliaubos.

Pirmoji Amerikos Maitinimo Komisija Lietuvoje ir Apsaugos Ministerijos Štabas (fotografija nuimta prieš Apsaugos Ministerijos Rūmus).

Prancūzų Karo Misija Lietuvoje.

Amerikos Misija Lietuvoje.

Amerikos Pulkininkas E. J. Dowley
Artilerijos Pulke Žiūri Armotų.

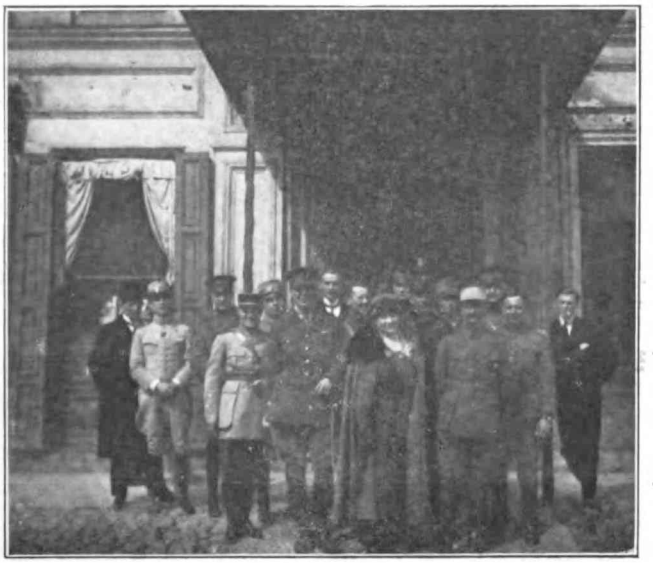

Santarvininkai Lietuvoje.

Santarvininkai (Ententes Atstovai) Lietuvoje.

Rusas, Anglas, Italas ir Amerikietis
Lietuvoje (Kaune).

Didžiosios Britanijos Atstovas Lietuvoje
Kapitonas G. Brodie.

Aerodromas.

XVI. LIETUVOS RAUDONASIS KRYŽIUS.

Raudonojo Kryžiaus Draugija Lietuvoje įsteigta 1919 m. sausio 12 d. Nariais steigėjais yra: DR. J. ALEKNA, DR. R. ŠLIUPAS, PROV. J. MAKAUSKAS ir DR. V. INGELEVIČIUS.

Kare su bolševikais Lietuvos Raudonasis Kryžius daug yra padėjęs mūsų kariškiams.

Pradžia be galo buvo sunki, nes visai nebuvo ir sunku buvo iš kur gauti vaistų ir reikalingos Raudonajam Kryžiui medžiagos. Paskiau iš Amerikos gavo ligi dešimties vagonų vaistų ir šiaip sanitarės medžiagos, kas vis delto labai maža.

Tarptautinis Raudonasis Kryžius Lietuvos Raudonojo Kryžiaus dar nepripažino, nes nepripažinta pati Lietuvos nepriklausomybė. Lietuvoj yra išleistas Lietuvos Raudonojo Kryžiaus statutas.

Kadangi ir Amerikos visuomenė labai artimai jaučia Lietuvos Raudonojo Kryžiaus reikalus, čia paduodu Lietuvos Raudonojo Kryžiaus atsišaukimą į visuomenę, iš kurio matyti, ko reikalingas yra Raudonasis Kryžius, jau žymiai praplėtęs savo darbą ir turįs keletą karo ligoninių:

"Į VISUOMENĘ.

Pilietės ir Piliečiai! Kada Lietuvos žemę ėmė terioti priešininkai, kada pasklido po visą kraštą kovos obalsis, Lietuvos vyrai būrių būriais, užsidegę tėvynės meile, stoja karžygių eilėsna tėvynės laisvės ginti. Ne vieną narsuolį gal aplankys nelaboji liga, ne vieną gal kliudys priešininko ginklas, atverdamas žaizdą...

Kauno mieste š. m. sausio 12 d. įsisteigė Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Draugija, kurios tikslas kovos metu pirmučiausia teikti pagalbos sužeistiemsiems karžygiams.

Kaune jau veikia dvi Liet. Raudonojo Kryžiaus ligonini. Mariampolėje ir Vilkaviškyje veikia D-jos skyriai. Mūsų broliams–kareiviams aprūpinti reikalinga baltinių, paklodžių, antklodžių, šienikų, įpilų, apvalkalų, rankšluosčių, milų apsiaustams gaminti. Visų tų daiktų sunku gauti, o pagalba reikalinga tuojau.

Lietuvos Pilietės: motinos ir sesutės! Jūsų jautrios širdys atjaus, o dosni ranka neapleis sužeistųjų sūnų ir brolių. Tat padėkite kuo kas galite! Aukokite, ar parduokite reikalingos medžiagos įrengimui ligoninių, kur mūsų ligonys karžygiai ras palengvinimą ir poilsį. Neškite į Vietos ir Askričių Komitetus ką galite. Kiekvienos pilietės ir piliečio pareiga palengvinti mūsų tėvynės gynėjų skausmą. Vietos ir Apskričių Komitetai prašomi surinktuosius daiktus pasirūpinti pasiųsti Kaunan.

Kaune reikia kreiptis į Raudonojo Kryžiaus ligoninės raštinę Nr. 1. Laisvės Alėja Nr. 7.

Lietuvos Armijos Kareivis.

Lakūnas.

Lietuvos Armijos Kareivis.

XVII. KARIŠKIŲ ŽEME APRŪPINIMAS.

Šių metų birželio 20 d. mūsų valdžia išleido įstatymą kariškiams žeme aprūpinti. Tuo įstatymu, visi

> "kariškiai, Lietuvos piliečiai, bežemiai ir mažažemiai, kurie savo noru arba Lietuvos Vyriausybės šaukiami stoja Lietuvos kariuomenėn gintų Lietuvos nepriklausomybės ir, gindami ją nuo priešininkų, nebuvo teismo baudžiami ir ištikimai ištarnavo kariuomenėje ligi karo pabaigos ir demobilizacijos, **turi pirmenybės prieš visus kitus gauti žemės iš valstybės.**"

> "Tie kariškiai, kurie ištikimai kariuomenėje yra tarnavę ir del sužeidimo arba nustojimo sveikatos yra iš josios visai paleisti, **gali žemės gauti ir šiais metais.**"

Šiaip skamba pirmasis kariškiams žeme aprūpinti įstatymo straipsnis. Sekamaisiais straipsniais nurodoma, kas kariškių skaitoma mažažemis (turį ligi 6—10 deš., 3), po kiek gali vienas kariškis žemės nuosavybėn gauti (nuo 8 ligi 20 deš. — žiūrint žemės derlingumo ir kt.), kokiomis sąlygomis žemė bus duodama, iš kur žemės paimti ir tt.

Kariškių ir jų šeimynų atžvilgiu yra labai svarbus įstatymo antrasis straipsnis, kuriuo nusakoma, kad

> "...nurodytoji pirmajame šio įstatymo straipsnyje kariškių teisė, mirus jiems karo lauke arba kitur einant savo pareigas, pereina vaikams, o jų nėsant — tėvams."

Tai reiškia, kad mūsų valdžia, žadėdama kariškiams žemės, nedaro to tam, kad žmones tik kariuomenėn privilioti, nes kariškiui skirtoji žemė vistiek atiduodama pačiam kariškiui žuvus arba mirus ir atiduodama kaip tik tiems, kurie ištikrųjų to užsitarnavo ir yra jos reikalingi (tėvams arba vaikams), kad išsimaitinti. Šitaip darydama, taip pat kariškiams žemės skirdama nuo 8 ligi 20 deš., mūsų valdžia aiškiai parodo, kad ji taip daro ne tam, kad tik šiaip taip kariškius savo pusėn patraukus, bet tam, kad gavusieji žemės kariškiai ir jų šeimynos galėtų įsikurti savo ūkyje, tikrai žmoniškai gyventi ir kad nepriklausytų nuo svetimų žmonių malonės ir nemalonės.

Antra nemažiau svarbi šio įstatymo ypatybė tai ta, kad karių žeme aprūpinimo darbas neatidedama ligi karo pabaigos, bet pradedama tuojau ir tam reikalui nepasikakinama vien valdžios dvarais, bet ir

> "priverčiamai imama žemių privatinių savininkų, turinčių nuo 500 deš. ligi 800 deš. iki 15%, iš turinčių daugiau kaip 800 deš. — iki 30%"

visos jų valdomos žemės. Tai reiškia pirmiausia tai, kad iš **kariuomenės del sužeidimo ar nustojimo sveikatos paleistieji kariškiai gali žemės gauti tuojau,** lygiai kaip **tuojau gali žemės gauti tėvai arba vaikai tų kariškių, kurie kovos lauke arba tarnybos metu yra žuvę ar mirę.** O žemės tam reikalui bus imama iš privatinių stambiųjų savininkų (dvarininkų) ligi 15 — 30% visos jų žemės. Be to, kiekvienam tokiam žemės gavusiam kariškiui (arba jo šeimynai) įsikurti iš valdžios bus duodama vieno karto pašalpa miško medžiais ir javais.

Toki pamatiniai dėsniai įstatymo kariškiams žeme aprūpinti. Jį įgyvendinti pavesta Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijai. Bet reikia manyti, kad neatsiliks ir visuomenė, kuri per savo viešąsias ir ypač savivaldybės įstaigas ateis valdžiai pagalbon, padėdama surasti tinkamiausių kariškiams įkurdinti žemių ir jiems iš savo pusės teikdama įvairių palengvinimų bei dorinės užuojautos, be kurios kariškiams ir žemės gavus gyvenimas saldus dar nebūtų. Plačiosios visuomenės parama šiam reikalui tuo labiau reikalinga, kad šis įstatymas kariškiams žeme aprūpinti yra kaip tik pradžia pačios visų bežemių ir mažažemių taip laukiamos žemės reformos, kurios pamatus ir tvarką galės galutinai pastatyti tik Steigiamasis Seimas Vilniuje. Delto, baigiant šį trumpą kariškiams žeme aprūpinti įstatymo paaiškinimą, negalima nekreipti kaip visuomenės taip ir pačių kariškių domės į tą vietą, kurios nepasiekus nebus galima skaitytis nei jaustis savo žemės pilnais savininkais. Ta vieta — tai mūsų sostinė Vilnius, kur mes turime susirinkti į savo steigiamąjį Seimą, užsitvirtinti sau savo ir mūsų tėvų krauju aplaistytą žemę ir visam pasauliui atvirai ir griežtai pasakyti: **Mūsų tai yra žemė, mes esame čia šeimyninkai ir niekam mes savo žemės neatiduosime ir savo teisių niekam mindžioti neleisime.** ("Kariškių Žodis", Nr. 7).

Lietuvos Armijos Kareiviai.

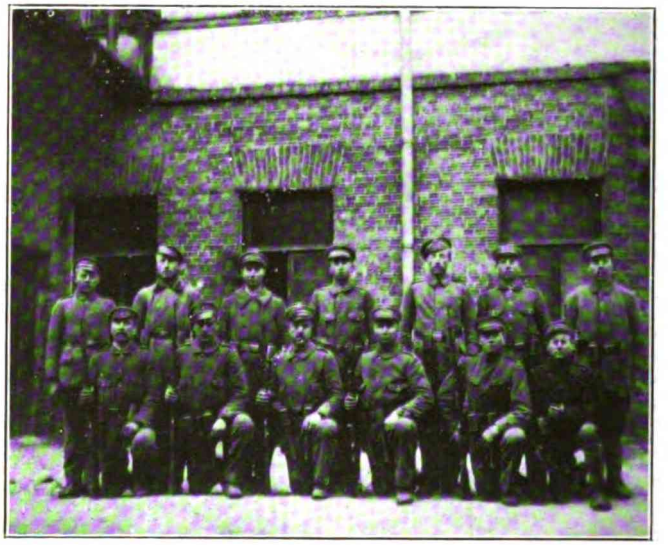

Sargyba.

Pėstininkų Pulko Žvalgų Komanda.

XVIII. LIETUVOS KARIUOMENĖS DAINOS.

Rasi, neapsiriksime pasakę, kad lietuviai labai mėgsta dainas. Visi tame galėjome įsitikrinti. Aišku ir suprantama, kad kai tik atsirado vienas kitas kariuomenės būrys, su juo atėjo ir kareivių mėgiamos dainos, tinkančios rikiuotės taktui.

Dabar nepraeina gatve jokis būrys, kuris nedainuotų gražią sutartinę. Daina duoda gero ūpo ir kareivių auklėjime turi didelės reikšmės.

Teisybė, daugelis dainuojamų kareivių dainų turi svetimo elemento. Delto kad kariškių dauguma tarnavo rusų armijoje, rusų motyvai skverbte skverbias, tačiau mūsų muzikai pradėjo į tai kreipti domės ir, be abejo, daina nuo pašalinių įtakų bus nusaugota.

Čia paduodu pirmąsias Karo Mokyklos mokinių dainas.

Kariška Daina.

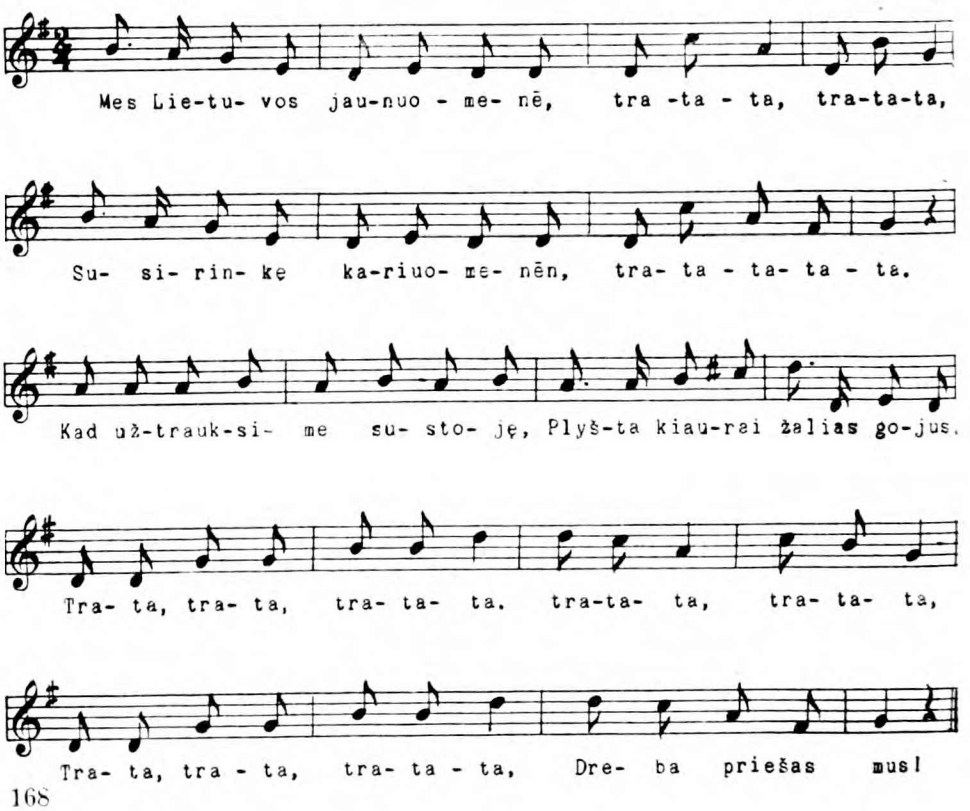

Mes Lietuvos jaunuomenė tra-ta-ta, tra-ta-ta,
Susirinkę kariuomenėn tra-ta-ta, tra-ta-ta.
Kad užtrauksime sustoję,
Plyšta kiaurai žalias gojus tra-ta, tra-ta, tra-ta
tra-ta-ta, tra-ta-ta, tra-ta, tra-ta, tra-ta-ta!

Tegul giria šlamščia, ūžia, tra-ta-ta...
O mes trauksim į karužę, tra-ta...
Sustiprinsim šiandien dvasią,
O ryt kraują liesim drąsiai, tra-ta...
tra-ta-ta...
Jokim, geras laiks.

Tu žirgeli juodbėrasis, tra-ta...
Kare bičiuli tikrasis, tra-ta...
Kada priešus vads kapoja,
Tu tik nedrebėk kovoje, tra-ta...
tra-ta-ta...
Bet stipriai stovėk.

Žinom žemę Vokietijos, tra-ta-ta...
Ten mergelės kaip lelijos, tra-ta...
Vokiečius mes užkariavom,
Jų mergeles išbučiavom, tra-ta...
tra-ta-ta...
Neišspruko nieks.

Stipriuos' mūruos' sėdi lenkas, tra-ta-ta...
Bet narsumas jojo menkas, tra-ta...
Vos tik mūrus mes prijojom,
Visus lenkus iškapojom, tra-ta...
tra-ta-ta...
Neišliko nieks.

Kad mušėmės antrą kartą, tra-ta-ta...
Sudrebėjo Dansko vartai, tra-ta...
Kad mūs būrys ant jų šoko,
Net išbalo vads kryžiokų, tra-ta...
tra-ta-ta...
Dansko pilies pon's.

Putino Šakelė.

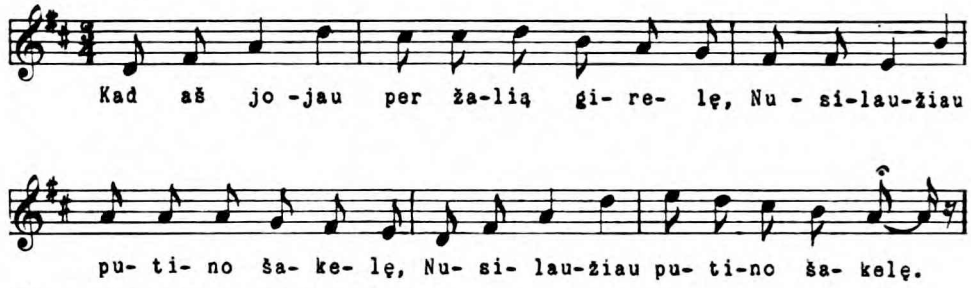

Kad aš jojau per žalią girelę,
Nusilaužiau putino šakelę.
Kaip prijojau uošvelės dvarelį,
Išein, išein manoji mergelė.

Sodin mane už balto stalelio,
Duoda gerti žaliojo vynelio.
Karčios uogos putino uogelės,
Dar kartesni bernelio žodeliai.

Buinios uogos putino uogelės,
Da buinesnės mano ašarėlės.
Kai aš ėjau per rūtų darželį,
Nusilaužiau rūtelių šakelę.

Nusilaužiau rūtelių šakelę,
Nusipyniau rūtų vainikėlį.

Jau Nupiauti.

1. Jau nupiauti mūs rugeliai
Ir gubų pilni laukeliai.
La, la, la, la, la, la, la, la, la,
La, la, la, la, la, la, la, la, la,
La, la, la, la, la, la, la, la, la,
Ir gubų pilni laukeliai.

2. Piauti linksma, piauti gera,
Kai rugeliai gerai dera.
La, la, la...
Kai rugeliai gerai dera.

3. Šeimyninkui džiaugsmo yra,
Kai jaujoj rugeliai bįra.
La, la, la...
Kai jaujoj rugeliai bįra.

Anoj Pusėj Ežero.

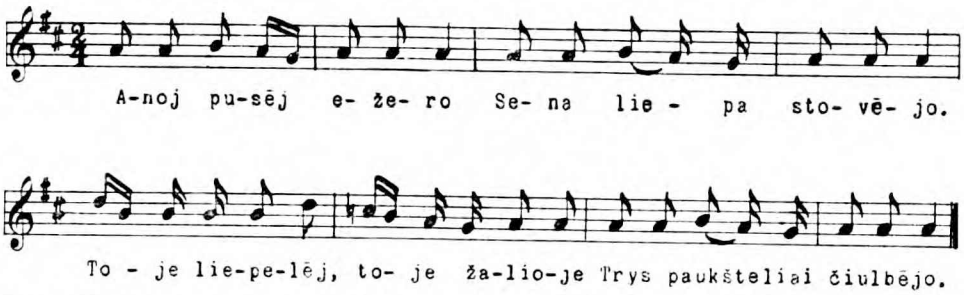

Anoj pusėj ežero
Sena liepa stovėjo.
Toje liepelėj, toje žalioje
Trys paukšteliai čiulbėjo.

Ne paukšteliai čiulbėjo.
Trys berneliai kalbėjo.

Susikalbėjo, susidūmojo
Jot pas vieną mergelę.

Vienas sakė — mano bus.
Antras sakė — mano bus.
O šis trečias, patsai jauniausias,
Sakė — kaip Dievulis duos.

Pelėda.

Išėjo tėvelis į mišką.
Išėjo motinėlė į mišką.
Išėjo tėvelis, išėjo motinėlė,
Išėjo visi vaikai į mišką. 2 kartu.

Pamatė tėvelis pelėdą.
Pamatė motinėlė pelėdą.
Pamatė tėvelis, pamatė motinėlė,
Pamatė visi vaikai pelėdą. 2 kartu.

Sugavo...
Nupešė...
Iškepė...
Suvalgė...

Pasisėjau Žalią Rūtą.

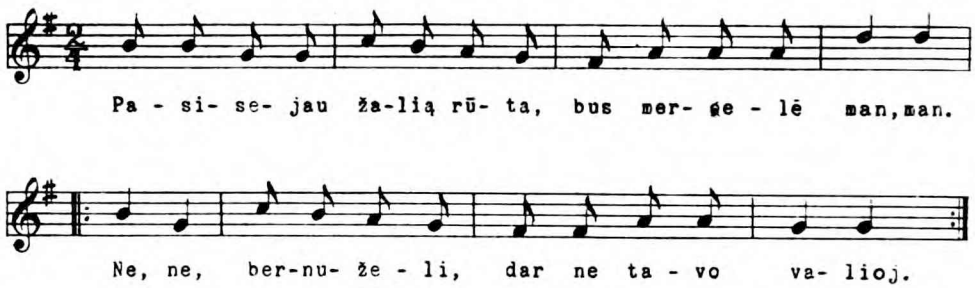

Pasisėjau žalią rūtą,
Bus mergelė man, man.
Ne, ne, bernužėl,
Dar nebuvo tavo valioj. 2 kartu.

Ir išdygo žalia rūta,
Bus mergelė man, man.
Ne, ne, bernužėli,
Dar ne tavo valioj. 2 kartu.

Ir nuskyniau žalią rūtą...

Nusipyniau vainikėlį...

Užsidėjau ant galvelės...

Nuvažiavom į bažnyčią...

Ir sustojom prie grotelių...

Ir sumainėm aukso žiedus,
Bus mergelė man, man.
Jau, jau, bernužėli,
Jau dar tavo valioj. 2 kartu.

Per Girią Girelę.

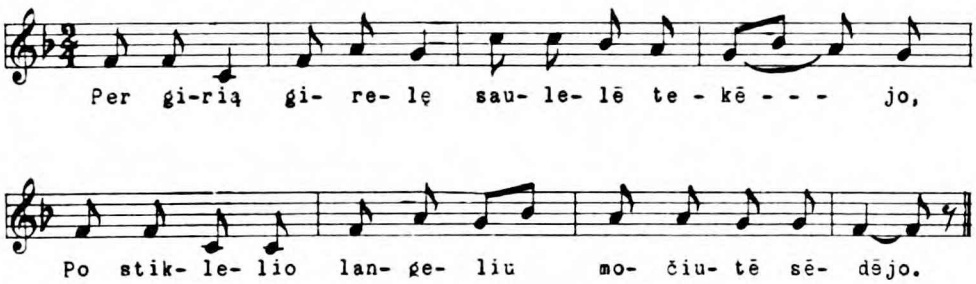

Per girią, girelę saulelē tekējo.
Po stiklo langeliu močiutė sėdėjo.

Pareina dukrelė viešuoju keleliu.
Klausinėjo močiutė jaunosios dukrelės:

Dukrele jaunoji, kur tu vaikštinėjai,
Kodėl tavo suknelę raselė užgavo?

Kodėl tavo suknelę raselė užgavo,
Ir rūtelių vainikėlį miglelė užkrito?

Lydėjau brolelį viešuoju keleliu,
Su broleliu po berželiu žodelius kalbėjau.

Dukrelė jaunoji, ne tiesą tu kalbi;
Ne dėl to miglelė vainyką užgavo.

Lydėjai bernelį į kitą kaimelį,
Tai delto miglelė vainyką užgavo.

(GALAS)

ĮTALPA.

pusl.

Prezidento A. Smetonos Biografija 8
Prakalba 9
I. Bendri Pastebėjimai Lietuvos Kariuomenės Pradžios Bejieškant 11
II. Mūsų Kariuomenės Lietuvoje Kurimo Pirmos Dienos 14
M. Sleževičiaus Biografija 16
III. Pašaukimas Laisvanorių į Krašto Apsaugą ir Pirmoji Mobilizacija .. 22
IV. Karo Stovio Įvedimas Lietuvoje 29
V. Krašto Apsaugos Ministerijos Konstruavimas 32
VI. Lietuvos Armijos Organizavimos Pradai 37
Gener. S. Žukausko Biografija 42
VII. Lietuvos Kariuomenės Laikinoji Forma, Laipsniai ir Ordenai 45
VIII. Lietuvos Kariuomenės Iškilminga Priesaika 59
IX. Lietuvos Priešininkai 71
X. Rusų Frontas ir Mūsų Kariuomenės Jame Žygiavimai 81
XI. Lenkų Frontas ir Mūsų Kariuomenės Jame Žygiavimai 105
XII. Lietuvių Kariuomenės Žuvę Karžygiai 111
XIII Karo Mokykla 127
XIV. Lietuvių Karo Literatūra ir Dvasinis Kariškių Aprūpinimas 143
XV. Santarvės Karo Misijos Lietuvoje 147
XVI. Lietuvos Raudonasis Kryžius 158
XVII. Kariškių Žeme Aprūpinimas 163
XVIII. Lietuvos Kariuomenės Dainos 168

Paveikslai.

Antanas Smetona, Pirmasis Lietuvos Prezidentas 7
Pulkininkas Kubilius, Dr. Nasvytis, Karin. Šušas, Karin. Vigelis, Karin. Žilinskis, Karin. Natkevičius, Karo Valdin. Žilinskis, Kareivis Baltutis 12
Mykolas Sleževičius, Lietuvos Ministeris Pirmininkas 15
Karininkas Škirpa, Buvęs Vilniaus ir Kauno Komendanto Padėjėjas, o Dabar Atskiro Batalijono Vadas 19
Jaunas Laisvanoris Raitelis 23
Krašto Apsaugos Ministeris Merkis, Valstybės Prezidentas Smetona ir Ministeris Pirmininkas Sleževičius 26
Kulkosvydininkų Komanda 28
Kareivis iš Pirmųjų Laisvanorių 31
Lietuvių Armijos Kareivis Gėlių Dienoj (1 d. birželio, 1919 m.) 33
Artilerijos Pulko Karininkai 34
Majoras Mykolas Velykis, Buv. Karo Ministerijos Misijos Lenkijon Narys, Dabartinis Generalio Štabo Viršininkas 35
Krašto Apsaugos Ministeris Antanas Merkis 38
Generolas Silvestras Žukauskas, Lietuvos Vyriausias Karo Vadas 41
Generalio Štabo Viršininkas Velykis, Vyriausias Karo Vadas Gen. Žukauskas ir Krašto Apsaugos Ministeris Merkis 43
Krašto Apsaugos Ministerijos Štabas (pradžioje): Karininkai — Gavelis, Adomkevičius, Velykis, Merkis, Galvydis-Bykauskas, Natkevičius, Ingelevičius, Taubė, Šližys, Liormanas, Michalauskas 44

Sargyba 46
Lietuvos Kariuomenės Artilerija 48
Grandinės Šaudymas 49
Pulko Kareiviai Rikiuotėje 50
Kareivis ir Puskarininkas 53
Vadas Brigados Pulkininkas Nastopka su Artimais jo Štabo Karininkais ir Svečiais Amerikiečiais 55
Lietuvos Armijos Karininkai 56
Karo Mokyklos Instruktorius-Karininkas 57
Artilerijos Pulko Karininkai ir Kareiviai. Viduryje Sėdi Vadas Pulko Karininkas Jodka 58
Rotušė. Parengtas Altorius Priesaikai 61
Altorius, iš Kurio Vyskupas Prisaikino Kariuomenę 62
Lietuvos Prezidentas Kalba į Kariuomenę 63
Ceremonialis Žygiavimas 11 d. Gegužės mėn., 1919 m. 64
Ėjimas Dvasiškijos su Kauno Vyskupu Priešakyje Duoti Priesaiką Lietuvos Kariuomenei 65
„Gerbk Šautuvu." Lietuvos Prezidentas, Lydimas Ministerio Pirmininko ir Apsaugos Ministerio, Sveikina Kariuomenės Dalis 66
Prezidentas, Ministerių Pirmininkas, Karo Ministeris ir Vyriausis Vadas Grįžta Apėję Kariuomenę 67
Kariuomenė Prieš Priesaiką Laike Mišių 68
Mišios Rotušės Aikštėje Prieš Priesaiką Lietuvos Kariuomenės 69
Priesaika Karo Mokyklos 11 d. Gegužės mėn., 1919 m., Kaune 70
Prakalba Vyskupo į Kariuomenę 72
Šaudymas Gulom 75
Lietuvos Armijos Artileristai ant Žirgų su Armotomis 76
Pulkininkas Liatukas, Vadas Brigados, su Vieno Pulko Karininkais 78
Pulko Orkestras Eina Gatve 79
Belaisviai Bolševikai, Mūsų Kariuomenės Paimti 80
Buvusieji Rusų Oficieriai Mūsų Kariuomenės Paimti Nelaisvėn 84
Saperų Kuopa Stato Tiltą per Upę Lavėną 85
Pulko Vadas Karininkas Ladyga, Visą Laiką Narsiai Kovojantis su Bolševikais 86
Mūsų Artilerijos Batareja Keliasi į Pozicijas 87
Belaisviai, Paimti iš Bolševikų 92
Lietuvos Kariuomenės Aeroplanas su Vyties Ženklu 93
Santarvės Misijos Nariai Apžiūri Mūsų Aerodromą 94
Lietuvos Kariuomenės Raiteliai 95
Pulko Gydytojas Traukia su Savo Gurguole 96
Artileristai Mokamosios Komandos Prie Armotų 98
Santarvės Misijų Atstovai Aerodrome 100
Lietuviai Kareiviai 102
Karo Mokykla. Gimnmstika — Bėgimas 103
N. Pėstininkų Pulko Dalis Prie Savo Kazermių 104
Karžygio Prano Eimučio Iškilmingos Laidotuvės 114, 116, 118, 119

A. a. Karininkas A. Juozapavičius 121
Karo Mokyklos Rūmai 127
Aviacijos Mokyklos Mokiniai su L. E. P. Mokyklos Viršininku Elisonu 130
Aviacijos Mokyklos Mokiniai su L. E. P. Mokyklos Viršininku Elisonu 131
Karo Mokyklos Pašventinimas 132
Aviacijos Viršininkas Petronis su Svečiais Aerodrome 133
Karo Mokykla. Užsiėmimas Topografija 134
Karo Mokyklos Mokinys Atatinkamoj Formoj 135
Karo Mokyklos Artilerijos Pamoka prie Armotų 136
Karo Mokyklos Mokiniai po Užsiėmimo Topografijos Darbais 137
Karo Mokyklos II-as Būrys 138
Karo Mokykla. Mokymas Šaudyti iš Kulkosvydžio 139
Karo Mokyklos Mokiniai Pareina po Topografijos Pamokų 140
Karo Mokykla. Rankų Gimnastika 141
Kauno Reginys nuo Žaliojo Kalno 142
Dabartinis Ministerijos Kabinetas 146
Pirmoji Amerikos Maitinimo Komisija Lietuvoje ir Apsaugos Ministerijos Štabas (fotografija nuimta prieš Apsaugos Ministerijos Rūmus) 149
Prancūzų Karo Misija Lietuvoje 150
Amerikos Misija Lietuvoje 151
Amerikos Pulkininkas E. J. Dowley Artilerijos Pulke Žiūri Armotų 152
Santarvininkai Lietuvoj 153
Santarvininkai (Ententes Atstovai) Lietuvoj 154
Rusas, Anglas, Italas ir Amerikietis Lietuvoje (Kaune) 155
Didžiosios Britanijos Atstovas Lietuvoje Kapitonas G. Brodie 156
Aerodromas 157
Lietuvos Armijos Kareivis 160
Lakūnas 161
Lietuvos Armijos Kareivis 162
Lietuvos Armijos Kareiviai 165
Sargyba 166
Pėstininkų Pulko Žvalgų Komanda 167

Atitaisytinos Klaidos.

Puslapis:	Yra:	Turi būti:
81	Musų	Mūsų
84	Oficieriai Musų	Oficieriai Mūsų
87	Musų	Mūsų
87	Batarija	Batareja
103	N. Pėstininkų Pulko Dalis Prie Savų Kazermių.	Karo Mokykla. Gimnastika — Bėgimas.
104	Karo Mokykla. Gimnastika— Bėgimas.	N. Pėstininkų Pulko Dalis Prie Savų Kazermių.
121	Juožapavičius.	Juozapavičius.